

HOOFDSTUK 8 LITERATUUR

Titels met een of twee auteurs zijn alfabetisch en op jaar geordend. Titels met meer dan twee auteurs volgen hierop in chronologische volgorde. In de tekst wordt naar een titel met twee auteurs verwezen met Auteur 1 & Auteur 2 (2003), naar titels met meer auteurs met Auteur 1 et al. (2003). Meer titels van dezelfde auteur(s) per jaar zijn voorzien van a, b etc.

- Aarts, G.M., S.M.J.M. Brasseur, S.C.V. Geelhoed, R.S.A. van Bemmelen & M.F. Leopold 2013 Grey and harbour seal spatiotemporal distribution along the Dutch West coast. – Rapport C103/13. IMARES, Den Burg.
- Abramov A.V. & A.Y. Puzachenko 2013 The taxonomic status of badgers (Mammalia, Mustelidae) from southwest Asia based on cranial morphometrics, with the redescription of *Meles canescens*. – Zootaxa 3681: 44-58.
- Abt, K. & J. Engler 2009 Rapid increase of the grey seal (*Halichoerus grypus*) breeding stock at Helgoland. – Helgoland Marine Reserve 63: 177-180.
- Addink, M. 1991 Tuimelaar van Brouwersdam dood. – Zoogdier 2 (3): 32.
- Addink, M. & C. Smeenk 1990 De tuimelaar van de Brouwersdam. – Zoogdier 1 (4): 23-25.
- Addink, M.J. & C. Smeenk 1999 The harbour porpoise *Phocoena phocoena* in Dutch coastal waters: analysis of stranding records for the period 1920-1994. – Lutra 41: 55-80.
- Addink, M.J. & C. Smeenk 2001 Opportunistic feeding behaviour of rough-toothed dolphins *Steno bredanensis* off Mauritania. – Zoologische Verhandlungen Leiden 334: 37-48.
- Adrichem, M.H.C. van, J.A. Buijs, J. Verboom & P.W. Goedhart 2013 Factors influencing the density of the brown rat (*Rattus norvegicus*) in and around houses in Amsterdam. – Lutra 56: 77-91.
- Ægisson, S., J.Á. í Aðaldal & J.B. Hlíðberg 1997 Íslenskir hvalir fyrr og nú. – Forlagið, Reykjavík.
- Aelberts, F. 1995 Batdetectorwaarneming van vleermuis op 110 kHz. – VLEN-Nieuwsbrief 21: 8.
- Aelen, W.W.L. & A.J. Aelen-Giesen 2010 Zwarte rat *Rattus rattus*. – In: C.E. Huizenga, R.W. Akkermans, J.C. Buys, J. van der Coelen, H. Morelissen & L.S.G.M. Verheggen (red.), Zoogdieren van Limburg. Verspreiding en ecologie in de periode 1980-2007. Stichting Natuurpublicaties Limburg, Maastricht: 315-325.
- Ahlén, I. 2002 Fladdermöss och fla aglar dödade av vindkraftverk. – Fauna och flora 97: 14-21.
- Ahlén, I., L. Bach, H.J. Baagøe & J. Pettersson 2007 Bats and offshore wind turbines studied in southern Scandinavia. – Naturvårdsverket, Stockholm. www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer/620-5571-2.pdf.
- Ahlén, I., H.J. Baagøe & L. Bach 2009 Behavior of Scandinavian bats during migration and foraging at sea. – Journal of Mammalogy 90: 1318-1323.
- Akker, R. van den & J. Harder 2010 Het voorkomen van boommarters in de Oostelijke Vechtstreek. – Rapport 10-017. Landschap Noord-Holland, Castricum.
- Akkermans, R.W. 1994 Zoogdieren beter beschermd? Wijziging wetgeving in Nederland. – Zoogdier 5 (4): 12-17.
- Akkermans, R.W. 2010 Wolf *Canis lupus*. – In: C.E. Huizenga, R.W. Akkermans, J.C. Buys, J. van der Coelen, H. Morelissen & L.S.G.M. Verheggen (red.), Zoogdieren van Limburg. Verspreiding en ecologie in de periode 1980-2007. Stichting Natuurpublicaties Limburg, Maastricht: 382-388.
- Alberdi, A., J. Aihartza, J.C. Albero, O. Aizpurua, A. López-Baucells, L. Freixas, X. Puig, C. Flaquer & I. Garin 2012 First records of the parti-coloured bat *Vespertilio murinus* (Chiroptera: Vespertilionidae) in the Pyrenees. – Mammalia 76: 109-111.
- Alcántra, M. 1991 Geographical variation in body size of the woodmouse. – Mammal Review 21: 143-150.
- Alleijn, W.F., R. Huijssen, G. Visscher & H.J.W. Wijsman 2005 Boommarters in de Gelderse Vallei 2000-2004. – Rapport 2005.14. Zoogdierverseniging vzz, Arnhem.
- Allgöwer, R. 2005 Mauswiesel (Kleines Wiesel) *Mustela nivalis* Linnaeus, 1766. – In: M. Braun & F. Dieterlen (red.), Die Säugetiere Baden-Württembergs, Band 2. Ulmer, Stuttgart: 459-466.
- Amori, G. 1999 *Tamias sibiricus* (Laxmann, 1769) – In: A.J. Mitchell-Jones, G. Amori, W. Bogdanowicz, B. Kryštufek, P.J.H. Reijnders, F. Spitzenberger, M. Stubbe, J.B.M. Thissen, V. Vohralík & J. Zima (eds.), The atlas of European mammals. T & A D Poyser, London: 194-195.
- Andersen, E. 1970 Quaternary evolution of the genus *Martes* (Carnivora, Mustelidae). – Acta Zoologica Fennica 130: 1-132.
- Anderson, M.E. & P.A. Racey 1991 Feeding behaviour of captive brown long-eared bats, *Plecotus auritus*. – Animal Behaviour 42: 489-493.
- Anderwald, P., P.G.H. Evans, A.R. Hoelzel & V. Papastavrou 2008 Minke whale *Balaenoptera acutorostrata*. – In: S. Harris & D.W. Yalden (eds.), Mammals of the British Isles: handbook, 4th edition. The Mammal Society, Southampton: 665-669.
- Anonymus [1599] Walvisch van Berckhey: Dat is / Eene beschryvinghe des grooten Vischs / die tot Berckhey ghestrandet is Anno 1598. den 3. Februarij / met eene verclaringhe der dinghen die daer naer ghevolght zijn: Met noch een cort verhael der geschiedenissen / die van den lesten Augusti 1598. tot nu toe verlopen zijn int Vorstendom Cleve ende omliggende vrije Landen / door de aecomste van den Spaenschen Leger / hare ongehoorde wreetheyt tegen de Cleefsche ende hare Steden / die sy als vyanden innemen voor den Coninck van Spagnen. T'samen eenen Brief van des Keyzers Ghesant / met d'Admirants antwoordt, [geen uitgever], 18 pp.
- Anonymus 1608 VVare Verthooning Ende afbeeldinghe van eenen dooden ende meest half verrotten Vis door die Zee aen der strande op gheworpen / den 20. der Maent September, Anno 1608. was lanck ontrent 20. voeten / ende lach tusschen Catwijck ende Schevelingen by den Hage in Hollandt, met die beduydenis daer van / hier ouer verclaert. Aenwijsende den Standt ende conditie des Coninckx van Spagnien ende sijn bedroch inden wtganck van desen Vrede-handel gheopenbaert. – Adriaen vande Vivere, Boeckvercooper, Middelbvrgh, 19 pp.
- Anonymus 1914 Een zeemonster. – Ter Neuzensche Courant 54 (6097), 21 Juli 1914: 1.
- Anonymus 1927 Een zeer interessant zeemonster te Kijkduin aangespoeld. – De Prins 26 (52), 24 December 1927: 305.
- Anonymus 1969 Een witsnuitdolfijn op Terschelling. – Schylge myn Lântse 1969: 14-15.
- Anonymus 1979 Fretten worden plaag op Texel. – Texelse Krant 23 oktober 1979: 1, 3.
- Anonymus 1996 Laatste nieuws! – Zoogdier 7 (3): 42.
- Anonymus 2004 Landelijk jaarverslag muskusrattenbestrijding. – Landelijke coördinatiecommissie muskusrattenbestrijding, Den Bosch.
- Anonymus 2012 Bestrijding van de zwarte rat in Midden Limburg door de samenwerkende gemeenten Echt, Susteren, Leudal, Maasgouw, Nederweert, Peel en Maas, Roerdalen, Roermond, Weert. Evaluatie en voortzetting. – [Folder uitgegeven door de genoemde acht gemeenten].
- Apeldoorn, R.C. van 2005 Muizenplagen in Nederland. Oorzaken en bestrijding. – Rapport 1234. Alterra, Wageningen.
- Apeldoorn, R.C. van & M. Stubbe (red.) 2002 Protection of the Common hamster (*Cricetus cricetus* L., 1758). – Publicaties van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg. Reeks XLIII, aflevering 1. Stichting Natuurpublicaties Limburg, Maastricht.
- Apeldoorn, R. van, F. van der Vliet & W. Nieuwenhuizen 1991 De Noordse woelmuis *Microtus oeconomus* en de aardmuis *M. agrestis* op Texel. – Lutra 34: 53-59.

- Arkhipin, A.I. & H. Bjørke 1999 Ontogenetic changes in morphometric and reproductive indices of the squid *Gonatus fabricii* (Oegopsida, Gonatidae) in the Norwegian Sea. – *Polar Biology* 22: 357-365.
- Arlettaz, R., S. Godat & H. Meyer 2000 Competition for food by expanding pipistrelle bat populations (*Pipistrellus pipistrellus*) might contribute to the decline of lesser horseshoe bats (*Rhinolophus hipposideros*). – *Biological Conservation* 93: 55-60.
- Armstrong, D.W. & W.B. Hall 1987 Collection, processing and retrieval of data from catches by commercial fishing vessels of demersal fish species 1950-1982. – In: R.S. Bailey & B.B. Parish (eds.), *Development in fisheries research in Scotland*. Fishing News Books, Farnham: 19-39.
- Averianov, A., J. Niethammer & M. Pegel 2003 *Lepus europaeus* Pallas, 1778 - Feldhase. – In: F. Krapp (Hrsg.), *Handbuch der Säugetiere Europas*. Band 3/II, Hasentiere/Lagomorpha. AULA-Verlag, Wiebelsheim: 35-104.
- Baagoe, H.J. 1987 The Scandinavian bat fauna: adaptive wing morphology and free flight in the field. – In: M.B. Fenton, P.A. Racey & J.M.V. Rayner (eds.), *Recent advances in the study of bats*. Cambridge University Press, Cambridge (Massachusetts): 57-74.
- Baagoe, H.J. 2011 *Myotis bechsteinii* (Kuhl, 1818) - Bechsteinfledermaus. – In: J. Niethammer, J. & F. Krapp (Hrsg.), *Handbuch der Säugetiere Europas*. Band 4/I, Fledertiere 1/Chiroptera 1 (Rhinolophidae, Vespertilionidae 1). AULA-Verlag, Wiebelsheim: 443-471.
- Baan, S.M. van der & M. Buhre 1974 Zeldzame vangsten aangebracht op het NIOZ. – *Het Zeepaard* 34: 58-61.
- Bach, L. 2001 Fledermäuse und Windenergienutzung - reale Probleme oder Einbildung? – *Vogelkundliche Berichte aus Niedersachsen* 33: 119-124.
- Backbier, L.A.M. & E.J. Gubbels 1996 Waarnemingen van de lynx in Limburg. – *Natuurhistorisch Maandblad* 85: 171-176.
- Baerwald, E.F., G.H. D'Amours, B.J. Klug & R.M.R. Barclay 2008 Barotrauma is a significant cause of bat fatalities at wind turbines. *Current Biology* 18: 695-696.
- Bahgli, A., C. Walzberg & R. Verhagen 2005 Habitat use by the European polecat *Mustela putorius* at low density in a fragmented landscape. – *Wildlife Biology* 11: 331-339.
- Bakels, C. & J. Zeiler 2005 De vruchten van het land. De neolithische voedselvoorziening. – In: L.P. Louwe Kooijmans, P.E. van den Broeke, H. Fokkens & A. van Gijn (red.), *Nederland in de prehistorie*. Bert Bakker, Amsterdam: 311-335.
- Baker, S. 2006 The eradication of coypus (*Myocastor coypus*) from Britain: the elements required for a successful campaign. – In: F. Koike, M.N. Clout, M. Kawamichi, M. De Poorter & K. Iwatsuki (red.), *Assessment and control of biological invasion risks*. Shoukadoh, Kyoto: 142-147.
- Bakker, J. & C. Smeenk 1987 Time-series analysis of *Tursiops truncatus*, *Delphinus delphis*, and *Lagenorhynchus albirostris* strandings on the Dutch coast. – *European Cetacean Society Newsletter* 1: 14-19.
- Bakker, J. & C. Smeenk 1990 Dolphins on the Dutch coast: an analysis of stranding records. – *European Research on Cetaceans* 4: 49-52.
- Baltrunaitė, L. 2005 Seasonal diet diversity of raccoon dog (*Nyctereutes procyonoides* Gray) in different landscapes, Lithuania. – *Acta Biologica Universitatis Daugavpiliensis* 5 (1): 75-83.
- Baptist, H.J.M. 1987 Waarnemingen van zeezoogdieren in de Nederlandse sector van de Noordzee. – *Lutra* 30: 93-104.
- Baptist, H.J.M. 1992 Witsnuitdolfijnen *Lagenorhynchus albirostris* in de Westerschelde. – *Sula* 6: 59.
- Barends, F. 2009 Onderzoek aan de muskusrat in het buitenland. – In: *Aspecten van de muskusrat en de beverrat en van de bestrijding van deze dieren*. LCCM Waterschap Rivierenland, Tiel: 91-108.
- Barnett, E.A., M.R. Fletcher, K. Hunter, M.J. Taylor & E.A. Sharp 2007 Pesticide poisoning of animals in 2006. Investigations of suspected incidents in the United Kingdom. – *Pesticides Safety Directorate, Department for Environment, Food and Rural Affairs, York*.
- Barthelmeß, K. 1995 The whale stranded near Haarlem in August 1531 identified as a rorqual *Balaenoptera* sp. – *Lutra* 38: 22-29.
- Barthelmeß, K. 1997 An unrecorded broadside commemorating cetacean strandings on the Dutch and Flemish coasts 1519 to 1617. – *Lutra* 40: 9-19.
- Barthelmeß, K. & J. Münzing 1991 Monstrum horrendum. Wale und Walstrandungen in der Druckgraphik des 16. Jahrhunderts und ihr motivkundlicher Einfluß. I. Aufsatzteil. II. Katalogteil. III. Referenzteil. – *Schriften des Deutschen Schifffahrtsmuseums* 29: 1-220.
- Bartonička, T., Z. Řehák & M. Andreas 2008 Diet composition and foraging activity of *Pipistrellus pygmaeus* in a floodplain forest. – *Biologia* 63: 1-7.
- Bartoszewicz, M. 2011 NOBANIS – Invasive Alien Species Fact Sheet – *Procyon lotor* – From: Online Database of the European Network on Invasive Alien Species – NOBANIS www.nobanis.org. [Date of access 22-2-2015.]
- Battersby, J. (red.) 2005 UK Mammals: Species Status and Population Trends. – First Report by the Tracking Mammals Partnership. JNCC/Tracking Mammals Partnership, Peterborough.
- Bauer, K. 1960 Säugetiere des Neusiedlersee-Gebietes. – *Bonner Zoologische Beiträge* 11: 141-344.
- Bauer, K. 2001 Wanderratte *Rattus norvegicus* (Berkenhout), 1769. – In: F. Spitzenberger, *Die Säugetierfauna Österreichs*. Grüne Reihe des Bundesministeriums für Land- und Forstwirtschaft, Umwelt und Wasserwirtschaft 13. Austria Medien Service, Graz: 527-533.
- Bauerova, Z. 1986 Contribution to the trophic bionomics of *Myotis emarginatus*. – *Folia Zoologica* 35: 305-310.
- Bauerova, Z. & A. Ruprecht 1989 Contribution to the knowledge of the trophic ecology of the parti-coloured bat, *Vespertilio murinus*. – *Folia Zoologica* 38: 227-232.
- Beck, A. 1995 Fecal analyses of European bat species. – *Myotis* 32/33: 109-119.
- Becker, K. 1978a *Rattus rattus* (Linnaeus, 1758) - Hausratte. – In: J. Niethammer & F. Krapp (Hrsg.), *Handbuch der Säugetiere Europas*. Band 1, Nagetiere 1/Rodentia 1 (Sciuridae, Castoridae, Gliridae, Muridae). Akademische Verlagsgesellschaft, Wiesbaden: 382-400.
- Becker, K. 1978b *Rattus norvegicus* (Berkenhout, 1769) - Wanderratte. – In: J. Niethammer & F. Krapp (Hrsg.), *Handbuch der Säugetiere Europas*. Band 1, Nagetiere 1/Rodentia 1 (Sciuridae, Castoridae, Gliridae, Muridae). Akademische Verlagsgesellschaft, Wiesbaden: 401-420.
- Beekers, B., J. Bekhuis & D. Lammertsma 2012 Otters terug in Rivierenland. – *Zoogdier* 23 (2): 17-19.
- Beerenhout, B. & E. Esser 2005 Bijlage 1. Dierlijke resten uit de abdij Middelburg. – In: T.A. Spitzers (red.), *Archeologische begeleiding Middelburg - Abdij. Middeleeuwse muur- en dierenresten van het 'Vuile Pleintje'*. Rapport 04.030. BAAC, 's-Hertogenbosch.
- Beheersoverleg Dassen 1983 Beleidsaanbevelingen inzake het behoud en herstel van de dassenpopulatie in Nederland. – *Beleidsnota voor de Minister van Landbouw en Visserij, 's-Gravenhage*.
- Bekker, D.L. 2011 Inventarisatie grote bosmuis Ruiten Aa, Groningen 2011. – *Rapport 2011.33*. Zoogdierverseniging, Nijmegen.
- Bekker, D.L. 2013 Inventarisatie grote bosmuis Drenthe & Groningen 2013. – *Rapport 2013.35*. Zoogdierverseniging, Nijmegen.
- Bekker, D.L. 2014 Onderzoek naar het voorkomen van grote bosmuis bij Ter Apel 2014. – *Rapport 2014.31*. Zoogdierverseniging, Nijmegen.

- Bekker, D.L. & M. Geertsema 2012 Eerste waarneming van grote bosmuis in Drenthe. – Natuurbericht.nl 29 juni 2012. www.natuurbericht.nl/?id=8610&q=grote+bosmuis.
- Bekker, D.L. & R.M. Koelman 2007 Inhaalslag Verspreidingsonderzoek Nederlandse Zoogdieren VONZ 2006, Deel 2. De noordse woelmuis. – Rapport 2007.018. Zoogdiervereeniging vzz, Arnhem.
- Bekker, D.L., L.S.G.M. Verheggen, F. Ottburg & W. van der Coelen 2004 Inventarisatie van de eikelmuis in Zuid-Limburg in 2003. – vzz-rapport 2003.46. Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming, Arnhem.
- Bekker, D.L., R.M. Koelman & J.J.A. Dekker 2011 Terreinbeheer en de noordse woelmuis in het Natura 2000-gebied 'Duinen en Lage Land Texel'. Rapportage 2003-2009. – Rapport 2010.62. Zoogdiervereeniging, Nijmegen.
- Bekker, J.P. 1987 Vleermuizen en rabiës. – *Lutra* 30: 9-18.
- Bekker, J.P. 1990 Butskop op de Westerschelde. – *Zoogdier* 1 (3): 11-13.
- Bekker, J.P. 1996 Basisrapport zoogdierkundig onderzoek Aruba. Rapport in eigen beheer, Veere.
- Bekker, J.P. 2007 Zoogdieronderzoek Kanaalzone Zeeuws-Vlaanderen. – Rapport 2007.34. Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming, Arnhem.
- Bekker, J.P. 2010a Eikelmuis *Eliomys quercinus*. – In: J.P. Bekker, M. Buisse, L. Calle, S. Dobbelaar, A. Fortuin, A. Hannewijk, C. Jacobusse, K. de Kraker, J. van Vliet, A. Wieland & J. Willemse (red.), Zoogdieren in Zeeland. Zoogdierenfauna van 1989-2008. Fauna Zeelandica 6. Zoogdierenwerkgroep Zeeland & Het Zeeuwse Landschap, Wilhelminadorp: 150-151.
- Bekker, J.P. 2010b Zoogdierinventarisatie van 'witte uurhokken' in Zeeuws-Vlaanderen. – Rapport 2010.23. Zoogdiervereeniging, Nijmegen.
- Bekker, J.P. 2011 The distribution and relative numbers in barn owl pellets of the bicoloured white-toothed shrew (*Crocidura leucodon*) in Zeeuws-Vlaanderen; a meta-analysis. – *Lutra* 54: 49-63.
- Bekker, J.P. & N.J. Honingh 2001 Vallenonderzoek. – In: J.P. Bekker (red.), Zoogdierinventarisatie West Zeeuwsch-Vlaanderen. Mededeling 57. Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming, Veere: 9-19.
- Bekker, J.P. & K. Mostert 1998 Kolonisatie van Zuid-Beveland door de rosse woelmuis *Clethrionomys glareolus*. – *Lutra* 40: 77-85.
- Bekker, J.P. & K. Mostert 2001 Muizen en ratten in de delta; een inventarisatie van de twintigste eeuw. – Archief van het Koninklijk Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen: 137-192.
- Bekker, J.P., L. Calle, S. Dobbelaar, A. Fortuin, C. Jacobusse & K. de Kraker (red.) 2010 Zoogdieren in Zeeland. – Fauna Zeelandica 6. Zoogdierenwerkgroep Zeeland & Het Zeeuwse Landschap, Wilhelminadorp.
- Bels, L. 1952 Fifteen years of bat banding in the Netherlands. – Publicaties van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg 5: 1-99.
- Bemmel, A.C.V. van 1955 *Halichoerus grypus*, de grijze zeehond signaleerd. – Mededelingenblad van de Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming 11: 118-199.
- Bemmel, A.C.V. van 1956 Zeehonden in Nederland. – De Levende Natuur 59: 1-12.
- Bemmel, A.C.V. van & M.F. Mörzer Bruyns 1938 Lijst van tijdens de inventarisatie waargenomen en verzamelde zoogdieren van het eiland Terschelling (16 juni-3 juli 1937). – In: Zoölogische inventarisatie van de natuurmonumenten van het Staatsbosbeheer op de Waddeneilanden in 1937. Rapport Staatsbosbeheer, [Utrecht]: 14.
- Bemmel, A.C.V. van & L.A.C.J. Voeselek 1984 The home range of *Neomys fodiens* (Pennant, 1771), in the Netherlands. – *Lutra* 27: 148-153.
- Bemmelen, A.A. van 1864 Lijst der zoogdieren, tot heden in den wilden staat in Nederland waargenomen. – In: J.A. Herklots (red.), Bouwstoffen voor eene fauna van Nederland 3. Brill, Leiden: 228-154 [254].
- Bemmelen, A.A. van 1866 Aanvulling der mededeelingen over de zoogdieren, vogels en kruipende dieren. – In: J. A. Herklots (red.), Bouwstoffen voor eene fauna van Nederland 3. Brill, Leiden: 514-532 [414-432].
- Beneden, P.-J. Van 1887 Histoire naturelle des balénoptères. – Mémoires couronnés et autres Mémoires publiés par l'Académie royale de Belgique 1887: 47-67.
- Beneden, P.-J. Van 1889 Histoire naturelle des delphinides des mers d'Europe. – Mémoires de l'Académie royale de Belgique 43: 1-253.
- Benk, A. & R. Berndt 1981 Der Kleinabendsegler *Nyctalus leisleri* (Kuhl, 1818) in der Bickelsteiner Heide (Niedersachsen). – Braunschweiger Naturkundliche Schriften 1: 177-182.
- Bennema, F.P. & A.D. Rijnsdorp 2015 Fish abundance, fisheries, fish trade and consumption in sixteenth-century Netherlands as described by Adriaen Coenen. – Fisheries Research 161: 384-399.
- Bennet, J.A. & G. van Olivier 1822 Naamlijst van Nederlandse dieren. 1. klasse. Zogende dieren (Mammalia). – Natuurkundige Verhandelingen van de Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen te Haarlem 11: 89-160.
- Bern Convention 1979 Convention on the conservation of European wildlife and natural habitats. – <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/104.htm>.
- Bernaert 1828 Notice sur la baleine échouée près d'Ostende, le 5 novembre 1827, et sur les fêtes données par H. Kessels, à l'occasion de la prise de possession, au nom de S. M., du squelette de ce cétacée. – J. Elleboudt, Imprimeur-Libraire, Ostende.
- Bernard, J. 1959 Note à propos du genre *Arvicola* Lac. en Belgique. – Mammalia 25: 369-373.
- Bertolino, S. & P.W.W. Lurz 2013 *Callosciurus* squirrels: worldwide introductions, ecological impacts and recommendations to prevent the establishment of new invasive populations. – Mammal Review 43: 22-33.
- Bibikow, D.I. 1988 Der Wolf: *Canis lupus*. – Die Neue Brehm-Bücherei 587. Ziemens Verlag, Wittenberg Lutherstadt.
- Bihari, Z. 2004 The roost preference of *Nyctalus noctula* (Chiroptera, Vespertilionidae) in summer and the ecological background of their urbanization. – Mammalia 68: 329-336.
- Bijlsma, R.G. 1992 Eekhoorn *Sciurus vulgaris* L., 1758. – In: S. Broekhuizen, B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen (red.), Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht: 222-226.
- Bijlsma, R.G. 2004 Long-term trends of rabbits *Oryctolagus cuniculus* on Pleistocene sands in the central and northern Netherlands. – *Lutra* 47: 3-20.
- Bijlsma, R.G. 2012a Trends en broedresultaten van roofvogels in Nederland in 2011. – De Takkeling 20 (1): 10-45.
- Bijlsma, R. 2012b Mijn roofvogels. – Uitgeverij Atlas, Amsterdam.
- Birks, J.D.S. 1998 Secondary rodenticide poisoning risk arising from winter farmyard use by the European polecat *Mustela putorius*. – Biological Conservation 85: 233-240.
- Bjørke, H. 2001 Predators of the squid *Gonatus fabricii* (Lichtenstein) in the Norwegian Sea. – Fisheries Research 52: 113-120.
- Blaaderen, H. van 1982 De verspreiding en de bestrijding van de zwarte rat (*Rattus rattus* Linnaeus, 1758) in Nederland. – Rat en Muis 30: 35-58.
- Blaaderen, H. van 1992 Zwarte rat *Rattus rattus* (L., 1758). – In: S. Broekhuizen, B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen (red.), Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht: 296-301.
- Blaaderen, H. van & A.D. Bode 1989 Resistentie tegen anticoagulantia bij de bruine rat in Twente. – Rat en Muis 37: 3-31.
- Blaaderen, H. van & B.T. Bosman 1992 Bruine rat *Rattus norvegicus* (Berkenhout, 1769). – In: S. Broekhuizen, B. Hoekstra, V.

- van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen (red.), Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht: 292-295.
- Blandford, P.R.S. 1987 Biology of the Polecat *Mustela putorius*: a literature review. – Mammal Review 17: 155-198.
- Bleijswijk, J.D.L. van, L. Begeman, H.J. Witte, L.K. Ijsseldijk, S.M.J.M. Brasseur, A. Gröne & M.F. Leopold 2014 Detection of grey seal *Halichoerus grypus* DNA in attack wounds on stranded harbour porpoises *Phocoena phocoena*. – Marine Ecological Progress Series 513: 277-281.
- Bloch, D., G. Desportes, Æ. Petersen & J. Sigurjónsson 1996 Strandings of striped dolphins (*Stenella coeruleoalba*) in Iceland and the Faroe Islands and sightings in the Northeast Atlantic, north of 50° latitude. – Marine Mammal Science 12: 125-132.
- Bode, A.D. 1999 Zwarte rat, *Rattus rattus*. – In: A.D. Bode, A.J. Dijkstra, B. Hoekstra, R. Hoeve & R. Zollinger (red.), De zoogdieren van Overijssel. Voorkomen, verspreiding en ecologie van de in het wild levende zoogdieren. Waanders Uitgevers, Zwolle: 148-149.
- Bode, A.D., A.J. Dijkstra, B. Hoekstra, R. Hoeve & R. Zollinger 1999 De zoogdieren van Overijssel. – Waanders Uitgevers, Zwolle.
- Bode, A.D., Th. Douma & C.P.M. Zoon 2011 De zoogdieren van Overijssel. – Uitgeverij Profiel, Bedum.
- Bodewes, R., D. Morick, M.W.G. van de Bildt, N. Osinga, A.R. García, G.J. Sánchez Contreras, S.L. Smits, L.A.P. Reperant, T. Kuiken & A.D.M.E. Osterhaus 2013 Prevalence of phocine distemper virus specific antibodies: bracing for the next seal epizootic in north-western Europe. – Emerging Microbes & Infections 2, e3; doi:10.1038/emi.2013.2; www.nature.com/emi/journal/v2/n1/pdf/emi20132a.pdf.
- Boer, M.N. de 2013 Elusive marine mammals explored. – PhD thesis, Wageningen University, Wageningen.
- Boer, R. de 1989 Waarnemingen van een gemengde groep witflankdolfijnen *Lagenorhynchus acutus* en witsnuitdolfijnen *L. albirostris* in de centrale Noordzee. – Lutra 32: 181-184.
- Bogdanowicz, W. 1999 *Myotis nattereri* (Kuhl, 1817). – In: A.J. Mitchell-Jones, G. Amori, W. Bogdanowicz, B. Kryštufek, P.J.H. Reijnders, F. Spitzenberger, M. Stubbe, J.B.M. Thissen, V. Vohralík & J. Zima (eds.), The atlas of European mammals. T & A D Poyser, London: 118-119.
- Böhme, W. 1978 *Micromys minutus* (Pallas, Band 1, Nagetiere 1/Rodentia 1 (Sciuridae, Castoridae, Gliridae, Muridae). Akademische Verlagsgesellschaft, Wiesbaden: 290-304.
- Boitani, G. 2000 Action plan for the conservation of wolves (*Canis lupus*) in Europe. – Nature and Environment 113. Council of Europe, Strassbourg.
- Bok J.M. & F.B. van Hussen 2001 Nutria's, een klasse apart. Onderzoek naar gebruik van en invloed op zijn leefomgeving in de Brabantse Biesbosch. – Rapport Alterra, Wageningen.
- Boldogh, S., D. Dobrosi & P. Samu 2007 The effects of the illumination of buildings on house-dwelling bats and its conservation consequences. – Acta Chiropterologica 9: 527-534.
- Bonesi, L. & S. Palazon 2007 The American mink in Europe: status, impacts, and control. – Biological Conservation 134: 470-483.
- Bontadina, F., H. Schofield & B. Naef-Daenzer 2002 Radio-tracking reveals that lesser horseshoe bats (*Rhinolophus hipposideros*) forage in woodland. – Journal of Zoology 258: 281-290.
- Bontadina, F., T. Hotz & K. Märki 2006 Die Kleine Hufeisennase im Aufwind. Ursachen der Bedrohung, Lebensraumsprüche und Förderung einer Fledermausart. – Haupt Verlag, Bern.
- Boodt, P. 1934 De bebosching op de Noordzee-eilanden. – Nederlandsch Boschbouw-Tijdschrift 7: 369-377, 409-419.
- Boon, D. 1983 Nederlands Dierenrecht. – Gouda Quint bv, Arnhem.
- Boone, J.A. & M.A. Dolman (red.) 2010 Duurzame Landbouw in Beeld. Resultaten van de Nederlandse land- en tuinbouw op het gebied van People, Planet en Profit. wot-Rapport 105. – Wet-
telijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, Wageningen UR, Wageningen.
- Boonman, A.M., M. Boonman, F. Bretschneider & W.A. van de Grind 1998 Prey detection in trawling insectivorous bats: duckweed affects hunting behaviour in Daubenton's bat, *Myotis daubentonii*. – Behavioral Ecology and Sociobiology 44: 99-107.
- Boonman, M. 1994 Overdag vliegende rosse vleermuizen. – VLEN-Nieuwsbrief 19: 9-10.
- Boonman, M. 2000 Roost selection by noctules (*Nyctalus noctula*) and Daubenton's bats (*Myotis daubentonii*). – Journal of Zoology 251: 385-389.
- Boonman, M. 2011 Factors determining the use of culverts underneath highways and railway tracks by bats in lowland areas. – Lutra 54: 3-16.
- Boonstra, M., Y. Radstake, K. Rebel, G. Aarts & C.J. Camphuysen 2013 Harbour porpoises (*Phocoena phocoena*) in the Marsdiep area, the Netherlands: new investigations in a historical study area. – Lutra 56: 59-71.
- Boran, J.R. & P.G.H. Evans 2008 Genus *Pseudorca*. – In: S. Harris & D.W. Yalden (eds.), Mammals of the British Isles: handbook, 4th edition. – The Mammal Society, Southampton: 738-740.
- Boran, J.R., A.R. Hoelzel & P.G.H. Evans 2008b Genus *Orcinus*. – In: S. Harris & D.W. Yalden (eds.), Mammals of the British Isles: handbook, 4th edition. The Mammal Society, Southampton: 743-747.
- Boran, J.R., P.G.H. Evans & R. Martin 2008a Genus *Globicephala*. – In: S. Harris & D.W. Yalden (eds.), Mammals of the British Isles: handbook, 4th edition. – The Mammal Society, Southampton: 735-738.
- Borkenhagen, P. 2011 Die Säugetiere Schleswig-Holsteins. – Faunistisch-ökologische Arbeitsgemeinschaft Schleswig-Holstein, Husum.
- Born, E. 1992 *Odobenus rosmarus* Linnaeus, 1758 - Walross. – In: J. Niethammer & F. Krapp (Hrsg.), Handbuch der Säugetiere Europas. Band 6/11, Meeressäuger; Robben/Pinnipedia. AULA-Verlag, Wiesbaden: 269-299.
- Born, E.W., L.W. Andersen, I. Gjertz & Ø. Wiig 2001 A review of the genetic relationships of Atlantic walrus (*Odobenus rosmarus rosmarus*) east and west of Greenland. – Polar Biology 24: 713-718.
- Borowski, Z. 2003 Habitat selection and home range size of field voles *Microtus agrestis* in Słowiński National Park, Poland. – Acta Theriologica 48: 325-333.
- Bos, D., J. van Belle, S. van Wieren, R. Ydenburg & P. Goedhart 2010 Naar objectieve schatting van aantallen muskusratten in Nederland. – De Levende Natuur 111: 94-99.
- Boschma, H. 1950 Maxillary teeth in specimens of *Hyperoodon rostratus* (Müller) and *Mesoplodon grayi* von Haast stranded on the Dutch coasts. – Proceedings Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen 53: 775-785.
- Boschma, H. 1951a Faunistische mededeling. – De Levende Natuur 54: 51-56.
- Boschma, H. 1951b Remarques sur les cétacés à dents, et en particulier sur le cachelot. – Bulletin de l'Institut Océanographique 991: 1-28, pl. 1.
- Boschma, H. 1951c Some smaller whales. – Endeavour 10 (39): 131-135, fig. 1-4.
- Boschma, H. 1951d Rows of small teeth in ziphoid whales. – Zoologische Mededelingen Leiden 31: 139-148, pl. xiv.
- Boshamer, J.P.C. 1990 Vleermuiskasten in de kop van Noord-Holland bewoond door ruige dwergvleermuis en meervleermuis. – VLEN-Nieuwsbrief 7: 9-10.
- Boshamer, J.P.C. 1991 Vondst van een bosvleermuis *Nyctalus leisleri* in Den Helder. – Lutra 34: 45-46.
- Boshamer, J.P.C. 1993 Vondst van een Noordse vleermuis *Eptesicus nilssonii* op productieplatform K 12 Bravo, Noordzee. – Lutra 36: 86-88.

- Boshamer, J.P.C. 1998 Opnieuw noordse vleermuis op boorplatform. – Zoogdier 9 (3-4): 23.
- Boshamer, J.P.C. & J.P. Bekker 2008 Nathusius' pipistrelles (*Pipistrellus nathusii*) and other species of bats on offshore platforms in the Dutch sector of the North Sea. – Lutra 51: 17-36.
- Boshamer, J.P.C. & P.H.C. Lina 1999 Paargezelschappen van de meervleermuis *Myotis dasycneme* in vleermuis- en vogelkasten. – Lutra 41: 33-42.
- Boughey, K.L., I.R. Lake, K.A. Haysom & P.M. Dolman 2011 Effects of landscape-scale broadleaved woodland configuration and extent on roost location for six bat species across the UK. – Biological Conservation 144: 2300-2310.
- Bouman, J.H. 1979 Pelsdierenteelt. – Intern rapport. Consulentenschap in Algemene Dienst voor de Pluimveehouderij, Zeist: 1-5.
- Bowen, W.D., O.T. Oftedal & D.J. Boness 1985 Birth and weaning in four days: extraordinary growth in the hooded seal (*Cystophora cristata*). – Canadian Journal of Zoology 63: 2841-2846.
- Braaksmā, S.D. 1970 Onderzoek naar het voorkomen van vleermuizen en uilen in kerken en oude gebouwen [in 1969]. – Gestencild rapport. Staatsbosbeheer, Utrecht.
- Braaksmā, S.D. 1972 Onderzoek naar het voorkomen van vleermuizen en uilen in kerken en oude gebouwen in 1970 en 1971. – Gestencild rapport. Staatsbosbeheer, Utrecht.
- Braaksmā, S.D. 1974 Onderzoek naar het voorkomen van vleermuizen en uilen in kerken en oude gebouwen in 1972 en 1973. – Gestencild rapport. Staatsbosbeheer, Utrecht.
- Braaksmā, S.D. 1980 Onderzoek naar het voorkomen van vleermuizen en uilen in kerken en oude gebouwen in 1979. – Rapport. Staatsbosbeheer, Utrecht.
- Braaksmā, S.D. 1985 Onderzoek naar het voorkomen van vogels en/of vleermuizen in kerken en oude gebouwen in de jaren 1981 t/m 1984. – Rapport inspectie terreinbeheer. Staatsbosbeheer, Utrecht.
- Braaksmā, S.D. & J.W.P.T. van der Drift 1972 Bats pesticide conflicts. – TNO-Nieuws 27: 579-583.
- Brasseur, S.M.J.M. & P.J.H. Reijnders 1997 The Harbour Seal in the Netherlands. – Rijksinstituut voor Kust en Zee, Den Haag.
- Brasseur, S.M.J.M., I. Tulp, P.J.H. Reijnders, C.J. Smit, E.M. Dijkman, J.S.M. Cremer, M.J.J. Kotterman & H.W.G. Meesters 2004 Voedsel-ecologie van de gewone en grijze zeehond in de Nederlandse kustwateren. 1. Onderzoek naar de voedsel-ecologie van de gewone zeehond, 11. Literatuurstudie naar het dieet van de grijze zeehond. – Rapport 905. Alterra, Wageningen.
- Brasseur, S., T. van Polanen Petel, G. Aarts, E. Meesters, E. Dijkman & P. Reijnders 2010 Grey seals (*Halichoerus grypus*) in the Dutch North sea: population ecology and effects of wind farms. – Rapport C137/10. IMARES Wageningen UR, Wageningen.
- Brasseur, S., G. Aarts, E. Meesters, T. van Polanen Petel, E. Dijkman, J. Cremer & P. Reijnders 2012a Habitat preferences of harbour seals in the Dutch coastal area: analysis and estimate of effects of offshore wind farms. – Rapport OWEZ R252 T1 20120130. IMARES, Wageningen.
- Brasseur, S.M.J.M., T. Borchardt, R. Czeck, L.F. Jensen, A. Galatius, S. Ramdohr, U. Siebert & J. Teilmān 2012b Trilateral Seal Expert Group (TSEG). Aerial surveys of grey seals in the Wadden Sea in 2011-2012: Increase in Wadden Sea grey seals continued in 2012. – Common Wadden Sea Secretariat (CWSS). www.waddensea-secretariat.org/monitoring-tmap/marine-mammals.
- Brasseur, S.M.J.M., T.D. van Polanen Petel, T. Gerrodette, E.H.W.G. Meesters, P.J.H. Reijnders & G. Aarts 2015 Rapid recovery of Dutch gray seal colonies fueled by immigration. – Marine Mammal Science 31: 405-426.
- Breda, J.G.S. van 1829 Aanteekening omtrent eene nieuwe soort van dolfinj. – Nieuwe Verhandelingen, 1ste Klasse, Koninklijk Nederlandsch Instituut 1: 235-237, pl. 1-11.
- Bree, P.J.H. van 1961 On a subfossil skull of *Mustela lutreola* (L.) (Mammalia, Carnivora), found at Vlaardingen, Netherlands. – Zoologische Anzeiger 166: 242-244.
- Bree, P.J.H. van 1967 Über das Calvarium eines Entenwals, *Hyperoodon ampullatus* (Forster, 1770), aus dem Hafen von Amsterdam. – Zeitschrift für Säugetierkunde 32: 103-106.
- Bree, P.J.H. van 1971 Over de lengten van de op de Nederlandse kust gestrande potvissen. – Het Zeepaard 31: 57-59.
- Bree, P.J.H. van 1974a Over strandingen van de butskop, *Hyperoodon ampullatus* (Forster, 1770), op de Nederlandse kust. – Lutra 16: 19-23.
- Bree, P.J.H. van 1974b Over resten van vogelveren in de longen van de zwaardwalvis, *Orcinus orca* (L., 1758), aangespoeld bij Goedereede-Haven op 20 juli 1961. – Lutra 16: 46.
- Bree, P.J.H. van 1975 Over de skeletten van twee grienden *Globicephala melaena* (Traill, 1809), afkomstig van de massastranding op Tholen in 1825. – Lutra 17: 6-8.
- Bree, P.J.H. van 1976 Over strandingen van de grijze dolfinj, *Grampus griseus* (G. Cuvier 1812), op de Nederlandse kust. – De Levende Natuur 79: 136-139.
- Bree, P.J.H. van 1977 Over de recente zwerftocht van een walrus *Odobenus rosmarus* (Linnaeus, 1758) langs de Nederlandse en Belgische kust. – De Levende Natuur 80: 58-63.
- Bree, P.J.H. van 1996 Extralimital records of the Ringed Seal, *Phoca hispida* Schreber 1775, on the West-European continental coast. – Bonner Zoologische Beiträge 46: 377-383.
- Bree, P.J.H. van 1997 On extralimital records of Hooded seals, *Cystophora cristata* (Erxleben, 1777), on the western European continental coast. – Zeitschrift für Säugetierkunde 62: 182-186.
- Bree, P.J.H. van 1999 Over de jonge blauwe vinvis *Balaenoptera musculus* die in 1840 op onze kust strandde. – Straatgras 11: 47-49.
- Bree, P.J.H. van 2000 A review of recent extralimital records of the bearded seal (*Erignathus barbatus*) on the west-european continental coast. – Marine Mammal Science 16: 261-263.
- Bree, P.J.H. van & A.T. Clason 1971 On the skull of a lynx, *Lynx lynx* (Linnaeus, 1758), found in the Roman castellum at Valkenburg, province of Zuid-Holland, The Netherlands. – Bijdragen tot de Dierkunde 41: 130-135.
- Bree, P.J.H. van & P.J. van der Feen 1963 Over de vinvis, welke op 14 november 1956 aanspoelde op het strand tussen Wijk aan Zee en IJmuiden. – Lutra 5: 8-13.
- Bree, P.J.H. van & A.M. Husson 1974 Strandingen van Cetacea op de Nederlandse kust in 1972 en 1973. Lutra 16: 1-10.
- Bree, P.J.H. van & H. Nijssen 1964 On three specimens of *Lagenorhynchus albirostris* Gray, 1846 (Mammalia, Cetacea). – Beaufortia 11 (139): 85-93.
- Bree, P.J.H. van & C. Smeenk 1978 Strandingen van Cetacea op de Nederlandse kust in 1976 en 1977. – Lutra 20: 13-18.
- Bree, P.J.H. van & C. Smeenk 1982 Strandingen van Cetacea op de Nederlandse kust in 1978, 1979 en 1980. – Lutra 25: 19-29.
- Bree, P.J.H. van, E.J. Vedder & L. 't Hart 1994 Over zadelrobber *Phoca groenlandica* op de kust van continentaal West-Europa. – Lutra 37: 97-105.
- Bree, P.J.H. van, E.J. Vedder & L. 't Hart 1997 Nogmaals over zadelrobber *Phoca groenlandica* op de kust van continentaal West-Europa. – Lutra 40: 23-26.
- Breukelen, L. van & R. Schoon 2003 Beëindiging van de beheersjacht op reëen in de Amsterdamse Waterleidingduinen: effecten op de populatie. – Gemeentewaterleidingen, Amsterdam.
- Bright, P.W. & P.A. Morris 1991 Ranging and nesting behaviour of the dormouse, *Muscardinus avellanarius*, in diverse low-growing woodland. – Journal of Zoology 224: 177-190.
- Brink, F.H. van den 1929 De verbreiding der in Nederland in het wild voorkomende zoogdiersoorten. – De Nederlandsche Jager 35: 293-296.
- Brink, F.H. van den 1930 Observations mammalogiques dans les Pays-Bas. 1. – Tijdschrift der Nederlandsche Dierkundige Vereniging 3: 43-46.

- Brink, F.H. van den** 1931 Catalogue des mammifères des Pays-Bas trouvés à l'état sauvages. – Bulletin de la Société zoologique de France 56: 163-190.
- Brink, F.H. van den** 1943 Lijst van Nederlandsche Vertebrata. – Martinus Nijhoff, 's-Gravenhage.
- Brink, F.H. van den** 1954 Huisspitsmuis en rosse woelmuis in Friesland. – Mededelingenblad van de Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming 7: 67-68.
- Brink, F.H. van den** 1955 Zoogdierengids van Europa ten westen van 30° oosterlengte. – Elsevier, Amsterdam.
- Brink, F.H. van den** 1978 Zoogdierengids van alle in ons land en overig Europa voorkomende zoogdieren. – Elsevier, Amsterdam.
- Brink, N. van den** 2014 Risico's van anticoagulantia rodenticides voor niet-doelsoorten en predatoren. Een scan van beschikbare kennis in Europa en analyses in roofvogels uit Nederland. – Rapport 2589. Alterra Wageningen UR, Wageningen.
- Brinkmann, R.** 2004 Welchen Einfluss haben Windkraftanlagen auf jagende und wandernde Fledermäuse in Baden-Württemberg. – Tagungsdokumentation der Umweltakademie Baden-Württemberg 15: 38-63.
- Britton, A.R.C., G. Jones, J.M.V. Rayner, A.M. Boonman & B. Verboom** 1997 Flight performance, echolocation and foraging behaviour in pond bats, *Myotis dasycneme* (Chiroptera: Vespertilionidae). – Journal of Zoology 241: 503-522.
- Broekhuizen, S.** 1975 The position of the wild rabbit in the life system of the European hare. – In: XII Congresso da União Internacional dos Biologistas da Caça. Direção-Geral. dos Recursos Florestais, Serviço de Inspeção da Caça e Pesca, Lisboa: 75-79.
- Broekhuizen, S.** 1989 Belasting van otters met zware metalen en PCB's – De Levende Natuur 90: 43-47.
- Broekhuizen, S.** 1992 Haas *Lepus europaeus* (Pallas, 1778). – In: S. Broekhuizen, B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen (red.), Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht: 322-327.
- Broekhuizen, S.** 1996 Lynx in Limburg. – Zoogdier 7 (3): 33.
- Broekhuizen, S.** 1998 Zijn kleine marterachtigen te obscuur voor het soortenbeleid? – De Levende Natuur 99: 192.
- Broekhuizen, S. & V. van Laar** 2005 In memoriam dr. Anne van Wijngaarden (1925-2004). – Lutra 48: 109-129.
- Broekhuizen, S. & F. Maaskamp** 1981 Annual production of young in European hares (*Lepus europaeus*) in the Netherlands. – Journal of Zoology, London 193: 499-516.
- Broekhuizen, S. & F. Maaskamp** 1982 Movement, home range and clustering in the European hare (*Lepus europaeus* Pallas) in The Netherlands. – Zeitschrift für Säugetierkunde 47: 22-32.
- Broekhuizen, S. & G.J.D.M. Müskens** 1984 Wat is er met de steenmarter aan de hand? – Lutra 27: 261-273.
- Broekhuizen, S. & G.J.D.M. Müskens** 1993 Meer wasbeerhonden in Nederland. – Zoogdier 4 (1) 36-37.
- Broekhuizen, S. & E.M. de Ruiter-Dijkman** 1988 Otters *Lutra lutra* met PCB's: de zeehondjes van het zoete water? – Lutra 31: 68-78.
- Broekhuizen, S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen** (red.) 1992a Atlas van de Nederlandse zoogdieren. – Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht.
- Broekhuizen, S., B. Jenster & F. Leeuwenberg** 1992b Haas *Lepus europaeus* Pallas, 1778. – In: S. Broekhuizen, B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen (red.), Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht: 322-327.
- Broekhuizen, S., D. Klees & G. Müskens** 2010 De steenmarter. – KNNV Uitgeverij, Zeist.
- Brouwer, G.A.** 1940 De uitroeiing van den vischotter (*Lutra lutra* L.) in Nederland aanstaande. – De Levende Natuur 45: 18-25, 50-57, 84-91, 115-123.
- Brouwer, G.A.** 1942 De vischotter in den winter van 1940/1941. – De Levende Natuur 46: 170-174.
- Brouwer, G.A.** 1949 Enige historische bijzonderheden over het Edelhert in Nederland en een beschouwing over de Veluwe herten als natuurbeschermingsobject. – In: A.F.H. Besemer, K. Hana, N. Tinbergen & J. Wilcke (red.), In het voetspoor van Thijssen. Veenman, Wageningen: 214-247.
- Brouwer, G.A.** 1956 De verarming van de fauna. – In: J. van Dijk Jr. (red.), Vijftig jaar natuurbescherming in Nederland. Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland, Amsterdam: 113-150.
- Brown, S.G.** 1986 Twentieth-century records of right whales (*Eubalaena glacialis*) in the Northeast Atlantic Ocean. – Reports of the International Whaling Commission, Special Issue 10: 121-127.
- Brugge, T.** 1977 Prooidierkeuze van wezel, hermelijn en bunzing in relatie tot geslacht en lichaamsgrootte. – Lutra 19: 39-49.
- Bruijn, O. de** 1979 Voedseleecologie van de Kerkuil in Nederland. – Limosa 52: 91-154.
- Bruin, D. de, D. Hamhuis, L. van Nieuwenhuijze, W. Overmars, D. Sijmons & F. Vera** 1987 Ooievaar; de toekomst van het rivierengebied. – Stichting Gelderse Milieufederatie, Arnhem.
- Brüll, U.** 1973 Wildfutterpflanzengesellschaften und Futterwert der von Feldhasen (*Lepus europaeus* Pallas) genutzten Pflanzen. Dissertation Universität Hamburg, Hamburg.
- Bryant, P.J.** 1995 Dating remains of gray whales from the eastern North Atlantic. – Journal of Mammalogy 76: 857-861.
- Büchner, S.** 2009 Gartenschläfer *Eliomys quercinus* (Linnaeus), 1766. – In: S. Hauer, H. Ansorge & U. Zöphel (red.), Atlas der Säugetiere Sachsens. Sächsisches Landesamt für Umwelt, Landwirtschaft und Geologie, Dresden: 265-267.
- Buckley, D.J., M. G. Lundy, E.S.M. Boston, D.D. Scott, Y. Gager, P. Prodhöl, F. Marnell, W. I. Montgomery & E.C. Teeling** 2013 The spatial ecology of the whiskered bat (*Myotis mystacinus*) at the western extreme of its range provides evidence of regional adaptation. – Mammalian Biology-Zeitschrift für Säugetierkunde 78: 198-204.
- Buise, M.A.** 1984 Verspreiding van de landzoogdieren in Oost-Zeeuwse-Vlaanderen. – Lutra 27: 323-335.
- Buise, M.** 2010 Ondergrondse woelmuis *Microtus subterraneus*. – In: J.P. Bekker, M. Buisse, L. Calle, S. Dobbelaar, A. Fortuin, A. Hannewijk, C. Jacobusse, K. de Kraker, J. van Vliet, A. Wieland & J. Willems (red.), Zoogdieren in Zeeland. Zoogdierenfauna van 1989-2008. Fauna Zeelandica 6. Zoogdierenwerkgroep Zeeland & Het Zeeuwse Landschap, Wilhelminaldorp: 126-127.
- Buitenhuis, H. & H. Halici** 2002 Archeozoölogie. – In: J. Milojkovic & E. Smits (red.), Lage Blok. Een nederzettingenterrein uit de Midden-IJzertijd bij Meteren (gemeente Geldermalsen). Rapportage Archeologische Monumentenzorg 90. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort: 149-179.
- Bureau Waardenburg** 2011 Stand van de natuur in Amersfoort. Biodiversiteit in beeld. – Bureau Waardenburg, Culemborg.
- Bures, S.** 2008 High Common Vole *Microtus arvalis* predation on ground-nesting bird eggs and nestlings. – Ibis 139: 173-174.
- Burggraaf-van Nierop, Y.D. & E. van der Meijden** 1984 The influence of rabbit scrapes on dune vegetation. – Biological Conservation 30: 133-146.
- Buys, J.** 1996 Grijze grootoorvleermuisen op Noord-en Middenlimburgse kerkzolders. – Natuurhistorisch Maandblad 85: 50-53.
- Buys, J.** 2010 Grijze grootoorvleermuis *Plecotus austriacus*. – In: C.E. Huizenga, R.W. Akkermans, J.C. Buys, J. van der Coelen, H. Morelissen & L.S.G.M. Verheggen (red.), Zoogdieren van Limburg. Verspreiding en ecologie in de periode 1980-2007. Stichting Natuurpublicaties Limburg, Maastricht: 176-180.
- Buys, J. & J.J.A. Dekker** 2010 In een groen groen boerenland... Hazen en landgebruik in Limburg. – Natuurhistorisch Maandblad 99: 97-103.

- Buyts, J.C. & W.G. Vergoossen 1997 Grijze grootoorvleermuis *Plecotus austriacus* (Fischer, 1829). – In: H. Limpens, K. Mostert & W. Bongers (red.), Atlas van de Nederlandse vleermuizen. Onderzoek naar verspreiding en ecologie. Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht: 224-230.
- Buyts, J., H. Heijligers & M. Dorenbosch 1999 Voor vleermuizen de kerk in. – Natuurhistorisch Maandblad 88: 82-93.
- Buyts, J., H. Heijligers & P. Van Hoof 2009 Grote oren op Limburgse Kerkzolders. Aantalsontwikkelingen in populaties grootoorvleermuizen op kerkzolders. – Natuurhistorisch Maandblad 98: 133-137.
- Buyts, J., J.J.A. Dekker, H. Heijligers, R. Janssen, J.R. Regelink & L. Verheggen 2012 Zoektocht naar ingekorven vleermuizen in (Midden-)Limburg. – VLEN-Nieuwsbrief 69: 12-13.
- Cadée, G.C., M. Cadée & N. Cadée 1982 Weer een walrus op Texel. – De Levende Natuur 84: 145-146.
- Calle, L. 2010a Wolf *Canis lupus*. – In: J.P. Bekker, M. Buisse, L. Calle, S. Dobbelaar, A. Fortuin, A. Hannewijk, C. Jacobusse, K. de Kraker, J. van Vliet, A. Wieland & J. Willemse (red.), Zoogdieren in Zeeland. Zoogdierenfauna van 1989-2008. Fauna Zeelandica 6. Zoogdierenwerkgroep Zeeland & Het Zeeuwse Landschap, Wilhelminadorp: 156-157.
- Calle, L. 2010b Fret *Mustela putorius furo*. – In: J.P. Bekker, M. Buisse, L. Calle, S. Dobbelaar, A. Fortuin, A. Hannewijk, C. Jacobusse, K. De Kraker, J. Van Vliet, A. Wieland & J. Willemse (red.), Zoogdieren in Zeeland. Fauna Zeelandica 6. Zoogdierenwerkgroep Zeeland & Het Zeeuwse Landschap, Wilhelminadorp: 171.
- Camphuysen, C.J. 1982 Zeezoogdieren langs de Nederlandse kust. – Mededelingen van de Club van Zeetrekwaarnemers 5 (2): 6-8.
- Camphuysen, C.J. 1998 Opnieuw gewone vinvissen *Balaenoptera physalus* in de Noordzee, zomer 1998. – Sula 12: 100-101.
- Camphuysen, C.J. 2004 The return of the harbour porpoise (*Phocoena phocoena*) in Dutch coastal waters. – Lutra 47: 113-122.
- Camphuysen, K. [C.J.] 2005 Witsnuitdolfijnen in Nederland. – Zoogdier 16 (2): 8-12.
- Camphuysen, C.J. 2007 Foraging humpback whale (*Megaptera novaeangliae*) in the Marsdiep area (Wadden Sea), May 2007 and a review of sightings and strandings in the southern North Sea, 2003-2007. – Lutra 50: 31-42.
- Camphuysen, C.J. 2011 Recent trends and spatial patterns in nearshore sightings of harbour porpoises (*Phocoena phocoena*) in the Netherlands (Southern Bight, North Sea), 1990-2010. – Lutra 54: 39-47.
- Camphuysen, C.J. & A. Krop 2011 Maternal care, calf-training and site fidelity in a wild harbour porpoise in the North Sea. – Lutra 54: 123-126.
- Camphuysen, C.J. & M.F. Leopold 1993 The harbour porpoise *Phocoena phocoena* in the southern North Sea, particularly the Dutch sector. – Lutra 36: 1-24.
- Camphuysen, C.J. & A. Oosterbaan 2009 Mysterious mutilations of harbour porpoises: frequent strandings in The Netherlands, winter 2008/2009, and postscript for the harbour porpoises mutilations: confusing news items. – Sula 22: 25-34.
- Camphuysen C.J. & G. Peet 2006 Walvissen en dolfijnen in de Noordzee. – Fontaine Uitgevers, 's-Graveland.
- Camphuysen, C.J. & P.J.H. Reijnders 1993 Potvissen *Physeter macrocephalus* voor de Nederlandse kust, april 1993. – Sula 7: 59-61.
- Camphuysen, C.J. & M.L. Siemensma 2011 Conservation plan for the harbour porpoise *Phocoena phocoena* in The Netherlands: towards a favourable conservation status. – NIOZ Report 2011-07. Royal Netherlands Institute for Sea Research, Den Burg, Texel, 183 pp.
- Camphuysen, C.J. & C.J.N. Winter 1995 Feeding fin whales *Balaenoptera physalus* in the North Sea. – Lutra 38: 81-84.
- Camphuysen, C.J. & P.A. Wolf 1989 Walvissen, dolfijnen en bruinvissen voor de Engelse oostkust, september 1989. – Sula 3: 136-140.
- Camphuysen, C.J., C. Smeenk, M.J. Addink, H. van Grouw & O.E. Jansen 2008 Cetaceans stranded in the Netherlands from 1998 to 2007. – Lutra 51: 87-122.
- Canters, K.J., J.B.M. Thissen, M.A.J. van Diepenbeek, H.A.H. Jansman & K. Goutbeek 2005 The wildcat (*Felis silvestris*) finally recorded in the Netherlands. – Lutra 48: 67-90.
- Carleton, M.D. & G.G. Musser 2005 Order Rodentia. – In: D.E. Wilson & D.M. Reeder (red.), Mammal species of the world. A taxonomic and geographic reference. Third edition. Johns Hopkins University Press, Baltimore: 745-1600.
- Carlisle, A., P. Coles, G. Cresswell, J. Diamond, L. Gorman, C. Kinley, G. Rondel, D. Sellwood, C. Still, M. Telfer & D. Walker 2001 A report on the whales, dolphins and porpoises of the Bay of Biscay and English Channel. – Orca 1: 5-53, pl. 1-11.
- Carmiggelt, A., F.J. Laarman & J.A. Waasdorp 1998 Het archeozoologisch onderzoek. – In: A. Carmiggelt (red.), Romeinse vondsten van de Scheveningseweg te Den Haag; De dieren- en plantenresten. Haagse Oudheidkundige Publicaties 4: 11-37.
- Castián, E. & J. Gosálbez 1995 Diet of *Sorex coronatus* in the western Pyrenees. Acta Theriologica 40: 113-121.
- CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek) 2013a Grasland; oppervlakte en opbrengst. – <http://tinyurl.com/pwtgh64>. [Geraadpleegd oktober 2013.]
- CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek) 2013b Rundveestapel. – <http://tinyurl.com/ptcm5v5>. [Geraadpleegd oktober 2013.]
- CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek) 2013c Weidegang van melkvee; weidegebied. – <http://tinyurl.com/qfaz55r>. [Geraadpleegd oktober 2013.]
- CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek) 2013d Meetprogramma's voor flora en fauna. – Kwaliteitsrapportage NEM over 2012. Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag.
- CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek) 2014a Snijmaïs; oppervlakte. – <http://tinyurl.com/ocu7w9f>. [Geraadpleegd februari 2014.]
- CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek) 2014b Bevolking, huishoudens en bevolkingsontwikkeling; vanaf 1899. – <http://tinyurl.com/no8ceyf>. [Geraadpleegd februari 2014.]
- CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek) 2014c Landbouw – veehouderij. www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/landbouw/cijfers/default.htm. [Geraadpleegd 22 december 2014.]
- CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek) 2015 Landbouw; gewassen, dieren, grondgebruik en arbeid op nationaal niveau. – <http://tinyurl.com/q2kxh88>. [Geraadpleegd augustus 2015.]
- Červený, J. 1999 *Myotis emarginatus* (E. Geoffroy, 1806). – In: A.J. Mitchell-Jones, G. Amori, W. Bogdanowicz, B. Kryštufek, P.J.H. Reijnders, F. Spitzberger, M. Stubbe, J.B.M. Thissen, V. Vohralík & J. Zima (eds.), The atlas of European mammals. T & A D Poyser, London: 112-113.
- Chapman, N., S. Harris & A. Stanford 1994 Reeve's muntjac *Muntiacus reevesi* in Britain: their history, spread, habitat selection, and the role of human intervention in accelerating their dispersal. – Mammal Review 24: 113-160.
- Charnov, E.L. & J.P. Finnerty 1980 Vole population cycles: a case for skin selection? – Oecologia (Berlin) 45: 1-2.
- Christensen, I. 1990 A note on recent strandings of sperm whales (*Physeter macrocephalus*) and other cetaceans in Norwegian waters. – Report of the International Whaling Commission 40: 513-515.
- Churchfield, S. 1990 The natural history of shrews. – Christopher Helm, London.
- Ciechanowski, M. 2002 Community structure and activity of bats (Chiroptera) over different water bodies. – Mammalian Biology-Zeitschrift für Säugetierkunde 67: 276-285.
- Ciechanowski, M. 2005 Utilization of artificial shelters by bats (Chiroptera) in three different types of forest. – Folia Zoologica 54: 31.
- Ciechanowski, M. & T. Jarzembowski 2004 The size and number of harems in the polygynous bat *Pipistrellus nathusii* (Keyserling

- and Blasius, 1839) (Chiroptera: Vespertilionidae). – Mammalian Biology-Zeitschrift für Säugetierkunde 69: 277-280.
- Ciechanowski, M. & A. Zapart 2012** The diet of the pond bat *Myotis dasycneme* and its seasonal variation in a forested lakeland of northern Poland. – Acta Chiropterologica 14: 73-79.
- Clapham, P.J. & P.G.H. Evans 2008** Genus *Megaptera*. – In: S. Harris & D.W. Yalden (eds.), Mammals of the British Isles: handbook, 4th edition. The Mammal Society, Southampton: 663-665.
- Clarke, M.R. 1986** Cephalopods in the diet of odontocetes. – In: M.M. Bryden & R. Harrison (eds.), Research on dolphins. Clarendon Press, Oxford: 281-321.
- Clarke, M.R. 1997** Cephalopods in the stomach of a sperm whale stranded between the islands of Terschelling and Ameland, southern North Sea. – Bulletin van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Biologie 67-supplement: 53-55.
- Clason, A. 2002** De Gewone hamster in Zuid- en Midden-Limburg. – Zoogdier 13 (2): 28-29.
- Clason, A.T. 1967** Animal and man in Holland's past; an investigation of the animal world surrounding man in prehistoric and early historical times in the provinces of North and South Holland (Volumes A & B). – J.B. Wolters, Groningen.
- Clason, A.T. 1999** Bird and mammal species richness in the Netherlands. – In: N. Benecke (red.), The Holocene history of the European vertebrate fauna; modern aspects of research. Verlag Marie Leidorf GmbH, Rahden/Westphalia: 107-122.
- Clua, E. & F. Grosvalet 2001** Mixed-species feeding aggregation of dolphins, large tunas and seabirds in the Azores. – Aquatic Living Resources 14: 11-18.
- Clutton-Brock, T.H., F.E. Guinness & S.D. Albon 1982** Red deer. Behavior and ecology of two sexes. – Edinburgh University Press, Edinburgh.
- Cobben, J.J.M. 1982** Onverwachte gasten in de kalksteengroeve. – Natuurhistorisch Maandblad 71: 172-173.
- Cobben, J.J.M. 1987** Onverwachte gasten in de kalksteengroeve (2). – Natuurhistorisch Maandblad 76: 157-158.
- Colpa, H. 2003** Resultaten vleermuistellingen Drenthe 2002/2003. – VLEN-Nieuwsbrief 42: 22.
- Compendium voor de Leefomgeving 2014a** Bodemgebruik, 1900-2008. – <http://tinyurl.com/qf7fo37>. [Geraadpleegd april 2014.]
- Compendium voor de Leefomgeving 2014b** Herintroductie otter, 2002-2012. – <http://tinyurl.com/o46efv3>. [Geraadpleegd februari 2014.]
- Compendium voor de Leefomgeving 2014c** Stikstofbalans van bodem en grondwater, 1986-2012. – <http://tinyurl.com/p3ppk6p>. [Geraadpleegd februari 2014.]
- Compendium voor de Leefomgeving 2014d** Fosforbalans van bodem en grondwater, 1986-2012. – <http://tinyurl.com/nrc3zkq>. [Geraadpleegd februari 2014.]
- Compendium voor de Leefomgeving 2014e** Temperatuurtrends in Nederland en mondiaal, 1906-2013. – <http://tinyurl.com/ofbslty>. [Geraadpleegd februari 2014.]
- Compendium voor de Leefomgeving 2014f** Gewone en grijze zeehond in Waddenzee en Deltagebied, 1960-2013. – <http://tinyurl.com/nz43lrh>. [Geraadpleegd februari 2014.]
- Coolen, F.C.M. 2010** Lynx *Lynx lynx*. – In: C.E. Huizenga, R.W. Akkermans, J.C. Buys, J. van der Coelen, H. Morelissen & L.S.G.M. Verheggen (red.), Zoogdieren van Limburg. Verspreiding en ecologie in de periode 1980-2007. Stichting Natuurpublicaties Limburg, Maastricht: 393-395.
- Corbett, G.B. & J.E. Hill 1992** The mammals of the Indomalay region: a systematic review. – Natural History Museum Publications. Oxford University Press, Oxford.
- Corbett, G.B. & S. Harris 1991** The handbook of British mammals. Third edition. – Blackwell, Oxford.
- Cornelis, F. 2011** First recording of the soprano pipistrelle (*Pipistrellus pygmaeus*) in the Netherlands. – Lutra 54: 89-97.
- Cortens, J. & G. Verbeylen 2009** Eikelmuisen in Vlaanderen. Verspreiding, bescherming en monitoring. – Natuurfocus 8 (1): 4-10.
- Costa, M., C. Fernandes, J.D.S. Birks, A.C. Kitchener, M. Santos-Reis & M.W. Bruford 2013** The genetic legacy of the 19th century decline of the British polecat: evidence for extensive introgression from feral ferrets. – Molecular Ecology 22: 5130-5147.
- Couperus, A.S. 1997** Interactions between Dutch midwater trawl and Atlantic white-sided dolphins (*Lagenorhynchus acutus*) southwest of Ireland. – Journal of Northwest Atlantic Fishery Science 22: 209-218.
- Cremers, J. 1928-1929** Beredeneerde voorloopige lijst der in Limburg in 't wild voorkomende zoogdieren. – Natuurhistorisch Maandblad 17: 127-129, 156-161; 18: 3-11, 42-46, 62-64, 88-91.
- Creutzberg, P.H. 1941** Twee witsnuit-dolfijnen tegelijk! – De Levende Natuur 46: 52-55.
- Croin Michielsen, N. 1966** Intraspecific and interspecific competition in the shrews *Sorex araneus* L. and *S. minutus* L. – Archives Néerlandaises de Zoologie 17 (1): 73-174.
- Cromsigt, J. & H. Kivit 2009** Wisenten in het Kraansvlak. – Zoogdier 20 (2): 3-6.
- Cushing, D.H. 1982** Climate and fisheries. – Academic Press, London / New York.
- [Cuvier, F.] 1833 Le dauphin à long bec. – In: [L.] Geoffroy-Saint-Hilaire & F. Cuvier (red.), Histoire naturelle des mammifères, avec figures originales, coloriées, dessinées d'après des animaux vivants. Tome septième, livraison 67. Blaise, Librairie-Éditeur, Paris: 2 pp., 1 pl.
- Cuvier, F. 1836** De l'histoire naturelle des cétacés, ou recueil et examen des faits dont se compose l'histoire naturelle de ces animaux. – Librairie Encyclopédique de Roret, Paris.
- Cuvier, G. 1823-1825** Recherches sur les ossements fossiles, où l'on rétablit les caractères de plusieurs animaux dont les révolutions du globe ont détruit les espèces. Nouvelle édition, entièrement refondue, et considérablement augmentée. Tome cinquième. Ire. partie, contenant les rongeurs, les édentés, et les mammifères marins. – G. Dufour & E. d'Ocagne, Paris/Amsterdam.
- Czech, N.U., G. Klauer, G. Dehnhardt & B.M. Siemers 2008** Fringe for foraging? Histology of the bristle-like hairs on the tail membrane of the gleaning bat, *Myotis nattereri*. – Acta Chiropterologica 10: 303-311.
- Daan, N. 1965** Geografisch-oecologische inventarisatie van het voorkomen van *Microtus oeconomus* (Pallas, 1776) in Noord-Holland ten noorden van het Noordzeekanaal en systematische vergelijking van de relictpopulaties in Nederland. – Rapport Rijksinstituut voor Veldbiologisch Onderzoek ten behoeve van het Natuurbehoud, Zeist.
- Daan, S. 1980** Long term changes in bat populations in the Netherlands: a summary. – Lutra 22: 95-105.
- Daan, S. & S. Slopsma 1978** Short-term rhythms in foraging behaviour of the common vole, *Microtus arvalis*. – Journal of Comparative Physiology: 215-227.
- Dahles, H. 1990** Mannen in het groen, de wereld van de jacht in Nederland. – Proefschrift Universiteit Nijmegen, Nijmegen.
- Dam, P.J.E.M. van 2001** De rol van de warande. Geschiedenis van de inburgering van het konijn. – Jaarboek voor Ecologische Geschiedenis 2000. Vreemdelingen in de natuur: 59-85.
- Dammerman, K.W. 1949** Voorkomen en verspreiding der zoogdieren in de Noordoostpolder. – Bijdrage tot de Dierkunde 28: 118-126.
- Das, K., G. Lepoint, Y. Leroy & J.M. Bouqueneau 2003** Marine mammals from the southern North Sea: feeding ecology data from $\delta^{13}\text{C}$ and $\delta^{15}\text{N}$ measurements. – Marine Ecology Progress Series 263: 287-298.
- Davidson-Watts, I. & G. Jones 2005** Differences in foraging behaviour between *Pipistrellus pipistrellus* (Schreber, 1774) and

- Pipistrellus pygmaeus* (Leach, 1825): Foraging behaviour in cryptic bat species. – *Journal of Zoology* 268: 55-62.
- Davidson-Watts, I., S. Walls & G. Jones 2006 Differential habitat selection by *Pipistrellus pipistrellus* and *Pipistrellus pygmaeus* identifies distinct conservation needs for cryptic species of echolocating bats. – *Biological Conservation* 133: 118-127.
- Deeben, J. & A. van Gijn 2005 Jagers en verzamelaars: synthese. – In: L.P. Louwe Kooijmans, P.W. van den Broeke, H. Fokkens & A. van Gijn (red.), *Nederland in de prehistorie*. Bert Bakker, Amsterdam: 187-200.
- Deinse, A.B. van 1918 Over de potvischen in Nederland gestrand tusschen de jaren 1531-1788. – *Zoologische Mededeelingen Leiden* 4: 22-50, pl. II-IV.
- Deinse, A.B. van 1923a De tweetandige spitsnuitdolfijn van Tholen, 1896-1923. – *De Levende Natuur* 28: 88-90.
- Deinse, A.B. van 1923b De Nederlandsche tuimelaars. – *De Levende Natuur* 28: 225-233.
- Deinse, A.B. van 1924a Over 'dolfijnen' die geen dolfinen waren. – *De Levende Natuur* 28: 298-302.
- Deinse, A.B. van 1924b De bruinvisch. – *De Levende Natuur* 29: 195-203.
- Deinse, A.B. van 1931 De fossiele en recente Cetacea van Nederland. – H.J. Paris, Amsterdam.
- Deinse, A.B. van 1937 Het zeedrocht uit het Hellegat van 1757. – *Het Archief*, uitgegeven door het Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen 1937: 116-119.
- Deinse, A.B. van 1940 Een Zeeuwsche butskop, *Hyperoodon rostratus*, uit 1584. – *Het Archief*, uitgegeven door het Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen 1940: 1-8, 1 pl.
- Deinse, A.B. van 1941 Over een oude stranding van een butskop, *Hyperoodon rostratus*. – *De Levende Natuur* 46: 94-96.
- Deinse, A.B. van 1943 De Cetacea van 1942. – *Het Zeepaard* 3: 2-4.
- Deinse, A.B. van 1946a De recente Cetacea van Nederland van 1931 tot en met 1944. – *Zoologische Mededeelingen Leiden* 26: 139-210.
- Deinse, A.B. van 1946b De gestrande Nederlandsche Cetacea van 1945. – *Het Zeepaard* 6: 18-20.
- Deinse, A.B. van 1948a De Nederlandse Cetacea van 1946. – *Het Zeepaard* 8: 6-9.
- Deinse, A.B. van 1948b De Nederlandse Cetacea van 1947. – *Het Zeepaard* 8: 23-24.
- Deinse, A.B. van 1949 De Nederlandse Cetacea van 1948. – *Het Zeepaard* 9: 32-35.
- Deinse, A.B. van 1950 Het geraamte van de walvis van Herman Kessels, December 1828 te Rotterdam. – *Rotterdams Jaarboekje* (5) 8: 208-214.
- Deinse, A.B. van 1951a Het walvisnieuws van 1949. – *Het Zeepaard* 11: 23-30.
- Deinse, A.B. van 1951b Onze walvisachtige dieren van 1950. – *Het Zeepaard* 11: 64-73.
- Deinse, A.B. van 1952 De walvisachtige dieren in Nederland waargenomen in 1951, alsmede bijzonderheden omtrent onze oude en moderne walvisvaart. – *Het Zeepaard* 12: 19-29.
- Deinse, A.B. van 1953a De Nederlandse Cetacea van 1952. – *Mededelingenblad van de Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming* 3: 21-22.
- Deinse, A.B. van 1953b De potvis van Texel. – *Mededelingenblad van de Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming* 5: 41.
- Deinse, A.B. van 1954a De Nederlandse Cetacea van 1953. – *Mededelingenblad van de Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming* 6: 48-50.
- Deinse, A.B. van 1954b De butskop van Schiermonnikoog. – *Mededelingenblad van de Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming* 6: 55.
- Deinse, A.B. van 1955 De Nederlandse Cetacea van 1954. – *Mededelingenblad van de Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming* 10: 103-105.
- Deinse, A.B. van 1956a Walvisnieuws over 1955. – *Mededelingenblad van de Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming* 12: 127-131.
- Deinse, A.B. van 1956b De butskop (*Hyperoodon ampullatus*) strandde in de zomer van 1956 twee malen op onze kust. – *Mededelingenblad van de Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming* 13: 137-138.
- Deinse, A.B. van 1957a Vinwalvis gestrand tussen Ijmuiden en Wijk aan Zee. – *Mededelingenblad van de Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming* 14: 152.
- Deinse, A.B. van 1957b Walvisnieuws 1956. – *Mededelingenblad van de Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming* 15: 153-158.
- Deinse, A.B. van 1958 Walvisnieuws over 1957. – *Mededelingenblad van de Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming* 18: 183-190.
- Deinse, A.B. van 1959 Walvisnieuws 1958. – *Lutra*, *Mededelingenblad van de Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming* 20: 205-208.
- Deinse, A.B. van 1960 Walvisnieuws over 1959. – *Lutra* 2: 42-47.
- Deinse, A.B. van 1961 Walvisnieuws over 1960. – *Lutra* 3: 19-23, fig. 3.
- Deinse, A.B. van 1962 Walvisnieuws over 1961. – *Lutra* 4: 33-40.
- Deinse, A.B. van 1963 Walvisnieuws over 1962. – *Lutra* 5: 31-35.
- Deinse, A.B. van 1964a De fossiele en recente walrussen van Nederland. – *Zoologische Mededeelingen* 39: 187-206.
- Deinse, A.B. van 1964b Walvisnieuws over 1963. – *Lutra* 6: 61-66.
- Deinse, A.B. van 1966 Walvisnieuws over 1964. – *Lutra* 8: 22-26.
- Deinse, A.B. van & G.C.A. Junge 1937 Recent and older finds of the California gray whale in the Atlantic. – *Temminckia* 2: 161-188, pl. IV-IX.
- Deinse, A.B. van & G.C.A. Junge 1946 Een vondst van den witten dolfin, *Delphinapterus leucas* (Pall.), in Nederland. – *Zoologische Mededeelingen Leiden* 25: 1-4.
- Dekker, J.J.A. 2007 Rabbits, refuges and resources. How living in burrows affects foraging of herbivores. Proefschrift Wageningen University, Wageningen.
- Dekker, J.J.A. 2008 Vleermuizen en windmolens. – *Zoogdier* 19 (3): 8-10.
- Dekker, J.J.A. 2010 Populatieomvang van eikelmuizen in het Savelsbos. – *Rapport 2010.47*. Zoogdierverseniging, Nijmegen.
- Dekker, J.J.A. & D.L. Bekker 2008 Veldmuispopulaties in Nederland: is er sprake van cycli en kunnen plagen voorspeld worden? – *vzz-rapport 2008.017*. Zoogdierverseniging vzz, Arnhem.
- Dekker, J.J.A. & G.J. Bekker 2010 Badger (*Meles meles*) road mortality in the Netherlands: the characteristics of victims and the effect of mitigation measures. – *Lutra* 53: 81-92.
- Dekker, J.J.A. & T.R. Hofmeester 2014 Status of the American mink (*Neovison vison*) in the Netherlands. – *Lutra* 57: 5-15.
- Dekker, J.J.A. & H. Limpens 2007 Inhaalslag Verspreidingsonderzoek Nederlandse Zoogdieren VONZ 2006. – *Zoogdierverseniging vzz*, Arnhem.
- Dekker, J.J.A. & J.R. Regelink 2010 Ingekorven vleermuis *Myotis emarginatus*. – In: C.E. Huizenga, R.W. Akkermans, J.C. Buys, J. van der Coelen, H. Morelissen & L.S.G.M. Verheggen (red.), *Zoogdieren van Limburg. Verspreiding en ecologie in de periode 1980-2007*. Stichting Natuurpublicaties Limburg, Maas-tricht: 147-152.
- Dekker, J.J.A., E. van Kaathoven & N. Huizenga 2010 Egel moet op de Rode Lijst bedreigde zoogdieren. – *Zoogdier* 21 (1): 7-10.
- Dekker, J.J.A., J.R. Regelink, E.A. Jansen, R. Brinkmann & H.J. Limpens 2013 Habitat use by female Geoffroy's bats (*Myotis emarginatus*) at its two northernmost maternity roosts and the implications for their conservation. – *Lutra* 56: 111-120.

- Denneman, W.D., H.J.P. Eijsackers, J.H. Faber & Ma, W.C. 1987 Zware metalen in de Kempen; ecologische aspecten. – Landschap 4: 172-195.
- Dense, C. & U. Rahmel 2002 Untersuchungen zur Habitatnutzung der Großen Bartfledermaus (*Myotis brandtii*) im nordwestlichen Niedersachsen. – In: A. Meschede, K.-G. Heller & P. Boye (Bearb.), Ökologie, Wanderungen und Genetik von Fledermäusen in Wäldern - Untersuchungen als Grundlage für den Fledermausschutz. Schriftenreihe für Landschaftspflege und Naturschutz 71: 51-68.
- Derting, T.L. 1989 Prey selection and foraging characteristics of least weasels (*Mustela nivalis*) in the laboratory. – American Midland Naturalist 122 (2): 394-400.
- Desportes, G. & R. Mouritsen 1993 Preliminary results on the diet of long-finned pilot whales off the Faroe Islands. – Report of the International Whaling Commission, Special Issue 14: 305-324.
- Deuzeman, P. 1898 Aardrijkskunde van het eiland Texel. – Van der Spoel, Grouw.
- Dibevo 2014 Huisdieren in Nederland. – www.dibevo.nl/uw-bedrijf/marktinformatie/huisdieren-in-nederland. [Geraadpleegd 22 december 2014.]
- Dick, J.T.A., M. Freeman, J. Provan & N. Reid 2010 First record of free-living Reeves' muntjac deer (*Muntiacus reevesi* (Ogilby 1839)) in Northern Ireland. – Irish Naturalists' Journal 31: 151.
- Diepenbeek, A. van 1999 Veldgids diersporen. – Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht.
- Dieren, J.W. van 1931 De zwaardvisch van Terschelling (*Orcinus orca* L., 20 Juli 1931). – De Levende Natuur 36: 225-238.
- Dieterlen, F. 2005 Schermaus (Ostschermaus, Große Wühlmaus) *Arvicola terrestris* (Linnaeus, 1758). – In: M. Braun & D. Dieterlen (red.), Die Säugetiere Baden-Württembergs. Band 2. Ulmer, Stuttgart: 328-341.
- Dietz, C. & A. Kiefer 2014 Die Fledermäuse Europas: kennen, bestimmen, schützen. – Franckh-Kosmos Verlags-GmbH & Co. KG, Stuttgart.
- Dietz, C., O. von Helversen & D. Nill 2011 Vleermuizen - alle soorten van Europa en Noordwest-Afrika. – Tirion Natuur, Utrecht.
- Dijk, A.J. van & A. Boele 2011 Handleiding sovon broedvogelonderzoek. – sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Dijk, J. van 2008 Bot uit twee beerputten – Roermond Steenen Trappen. – Ossicle 138.
- Dijkstra, V. 2000a Resultaten eekhoornmonitoring 1995-2000. – Telganger 2000-4: 1-2.
- Dijkstra, V. 2000b Eekhoornmonitoring. – Telganger 2000-1: 3-4.
- Dijkstra, V. 2012 Zoldertellingen vleermuizen. – Telganger 2012-2: 8.
- Dijkstra, V. 2013b Het wegvangen van Pallas' eekhoorns in Weert en omgeving 2012-2013. November 2012 tot mei 2013. – Rapport 2013.15. Zoogdierverseniging, Nijmegen.
- Dijkstra, V. 2013a Uitheemse hoefdieren in Nederland. – Nieuwsbrief Kijk op Exoten 3: 12-13.
- Dijkstra, V. & D.L. Bekker 2012 Het wegvangen van Pallas' eekhoorns in Weert en omgeving 2011-2012. Fase 2 en 3. – Rapport 2012.09. Zoogdierverseniging, Nijmegen.
- Dijkstra, V. & J. Dekker 2008 Risico-assessment uitheemse eekhoorns. – Rapport 2008.10. Zoogdierverseniging vzz, Arnhem.
- Dijkstra, V. & J. Dekker 2009 Exotische eekhoorns in Nederland. – Zoogdier 20 (3): 7-11.
- Dijkstra, V. & E. Korsten 2005 Handleiding voor het monitoren van vleermuizen in de winter. – Zoogdierverseniging vzz, Arnhem.
- Dijkstra, V. & T. van der Meij 2013 Vleermuis wintertellingen. – Telganger 2013-3: 16-19.
- Dijkstra, V., R. Janssen, J. Buys & T. van der Meij 2008 Handleiding voor het monitoren van vleermuizen in de zomer door middel van zoldertellingen. – Zoogdierverseniging vzz, Arnhem.
- Dijkstra, V.A.A., F.J.J. Niewold & H.A.H. Jansman 2012 Handleiding verspreidingsonderzoek otter. – Rapport 2012.14. Zoogdierverseniging, Nijmegen.
- Directie Faunabeheer 1980 Faunabeheer in de praktijk. – Directie Faunabeheer, Zoetermeer.
- Dobson, M. 1998 Mammal distributions in the western Mediterranean: the role of human intervention. – Mammal Review 28: 77-88.
- Dols, Z. 2011 Grote bosmuizen in Groningen! – Nieuwsbrief Zoogdierverseniging Groningen: 3.
- Don, H. & B.P.M. van Noorden 2013 Hamsterbeheer SNLL 2009-2011. – Monitoringsrapport Provincie Limburg, Maas-tricht.
- Dorenbosch, M., R. Foppen, N. Huizenga, S. van de Koppel & R. Reijerse 2013a Beheerexperiment Mergelland-Oost. Hazelmuis als gidssoort voor het beheer van bosranden en lijnvormige landschapselementen. – Natuurbalans-Limes Divergens bv, Nijmegen & Zoogdierverseniging, Nijmegen.
- Dorenbosch, M., R. Krekels, S. van de Koppel & R. Reijerse 2013b Het Bosranden Econet. Ecologisch netwerk voor de hazelmuis in de Drielandenregio. – Natuurbalans-Limes Divergens bv, Nijmegen.
- Doude van Troostwijk, W.J. 1976 The musk-rat (*Ondatra zibethicus* L.) in the Netherlands, its ecological aspects and their consequences for man. – Proefschrift Rijksuniversiteit Leiden, Leiden / RIN-Verhandeling 7, Rijksinstituut voor Natuurbeheer, Arnhem.
- Douma, M., C.P.M. Zoon & A.D. Bode 2011 De zoogdieren van Overijssel. Leefwijze en verspreiding in de periode 1970 t/m 2010. – Profiel, Bedum.
- Drees, M. 2002 Zoogdierbescherming in Nederland. – In: R. Lange, A. Martens, K. Schulte Fishedick & F. van der Vliet (red.), Op zoek naar Zoogdieren. KNNV Uitgeverij, Utrecht / Vereniging voor Zoogdierbescherming en Zoogdierkunde, Arnhem: 121-155.
- Drees, M. & J. Dekker 2008 Epidemieën in Nederlandse konijnenpopulaties: hoe gaat het met broer konijn? – Zoogdier 19 (2): 19-21.
- Drees M. & K. Post 2007 *Bison bonasus* from the North Sea, the Netherlands. – Cranium 24: 48-51.
- Drees, M., H. Goddijn, S. Broekhuizen, J. Dekker & D. Klees 2007 Wilde konijnen. – KNNV Uitgeverij, Zeist / Vereniging voor Zoogdierbescherming en Zoogdierkunde, Arnhem.
- Drygala, F. 2009 Space use pattern, dispersal and social organisation of the raccoon dog (*Nyctereutes procyonoides* Gray, 1834) an invasive, alien canid in Central Europe. Dissertation Technische Universität Dresden, Dresden.
- Dubar, H. 1828 Ostéographie de la baleine échouée à l'est du port d'Ostende, le 4 novembre 1827; précédée d'une notice sur la découverte et la dissection de ce cétacée. – Laurent Frères, Imprimeurs-Libraires, Bruxelles.
- Dubois, E. 1910 Ingezonden mededeeling. – De Natuur 30: 27-28.
- Dudok van Heel, W.H. 1960 Aanvulling op het walvisnieuws 1958. – Lutra 2: 11-12.
- Dürer, A. 1993 Journal de voyage aux Pays-Bas pendant les années 1520 & 1521. – Maisonneuve & Larose, Paris.
- Durka, W., W. Babik, J-F. DuCroz, D. Heidecke, F. Rosell, R. Samjaa, A.P. Saveljev, A. Stubbe, A. Ulevicius & M. Stubbe 2005 Mitochondrial phylogeography of the Eurasian beaver *Castor fiber* L. – Molecular Ecology 14: 3843-3856.
- Dürr, T. 2007 Die bundesweite Kartei zur Dokumentation von Fledermausverlusten an Windenergieanlagen-ein Rückblick auf 5 Jahre Datenerfassung. – Nyctalus (NF) 12: 108-114.
- Edelman, T. sine anno [1964] De historische veranderingen in de natuurlijke gesteldheid van het Nederlandse waddengebied. – In: J. Abrahamse, J.D. Bualda & L.M.J.U. van Straaten (red.), Het Waddenboek. W.J. Thieme & Cie, Zutphen: 37-65.

- Eggenhuizen, T., C. Hoff & F. Dorel 1983 Vondst van een huis-spitsmuis *Crocidura russula* (Hermann, 1780) op Schiermonnikoog. – *Lutra* 26: 34.
- Egmond, F. 1997 Een bekende Scheveninger. Adriaen Coenen en zijn Visboek van 1578. – Centrum voor Familiegesciedenis van Scheveningen, Scheveningen.
- Egmond, F. 2005 Het visboek. De wereld volgens Adriaen Coenen 1514-1587. – Walburg Pers, Zutphen.
- Egmond, F. & P. Mason (red.), met commentaar door K. Lankester 2003 Het walvisboek. Walvissen en andere zeezoogers beschreven door Adriaen Coenen in 1585. – Walburg Pers, Zutphen.
- Eklöf, J. & G. Jones 2003 Use of vision in prey detection by brown long-eared bats, *Plecotus auritus*. – *Animal Behaviour* 66: 949-953.
- Ellenbroek, F.J.M. 1990 An experimental analysis of interspecific competition in the shrews *Sorex araneus* L. and *Sorex minutus* L. (Soricidae, Insectivora). – Proefschrift Rijksuniversiteit Leiden, Leiden.
- Elmeros, M., A.B. Madsen & T. Asferg 2007 Brud *Mustela nivalis* Linnaeus, 1766. – In: H.J. Baagøe & T.S. Jensen (red), Dansk Pattedyratlas. Gyldendal, København: 190-197.
- Elmeros, M., T.K. Christensen & P. Lassen 2011 Concentrations of anticoagulant rodenticides in stoats *Mustela erminea* and weasels *Mustela nivalis* from Denmark. – *Science of the Total Environment* 409: 2373-2378.
- Entwistle, A.C. 1999 *Plecotus auritus* (Linnaeus, 1758). – In: A.J. Mitchell-Jones, G. Amori, W. Bogdanowicz, B. Kryštufek, P.J.H. Reijnders, F. Spitzenberger, M. Stubbe, J.B.M. Thissen, V. Vohralík & J. Zima (eds.), The atlas of European mammals. T & A D Poyser, London: 148-149.
- Entwistle, A.C., P.A. Racey & J.R. Speakman 1996 Habitat exploitation by a gleaning bat, *Plecotus auritus*. – *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences* 351: 921-931.
- Erickson, W. & D. Urban 2004 Potential risks of nine rodenticides to birds and non-target mammals: a comparative approach. – United States Environmental Protection Agency, Washington.
- Erkert, H.G. 1982 Ecological aspects of bat activity rhythms. – In: T.H. Kunz (ed.), *Ecology of bats*. Plenum Press, New York: 201-242.
- Erlinge, S. 1975 Feeding habits of the weasel *Mustela nivalis* in relation to prey abundance. – *Oikos* 26: 378-384.
- Errington, P.L. 1963 Muskrat populations. – The Iowa State University Press, Ames, Iowa.
- Eschricht, D.F. 1866 On the species of the genus *Orca*, inhabiting the northern seas. – In: W.H. Flower (eds.), *Recent memoirs on the Cetacea by Professors Eschricht, Reinhardt and Lilljeborg*. The Ray Society / Robert Hardwicke, London: 151-188.
- Esser, E. 2004 Enkele dierlijke resten uit Brielle (object 09-214). – Ossicle 84. Archeoplan Eco, Delft.
- Esser, E. 2008 Dierlijk botmateriaal in en rond de Catharinakerk te Eindhoven – Ossicle 148.
- Esser, E. & J. van Dijk 2001 Archeozoölogie. – In: A.A.A. Verhoeven & O. Brinkkemper (red.), *Archeologie in de Betuwe-route: Twaalf eeuwen bewoning langs de Linge bij De Stenen Kamer in Kerk-Avezaath*. Rapportages Archeologische Monumentenzorg 85. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort: 363-483.
- Eurlings, Y.J.M. & V. Dijkstra 2010 Eekhoorn *Sciurus vulgaris*. – In: C.E. Huizenga, R.W. Akkermans, J.C. Buys, J. van der Coelen, H. Morelissen & L.S.G.M. Verheggen (red.), *Zoogdieren van Limburg. Verspreiding en ecologie in de periode 1980-2007*. Stichting Natuurpublicaties Limburg, Maastricht: 227-232.
- Eurobats 2013 Progress report of the IWG on wind turbines and bat populations. – Paper Presented at the 18th Meeting of the EUROBATS Advisory Committee, Sofia, Bulgaria. http://www.eurobats.org/sites/default/files/documents/pdf/Advisory_Committee/Doc_AC18_6_Report_IWG_Wind_Turbines_o.pdf.
- Evans, P.G.H. 1990 European cetaceans and seabirds in an oceanographic context. – *Lutra* 33: 95-125.
- Evans, P.G.H. 1997 Ecology of sperm whales (*Physeter macrocephalus*) in the Eastern North Atlantic, with special reference to sightings & strandings records. – Bulletin van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Biologie 67-supplement: 37-46.
- Evans, P.G.H. 2008a Sei whale *Balaenoptera borealis*. – In: S. Harris & D.W. Yalden (eds.), *Mammals of the British Isles: handbook*, 4th edition. The Mammal Society, Southampton: 672-675.
- Evans, P.G.H. 2008b Blue whale *Balaenoptera musculus*. – In: S. Harris & D.W. Yalden (eds.), *Mammals of the British Isles: handbook*, 4th edition. The Mammal Society, Southampton: 675-678.
- Evans, P.G.H. 2008c Risso's dolphin *Grampus griseus*. – In: S. Harris & D.W. Yalden (eds.), *Mammals of the British Isles: handbook*, 4th edition. The Mammal Society, Southampton: 740-743.
- Evans, P.G.H. & A. Collet 2008a Genus *Stenella*. – In: S. Harris & D.W. Yalden (eds.), *Mammals of the British Isles: handbook*, 4th edition. The Mammal Society, Southampton: 715-719.
- Evans, P.G.H. & A. Collet 2008b Genus *Delphinus*. – In: S. Harris & D.W. Yalden (eds.), *Mammals of the British Isles: handbook*, 4th edition. The Mammal Society, Southampton: 719-724.
- Evans, P.G.H. & C.S. [C.] Smeenk 2008a Genus *Lagenorhynchus*. – In: S. Harris & D.W. Yalden (eds.), *Mammals of the British Isles: handbook*, 4th edition. The Mammal Society, Southampton: 724-727.
- Evans, P.G.H. & C.S. [C.] Smeenk 2008b Genus *Leucopleurus*. – In: S. Harris & D.W. Yalden (eds.), *Mammals of the British Isles: handbook*, 4th edition. The Mammal Society, Southampton: 727-731.
- Evans, P.G.H., N. Aguilar Soto, J.S. Herman & A.C. Kitchener 2008a Blainville's beaked whale *Mesoplodon densirostris*. – In: S. Harris & D.W. Yalden (eds.), *Mammals of the British Isles: handbook*, 4th edition. The Mammal Society, Southampton: 697-699.
- Evans, P.G.H., J.S. Herman & A.C. Kitchener 2008b Sowerby's beaked whale *Mesoplodon bidens*. – In: S. Harris & D.W. Yalden (eds.), *Mammals of the British Isles: handbook*, 4th edition. The Mammal Society, Southampton: 692-694.
- Evans, P.G.H., C.H. Lockyer, C.S. [C.] Smeenk, M. Addink & A.J. Read 2008c Genus *Phocoena*. – In: S. Harris & D.W. Yalden (eds.), *Mammals of the British Isles: handbook*, 4th edition. The Mammal Society, Southampton: 704-709.
- Evans, P.G.H., C. Smeenk & K. Van Waerebeek 2008d Genus *Ziphius*. – In: S. Harris & D.W. Yalden (eds.), *Mammals of the British Isles: handbook*, 4th edition. The Mammal Society, Southampton: 690-692.
- Eygenraam, J.A. 1960 De reewildpopulatie in Nederland. – *Lutra* 2: 33-42.
- Eykman, C. 1937 De Nederlandsche zoogdieren. I Insecteneters en knaagdieren; II Vleermuizen, roofdieren en hoefdieren. – De Vereniging tot Oprichting en Instandhouding van een Natuurhistorisch Museum te Rotterdam, Rotterdam.
- Faunabeheereenheid Limburg 2010 Faunabeheerplan 2010-2015. – Faunabeheereenheid Limburg, Roermond.
- Faust, I. unter Mitarbeit von Klaus Barthelmess und Klaus Stopp 2002 Zoologische Einblattdrucke und Flugschriften vor 1800. Band IV. Wale. Sirenen. Elefanten. – Anton Hiersemann, Stuttgart.
- Feen, P.J. van der & P.J.H. van Bree 1972 *Balaenoptera acutorostrata* Lacépède, 1804, dwergvinvis, in 1866 gestrand bij Terneuzen aan de Westerschelde. – *Lutra* 14: 4-6.
- Felder, P.J.S. & D.F. Cupedo 1998 De aangetroffen faunaresten. – In: P.C.M. Rademakers (red.), *De prehistorische vuursteenmijnen van Rijckholt-St. Geertruid*. Werkgroep Prehistorische Vuursteenmijnbouw, Geologische Vereniging Limburg: 215-218.

- Feldman, R., J.O. Whitaker & Y. Yom-Tov 2000 Dietary composition and habitat use in a desert insectivorous bat community in Israel. – *Acta Chiropterologica* 2: 15-22.
- Feyerabend, F. & M. Simon 2000 Use of roosts and roost switching in a summer colony of 45 kHz phonic type pipistrelle bats (*Pipistrellus pipistrellus* Schreber, 1774). – *Myotis* 38: 51-59.
- Filippucci, M.G. 1999 *Eliomys quercinus* (Linnaeus, 1766). – In: A.J. Mitchell-Jones, G. Amori, W. Bogdanowicz, B. Kryštufek, P.J.H. Reijnders, F. Spitzenberger, M. Stubbe, J.B.M. Thissen, V. Vohralík & J. Zima (eds.), The atlas of European mammals. T & A D Poysner, London: 298-299.
- Flanders, J. & G. Jones 2009 Roost use, ranging behavior, and diet of greater horseshoe bats (*Rhinolophus ferrumequinum*) using a transitional roost. – *Journal of Mammalogy* 90: 888-896.
- Flaton, G.T. 1989 Limburgs laatste wolf 1845 of toch 1869? – *Natuurhistorisch Maandblad* 78: 167-168.
- Flower, W.H. 1864 Notes on the skeletons of whales in the principal museums of Holland and Belgium, with descriptions of two species apparently new to science. – *Proceedings of the scientific meetings of the Zoological Society of London for the year 1864*: 384-420.
- Flowerdew, J.R. & F.H. Tattersall 2008 Wood mouse *Apodemus sylvaticus*. – In: S. Harris & D.W. Yalden (red.), *Mammals of the British Isles: Handbook 4th edition*: 125-137.
- Folkow, L.P., T. Haug, K.T. Nilssen & E.S. Nordøy 2000 Estimated food consumption of minke whales *Balaenoptera acutorostrata* in Northeast Atlantic waters in 1992-1995. – *NAM-MCO Scientific Publications* 2: 65-80.
- Foote, A. 2011 North Atlantic killer whales. – *Whalewatcher* 40: 30-32.
- Foote, A.D., J. Newton, S.B. Piertney, E. Willerslev & M.T.P. Gilbert 2009 Ecological, morphological and genetic divergence of sympatric North Atlantic killer whale populations. – *Molecular Ecology* 18: 5207-5217.
- Foppen, R. 1991 Alarm voor de eikelmuis in Nederland. – *Zoogdier* 2 (4): 22-26.
- Foppen, R. & P. Bergers 1985 Inventarisatiemethoden van de eikelmuis (*Eliomys quercinus*). – *Verslag 246. Zoologisch Laboratorium, afdeling Dierecologie, KUN, Nijmegen / SBB Limburg, Roermond*.
- Foppen, R.P.B. & J.R. Regelink 2010 Grote bosmuis *Apodemus flavicollis*. – In: C.E. Huizenga, R.W. Akkermans, J.C. Buys, J. van der Coelen, H. Morelissen & L.S.G.M. Verheggen (red.), *Zoogdieren van Limburg. Verspreiding en ecologie in de periode 1980-2007*. Stichting Natuurpublicaties Limburg, Maastricht: 300-302.
- Foppen, R.P.B. & L.S.G.M. Verheggen 2010 Eikelmuis *Eliomys quercinus*. – In: C.E. Huizenga, R.W. Akkermans, J.C. Buys, J. van der Coelen, H. Morelissen & L.S.G.M. Verheggen (red.), *Zoogdieren van Limburg. Verspreiding en ecologie in de periode 1980-2007*. Stichting Natuurpublicaties Limburg, Maastricht: 326-329.
- Foppen, R.P.B., P.J.M. Bergers & J.J. van Gelder 1989 Het voorkomen van de eikelmuis *Eliomys quercinus* in Nederland. – *Lutra* 32: 42-52.
- Foppen, R., L. Verheggen & M. Boonman 2002 Biology, status and conservation of the hazel dormouse (*Muscardinus avellanarius*) in the Netherlands. – *Lutra* 45: 147-154.
- Foppen, R.P.B., L.S.G.M. Verheggen & T. van der Meij 2007 Handledning meetnet hazelmuizen. – *Zoogdierverseniging vzz, Arnhem*.
- Ford, J.K.B. 2009 Killer whale *Orcinus orca*. – In: W.F. Perrin, B. Würsig & J.G.M. Thewissen (eds.), *Encyclopedia of marine mammals*. Second edition. Academic Press, Burlington / San Diego / New York / London: 650-657.
- Francis, M. 2004 Livestock depredation by wolves. – *Rocky Mountain Wolf Recovery Annual reports paper* 16.
- Franeker, J.A. van, P.R. van Franeker, H. van Gasteren & J.P. Nobel 1987 Grienden *Globicephala melaena* bij Cap Gris Nez. – *Sula* 1: 107-109.
- Frank, F. 1984 Zur Arealverschiebung zwischen *Crocidura russula* und *C. leucodon* in NW-Deutschland und zum wechselseitigen Verhältnis beider Arten. – *Zeitschrift für Säugetierkunde* 49: 65-70.
- Fraser, F.C. 1934 Report on Cetacea stranded on the British coasts from 1927 to 1932. No. 11. – *British Museum (Natural History), London*.
- Fraser, F.C. 1946 Report on Cetacea stranded on the British coasts from 1933 to 1937. No. 12. – *British Museum (Natural History), London*.
- Fraser, F.C. 1953 Report on Cetacea stranded on the British coasts from 1938 to 1947. No. 13. – *British Museum (Natural History), London*.
- Fraser, F.C. 1974 Report on Cetacea stranded on the British coasts from 1948 to 1966. No. 14. – *British Museum (Natural History), London*.
- Freye, H.A. & H. Freye 1960 Die Hausmaus. – *Die Neue Brehm Bücherei* 268. Ziemsen Verlag, Wittenberg Lutherstadt.
- Fuller, R.J. & R.M.A. Gill 2010 The spread of non-native Muntjac and Fallow Deer: a problem for lowland woodland birds? – In: *BOU Proceedings – The impacts of non-native species*. www.bou.org.uk/bouproc-net/non-natives/fuller-gill20100531.pdf.
- Furmankiewicz, J., I. Ruczyński, R. Urban & G. Jones 2011 Social calls provide tree-dwelling bats with information about the location of conspecifics at roosts. – *Ethology* 117: 480-489.
- Gaisler, J., J. Zukal, Z. Rehak & M. Homolka 1998 Habitat preference and flight activity of bats in a city. – *Journal of Zoology* 244: 439-445.
- García Hartmann, M., C. Smeenk, L. Fichtel & M. Addink 2004 The diagnosis of bycatch: Examining harbour porpoises *Phocoena phocoena* stranded on the Dutch coast from 1999 to 2000. – *National Museum of Natural History (Naturalis), Leiden / Zoo Duisburg, Duisburg*.
- Geelhoed, S.C.V., M. Scheidat, R.S.A. van Bemmelen & G. Aarts 2013 Abundance of harbour porpoises (*Phocoena phocoena*) on the Dutch continental shelf, aerial surveys in July 2010-March 2011. – *Lutra* 56: 45-57.
- Gehasse, E.F. 1995 Ecologisch-archeologisch onderzoek van het Neolithicum en de Vroege Bronstijd in de Noordoostpolder met de nadruk op vindplaats P14. – *Proefschrift Universiteit van Amsterdam, Amsterdam*.
- Genoud, M. & R. Hutterer 1990 *Crocidura russula* (Hermann, 1780) - Hausspitzmaus. – In: J. Niethammer & F. Krapp (Hrsg.), *Handbuch der Säugetiere Europas*. Band 3/1, *Insektenfresser/Insectivora, Herrentiere/Primates*. AULA-Verlag, Wiesbaden: 429-452.
- Geoffroy Saint-Hilaire, E. 1811 Mémoires sur les espèces des genres Musaraigne et Mygale. – *Annales du Muséum d'Histoire Naturelle de Paris* 17: 169-194.
- Gerkema M.P. 2008 Ultradian rhythms in the common vole *Microtus arvalis*: function and causation. – *Proefschrift Rijksuniversiteit Groningen, Groningen*.
- Gerritsen G. & J. van Dijk 2008 Grote aantallen veldmuispredatoren in de polder Mastenbroek in het seizoen 2007/2008. – In: G. Gerritsen & P. van de Akker (red.), *Vogels in Overijssel 2008*. Samenwerkende Vogelwerkgroepen Overijssel, Zwolle: 5-17.
- Gewalt, W. 1967 Über den Belgua-Wal *Delphinapterus leucas* (Pallas, 1776) im Rhein bei Duisburg. – *Zeitschrift für Säugetierkunde* 32: 65-86.
- Gewalt, W. 2001 Der Weißwal *Delphinapterus leucas*. 2., überarbeitete Auflage. – *Die Neue Brehm-Bücherei* 497, Westarp Wissenschaften-Verlagsgesellschaft, Hohenwarsleben.
- Giffen, A.E. van 1913 Die Fauna der Wurtten. – *Onderzoekingen verricht in het Zoologisch Laboratorium der Rijksuniversiteit Groningen* 3. E.J. Brill, Leiden.

- Gijn, A. van & J.A. Bakker 2005 Hunebedbouwers en steurvisser Midden-Neolithicum B: trechter-bekercultuur en Vlaardingengroep. – In: L.P. Louwe Kooijmans, P.W. van den Broeke, H. Fokkens & A. van Gijn (red.), *Nederland in de prehistorie*. Bert Bakker, Amsterdam: 281-306.
- Glas, G.H. 1982 Wintervondsten van mopsvleermuis en grijze grootoorvleermuis in Nederland buiten Zuid-Limburg. – *Lutra* 25: 15-16.
- Glas, G.H. 1986 Atlas van de Nederlandse vleermuizen 1970-1984, alsmede een vergelijking met vroegere gegevens. – *Zoologische Bijdragen* 34: 1-97.
- Glas, G.H. & S. Braakmsma 1980 Aantalsontwikkelingen in zomervleermuisplaatsen van vleermuizen in kerken. – *Lutra* 22: 84-94.
- Glas, G.H. & A.M. Voûte 1992a Baardvleermuis *Myotis mystacinus* (Kuhl, 1817) Brandt's vleermuis *Myotis brandtii* (Eversmann, 1845). – In: S. Broekhuizen, B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen (red.), *Atlas van de Nederlandse zoogdieren*. Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht: 66-72.
- Glas, G.H. & A.M. Voûte 1992b Meervleermuis *Myotis dasycneme* (Boie, 1825). – In: S. Broekhuizen, B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen (red.), *Atlas van de Nederlandse zoogdieren*. Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht: 89-91.
- Glas, G.H. & A.M. Voûte 1992c Ingekorven vleermuis *Myotis emarginatus* (Geoffroy, 1806). – In: S. Broekhuizen, B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen (red.), *Atlas van de Nederlandse zoogdieren*. Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht: 73-75.
- Glas, G.H. & A.M. Voûte 1992d Rosse vleermuis *Nyctalus noctula* (Schreber, 1774). – In: S. Broekhuizen, B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen (red.), *Atlas van de Nederlandse zoogdieren*. Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht: 98-101.
- Glas, G.H. & A.M. Voûte 1992e Nathusius' dwergvleermuis *Pipistrellus nathusii* (Keyserling & Blasius, 1839). – In: S. Broekhuizen, B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen (red.), *Atlas van de Nederlandse zoogdieren*. Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht: 95-97.
- Glas, G.H. & A.M. Voûte 1992f Laatvlieger *Eptesicus serotinus* (Schreber, 1774). – In: S. Broekhuizen, B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen (red.), *Atlas van de Nederlandse zoogdieren*. Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht: 105-107.
- Glas, G.H. & A.M. Voûte 1992g Grootoorvleermuis *Plecotus auritus* (L., 1758). – In: S. Broekhuizen, B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen (red.), *Atlas van de Nederlandse zoogdieren*. Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht: 114-116.
- Glas, P. 1961 De hamster (*Cricetus cricetus* L.) in Zuid-Limburg. – *De Levende Natuur* 64: 77-81.
- Gloor, S. 2002 The rise of urban foxes (*Vulpes vulpes*) in Switzerland and ecological and parasitological aspects of a fox population in the recently colonised city of Zürich. – *Proefschrift Universiteit Zürich, Zürich*.
- Goderie, R., W. Helmer, H. Kerkdijk-Otten & S. Widstrand 2014 Het oerrund, een levende legende. – Roodbont Agricultural Publishers, Zutphen.
- Godkevskaya, E.V. 2012 Expansion of *Plecotus austriacus* range: first records in Kyiv region. – *Vestnik Zoologii* 46: 82.
- Godmann, O. 1995 Beobachtungen eines Wochenstubenquartiers der Kleinen Bartfledermaus. – *Natur und Museum* 125: 26-28.
- Goerlitz, H. R., H. M. ter Hofstede, M. R. K. Zeale, G. Jones & M. W. Holderied 2010 An aerial-hawking bat uses stealth echolocation to counter moth hearing. – *Current Biology* 20: 1568-1572.
- Gompel, J. Van & J. De Maeseneer 2003a Noord-Atlantische griend *Globicephala melas* (Traill, 1809). – In: S. Verkem, J. De Maeseneer, B. Vandendriessche, G. Verbeylen & S. Yskout (red.), *Zoogdieren in Vlaanderen. Ecologie en verspreiding van 1987 tot 2002*. Natuurpunt Studie, Mechelen / JNM-Zoogdierenwerkgroep, Gent: 412-413.
- Gompel, J. Van & J. De Maeseneer 2003b Witsnuitdolfijn *Lagenorhynchus albirostris* (Gray, 1846). – In: S. Verkem, J. De Maeseneer, B. Vandendriessche, G. Verbeylen & S. Yskout (red.), *Zoogdieren in Vlaanderen. Ecologie en verspreiding van 1987 tot 2002*. Natuurpunt Studie, Mechelen / JNM-Zoogdierenwerkgroep, Gent: 414-415.
- Gompel, J. Van 1991 Cetacea aan de Belgische kust, 1975-1989. – *Lutra* 34: 27-36.
- Gompel, J. Van 1992 Opmars eikelmuis en vos in Belgische kustduinen. – *Zoogdier* 3 (4): 8-10.
- Gompel, J. Van 1996 Cetacea van de Belgische kust, 1990-1994. – *Lutra* 39: 45-51.
- Gompel, J. Van, B. Vandendriessche & J. De Maeseneer 2003 Gewone dolfin *Delphinus delphis* Linnaeus, 1758. – In: S. Verkem, J. De Maeseneer, B. Vandendriessche, G. Verbeylen & S. Yskout (red.), *Zoogdieren in Vlaanderen. Ecologie en verspreiding van 1987 tot 2002*. Natuurpunt Studie, Mechelen / JNM-Zoogdierenwerkgroep, Gent: 410-411.
- Goold, J.C. 1999 Behavioural and acoustic observations of sperm whales in Scapa Flow, Orkney Islands. – *Journal of the Marine Biological Association of the United Kingdom* 79: 541-550.
- Gordijn-Vons, N. 1977 Een voorbericht over dierbotvondsten van Romeins-Velsen uit de eerste helft van de eerste eeuw. – *Westerheem* 24: 120-134.
- Gordon, J.C.D. & P.G.H. Evans 2008 Genus *Physeter*. – In: S. Harris & D.W. Yalden (eds.), *Mammals of the British Isles: handbook, 4th edition*. The Mammal Society, Southampton: 678-683.
- Gosling, L.M. & S.J. Baker 1991 Coypu *Myocastor coypus*. – In: G.B. Corbet & S. Harris (red.), *The handbook of British mammals, 3rd edition*. Blackwell Scientific Publications, Oxford: 267-275.
- Gravendeel, B., A. de Groot, M. Kik, K.K. Beentjes, H. Bergman, R. Caniglia, H. Cremers, E. Fabbri, D. Groenenberg, A. Grone, G. Groot Bruinderink, L. Font, J. Hakhof, V. Harms, H. Jansman, R. Janssen, D. Lammertsma, I. Laros, L. Linnartz, D. van der Marel, J.L. Mulder, S. van der Mije, A.M. Nieman, C. Nowak, E. Randi, M. Rijks, A. Speksnijder & H.B. Vonhof 2013 The first wolf found in the Netherlands in 150 years was the victim of a wildlife crime. – *Lutra* 56: 93-109.
- Greep, M. 2011 Reeën kleuren ons landschap. – In: R. Peltzer (red.), *Reeën. Toekomst in Nederland*. Vereniging Het Reewild, Driebergen: 5-7.
- Groenewoudt, B.J., J. Deebe, B. van Geel & R.C.G.M. Lauwerier 2001 An early Mesolithic assemblage with faunal remains in a stream valley near Zutphen, The Netherlands. – *Archäologisches Korrespondenzblatt* 31: 329-348.
- Grol, B. 1985 Multivariate analysis of morphological characters of *Pipistrellus pipistrellus* (Schreber, 1774) and *P. nathusii* (Keyserling & Blasius, 1839) (Mammalia: Chiroptera) from The Netherlands. – *Zoologische Verhandlungen* 221: 1-62.
- Grol, B. & P. Lina 1982 De verspreiding van nathusiusdwergvleermuis *Pipistrellus nathusii* in Nederland. – *Lutra* 25: 60-68.
- Gronert, A. 1993 Geen redding mogelijk voor doodzieke butskop. – *De Windbreker* 60: 2-4.
- Gronert, A. 1996 Dwergvinvis op het strand van Sint Maartenszee. – *De Windbreker* 89: 2-4.
- Gronert, A. 1999 Vissers zien groep van vijftig witsnuitdolfijnen. – *De Windbreker* 115: 22-23.
- Gronert, A. 2000 Tuimelaar van Petten ontmaskerd. – *De Windbreker* 130: 6-7.
- Groot Bruinderink, G.W.T.A. 1996 Het beheer van reeën op Terschelling. Advies aan het regio-hoofd van het Staatsbosbeheer voor de provincie Friesland. – *Rapport Instituut voor Bos- en Natuuronderzoek, Wageningen*.
- Groot Bruinderink, G.W.T.A. 2003 Hoefdieren op De Veluwe. De relatie tussen open plekken, soortdiversiteit en begrazing. – *Landschap* 20: 217-223.

- Groot Bruinderink, G.W.T.A. 2008 Kolonisatie van nieuw leefgebied door edelherten: vrouwen en kinderen laatst! – *Het Edelhert* 43: 10-13.
- Groot Bruinderink, G.W.T.A. & J.J.A. Dekker 2010a Wilde zwijnen. – KNNV-Uitgeverij, Zeist.
- Groot Bruinderink, G. & J.J.A. Dekker 2010b Populatiedynamiek en beheer. – In: G. Groot Bruinderink & J.J.A. Dekker (red.), *Wilde zwijnen*. KNNV Uitgeverij, Zeist: 46-67.
- Groot Bruinderink, G.W.T.A. & E. Hazebroek 1995a Modelling carrying capacity for wild boar in a forest/heathland ecosystem. – *Wildlife Biology* 1: 81-87.
- Groot Bruinderink, G.W.T.A. & E. Hazebroek 1995b Ingestion and diet composition of red deer (*Cervus elaphus* L.) in the Netherlands from 1954-1993. – *Mammalia* 9: 187-195.
- Groot Bruinderink, G.W.T.A. & E. Hazebroek 1996 Ungulate-traffic collisions in Europe. *Conservation Biology* 10: 1059-1067.
- Groot Bruinderink, G.W.T.A. & D.R. Lammertsma 2006 Besmettingsrisico's tussen vrijlevende en gehouden hoefdieren. *De Levende Natuur* 107: 4-7.
- Groot Bruinderink, G.W.T.A., D.R. Lammertsma & R. Hengeveld 1999 Grote zoogdieren en de Europese EHS. *Landschap* 16: 89-97.
- Groot Bruinderink, G.W.T.A., D.R. Lammertsma & E. Hazebroek 2000a Effects of cessation of supplemental feeding on mineral status of red deer *Cervus elaphus* and wild boar *Sus scrofa* in the Netherlands. – *Acta Theriologica* 45: 71-85.
- Groot Bruinderink, G.W.T.A., D.R. Lammertsma, A.T. Kuiters, G. Wösten, W. den Hollander en C.B. de Jong 2000b Terreingebruik en menusamenstelling van reeën, damherten en runderen in de Manteling van Walcheren. – Tussenrapportage. Alterra, Wageningen.
- Groot Bruinderink, G.W.T.A., T. van der Sluis, D.R. Lammertsma & H. Kuipers 2001 Het edelhert als basis voor de nadere uitwerking van het Ketelwoud als onderdeel van de Noordwest Europese Ecologische Hoofdstructuur. – *Nieuwe Wildernis* (6): 21-22, 32-37.
- Groot Bruinderink, G.W.T.A., C.J. de Vos, D.R. Lammertsma, G.J. Spek, R. Pouwels, A.J. Griffioen & T.J.A. Gies 2007 Robuuste verbindingen en wilde hoefdieren, verwachte aantallen hoefdieren en mogelijke overlast voor de landbouw, het verkeer en de diergezondheid. – Rapport 1506. Alterra, Wageningen.
- Groot Bruinderink, G., J.J.A. Dekker & F. van Bommel 2010a Landbouw en verkeer. – In: G. Groot Bruinderink & J.J.A. Dekker (red.), *Wilde zwijnen*. KNNV Uitgeverij, Zeist: 82-99.
- Groot Bruinderink, G.W.T.A., D.R. Lammertsma, P.W. Goedhart, W.G. Buist, R.M.A. Wegman & G.J. Spek 2010b Factoren bij aanrijdingen met wilde hoefdieren op de Veluwe. Rapport 2026, Alterra, Wageningen.
- Groot Bruinderink, G.W.T.A., D.R. Lammertsma, R. Pouwels, M. van Eupen, G.J. Spek & J.G. Oord 2011a Wilde zwijnen in Limburg. Wat zijn de consequenties van meer leefgebieden voor Wilde zwijnen in Limburg? – Rapport 2207. Alterra, Wageningen.
- Groot Bruinderink, G.W.T.A., J.B.M. Thissen, C. Achterberg, M. Broekmeyer & S.A. Westra 2011b Evaluatie van twee generaties Faunabeheerplannen. – Rapport 2011.25. Zoogdierverseniging, Nijmegen.
- Groot Bruinderink, G.W.T.A., D.R. Lammertsma & G.J. Spek 2012a Aanrijdingen met wilde hoefdieren in een boslandschap: de Veluwe. – *De Levende Natuur* 113 (1): 11-16.
- Groot Bruinderink, G.W.T.A., H. Jansman, M.H. Jacobs & M. Harms 2012b De komst van de wolf (*Canis lupus*) in Nederland. Een 'factfinding study'. – Rapport 2339. Alterra, Wageningen.
- Groot Bruinderink, G.W.T.A., P.W. Goedhart, D.R. Lammertsma & J.J.A. Dekker 2013 Schadeveroorzakende zoogdiersoorten in Nederland. Inzicht in de betrouwbaarheid van aantalsbepalingen. – Rapport 2426. Alterra, Wageningen UR, Wageningen.
- Grouwy, J., K. Van Den Berge, F. Berleenge & D. Vansevenant 2014 Boommarker Alain sneuvelt op dispersie in Nederland, in Sinaai opnieuw jongen geboren en de Wreimanstraat eist opnieuw haar tol. – *Inbo Marternieuws* 15: 3-7.
- Grutters, M. 2000 Voedselgebruik van de boommarker *Martes martes* in Nederland. – Stageverslag. Alterra, Wageningen.
- Gurnell, J. & L. Wauters 1999a *Sciurus vulgaris* (Linnaeus, 1758). – In: A.J. Mitchell-Jones, G. Amori, W. Bogdanowicz, B. Kryštufek, P.J.H. Reijnders, F. Spitzenberger, M. Stubbe, J.B.M. Thissen, V. Vohralík & J. Zima (eds.), *The atlas of European mammals*. T & A D Poyser, London: 180-181.
- Gurnell, J. & L. Wauters 1999b *Callosciurus erythraeus* (Pallas, 1779). – In: A.J. Mitchell-Jones, G. Amori, W. Bogdanowicz, B. Kryštufek, P.J.H. Reijnders, F. Spitzenberger, M. Stubbe, J.B.M. Thissen, V. Vohralík & J. Zima (eds.), *The atlas of European mammals*. T & A D Poyser, London: 182-183.
- Gurnell, J., S.P. Rushton, P.W.W. Lurz, A.W. Sainsbury, P. Nettleton, M.D.F. Shirley, C. Bruemmer & N. Geddes 2006 Squirrel poxvirus: landscape strategies for managing disease threat. – *Biological Conservation* 131: 287-295.
- Haafte, J.L. van 1968 Das Rehwild in verschiedenen Standorten der Niederlande und Slowenien. – *Verslagen van Landbouwkundige Onderzoekingen* 703. Centrum voor Landbouwpublikaties en Landbouwdocumentatie, Wageningen.
- Haafte, J.L. van 1974 Zeehonden langs de Nederlandse kust. – *Wetenschappelijke Mededelingen* 101. KNNV, Hoogwoud.
- Haafte, J.L. van 1978 Reewild en reewildbeheer. – *Directie Faunabeheer, Zoetermeer*.
- Haafte, J.L. van & E. Pelzers 1992 Ree *Capreolus capreolus* (L., 1758). – In: S. Broekhuizen, B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen (red.), *Atlas van de Nederlandse zoogdieren*. Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht: 211-217.
- Haarsma, A.-J. 2002 Een wijk vol mannen; resultaten van het eerste telemetrische onderzoek naar vleermuizen in Nederland. – *Zoogdier* 13 (4): 14-17.
- Haarsma, A.-J. 2008 Meervleermuizen rond de IJssel en Nederland. – Rapport 2008.41. Zoogdierverseniging vzz, Arnhem.
- Haarsma, A.-J. 2011. De meervleermuis in Nederland. – Rapport 2011.40. Zoogdierverseniging, Nijmegen.
- Haarsma, A.-J. & A.H. Tuitert 2009 An overview and evaluation of methodologies for locating the summer roosts of pond bats (*Myotis dasycneme*) in the Netherlands. – *Lutra* 52: 47-64.
- Haase, B.J.M. 1987 A mixed herd of white-beaked dolphins *Lagenorhynchus albirostris* and white-sided dolphins *L. acutus* in the southern North Sea. – *Lutra* 30: 105-106.
- Haasnoot, R. 2013 Faunavoorzieningen: functionaliteit, effectiviteit en toekomstig onderzoek. – MSc. Stagerapport. Onderzoeksgroep Ecologie en Biodiversiteit, Universiteit Utrecht, Utrecht.
- Habitats Directive 1992 Council Directive (92/43/AEEC) on the Conservation of Natural Habitats and of Wild Fauna and Flora. – <http://www.ecnc.nl/doc/Europe/legislat/habidire.html>. [Geraadpleegd februari 2014.]
- Hacquet, B. 1794 Hacquet's neueste physikalisch-politische Reisen in den Jahren 1791. 92. und 93. durch die Dacischen und Sarmatischen oder Nördlichen Karpathen. – Verlag der Raspi-schen Buchhandlung, Nürnberg.
- Haeck, J. 1969a Dieren in Zuidelijk Flevoland. – *De Levende Natuur* 72: 79-85.
- Haeck, J. 1969b Colonization of the mole (*Talpa europea* L.) in the IJsselmeerpolders. – *Netherlands Journal of Zoology* 19: 145-248.
- Haelters, J. 2007 Walvisachtigen in Belgische wateren: vreemde luizen of toch niet? – *De Grote Rede* 20: 2-7.
- Haelters, J. & C.J. Camphuysen [2008] The harbour porpoise in the southern North Sea. Abundance, threats and research- & management proposals. – *International Fund for Animal Welfare*, Brussels / Den Haag.

- Haelters, J. & S. Geelhoed 2015 Minder bruinvissen in de zuidelijke Noordzee. Over enkele jaren weer zeldzaam? – Zoogdier 26 (4): 1-3.
- Haelters, J. & D. Verbelen 2009 Gestreepte dolfin in Antwerpse haven. – Zoogdier 20 (4): 30-31.
- Haelters, J., T. Jauniaux & F. Kerckhof 2006 Bultrug op Belgisch strand. – Zoogdier 17 (2): 3-5.
- Haelters, J., F. Kerckhof & C.J. Camphuysen 2010 The first historic record of a humpback whale (*Megaptera novaeangliae*) from the Low Countries (Southern Bight of the North Sea). – *Lutra* 53: 93-100.
- Haelters, J., F. Kerckhof, T. Jauniaux & S. Degraer 2012 The grey seal (*Halichoerus grypus*) as a predator of harbour porpoises (*Phocoena phocoena*)? – *Aquatic Mammals* 38: 343-353.
- Hageman, M.J.A. 2013 Prooidierkeuze Kerkuil in de Achterhoek en de Liemers. – *Uilen* 3: 56-65.
- Ham, N.F. van der, M. Platteeuw & C.J. Camphuysen 1992 Tuimelaar *Tursiops truncatus* bij Camperduin. – *Sula* 6: 106-108.
- Hamers, J., L. Heemskerk & C. van den Tempel 2013 Onderzoek naar verspreiding en voortplanting van boommarters in het Noordhollands Duinreservaat. – Rapport 12-043. Landschap Noord-Holland, Heiloo.
- Hammond, P.S., P. Berggren, H. Benke, D.L. Borchers, A. Collet, M.P. Heide-Jørgensen, S. Heimlich, A.R. Hiby, M.F. Leopold & N. Øien 2002 Abundance of harbour porpoise and other cetaceans in the North Sea and adjacent waters. – *Journal of Applied Ecology* 39: 361-376.
- Hammond, P.S., K. Macleod, P. Berggren, D.L. Borchers, L. Burt, A. Cañadas, G. Desportes, G.P. Donovan, A. Gilles, D. Gillespie, J. Gordon, L. Hiby, I. Kuklik, R. Leaper, K. Lehnert, M.F. Leopold, P. Lovell, N. Øien, C.G.M. Paxton, V. Ridoux, E. Rogan, F. Samarra, M. Scheidat, M. Sequeira, U. Siebert, H. Skov, R. Swift, M.L. Tasker, J. Teilmann, O. Van Canneyt & J.A. Vázquez 2013 Cetacean abundance and distribution in European Atlantic shelf waters to inform conservation and management. – *Biological Conservation* 164: 107-122.
- Hanák, V. 1970 Notes on the distribution and systematics of *Myotis mystacinus* Kuhl, 1819. – *Bijdragen tot de Dierkunde* 40: 40-44.
- Hansson, L. 1971 Habitat, food and population dynamics of the field vole *Microtus agrestis* (L.) in South Sweden. – *Viltrevy* 8: 267-378.
- Harbusch, C. & P.A. Racey 2006 The sessile serotine: the influence of roost temperature on philopatry and reproductive phenology of *Eptesicus serotinus* (Schreber, 1774) (Mammalia: Chiroptera). – *Acta Chiropterologica* 8: 213-229.
- Harder, J. 2011a Boommarters in de Oostelijke Vechtstreek. – Zoogdier 22 (2): 5-7.
- Harder, J. 2011b Verkennend onderzoek naar boommarters in Zuid-Kennemerland. – Rapport 11-030, Landschap Noord-Holland, Heiloo.
- Harder, K., C.C. Kinze, G. Schulze & H. Benke 2001 Bartenwale in der Ostsee: Eine Übersicht. – *Meer und Museum* 23: 163-184.
- Härkönen, T., S.M.J.M. Brasseur, J. Teilmann, C. Vincent, R. Dietz, K. Abt & P.J.H. Reijnders 2007 Status of grey seals along mainland Europe from the Southwestern Baltic to France. – In: T. Haug, M. Hammill & D. Ólafsdóttir (red.), *Grey seals in the North Atlantic and the Baltic*. NAMMCO Scientific Publications 6. The North Atlantic Marine Mammal Commission, Tromsø: 57-68.
- Harmer, S.F. 1925 Report on Cetacea stranded on the British coasts during 1923 and 1924. No. 9. – British Museum (Natural History), London.
- Harmer, S.F. 1927 Report on Cetacea stranded on the British coasts from 1913 to 1926. No. 10. – British Museum (Natural History), London.
- Harris, S. 1979 Secret life of the harvest mouse. – Hamlyn, London.
- Harris, S. 1986 Urban foxes. – Whittet books, Linton.
- Harris, S. & D.W. Yalden (eds.) 2008 Mammals of the British Isles: handbook, 4th edition. – The Mammal Society, Southampton.
- Hart, E. 't & A. Straatmans 1984 Verspreiding en biotoopkeus van de ondergrondse woelmuis *Pitymys subterraneus* (de Sélys-Longchamps 1836) in Zeeuws-Vlaanderen. – Doctoraalverslag. Vakgroep Populatiebiologie, Rijksuniversiteit Leiden, Leiden / Rijksinstituut voor Natuurbeheer, Leersum.
- Hart, M. 't 1980 Ratten. – Wetenschappelijke Uitgeverij, Amsterdam.
- Hart, P. 't & P.J.H. van Bree 1998 Opnieuw een walrus op de Nederlandse kust. – Zoogdier 9 (1): 3-6.
- Haug, T., A.B. Krøyer, K.T. Nilsen, K.I. Ugland & P.E. Aspholm 1991 Harp seal (*Phoca groenlandica*) invasions in Norwegian coastal waters: age composition and feeding habits. – *ICES Journal of Marine Sciences* 48: 363-371.
- Hausser, J. 1990 *Sorex coronatus* Millet, 1882 - Schabrackenspitzmaus. – In: J. Niethammer & F. Krapp (Hrsg.), *Handbuch der Säugetiere Europas*. Band 3/1, Insektenfresser/Insectivora, Herrentiere/Primates. AULA-Verlag, Wiesbaden: 279-286.
- Hausser, J. 1999 *Sorex coronatus* Millet, 1828. – In: A.J. Mitchell-Jones, G. Amori, W. Bogdanowicz, B. Kryštufek, P.J.H. Reijnders, F. Spitzenberger, M. Stubbe, J.B.M. Thissen, V. Vohralík & J. Zima (eds.), *The atlas of European mammals*. T & A D Poyser, London: 46-47.
- Hausser, J., R. Hutterer & P. Vogel 1990a *Sorex araneus* Linnaeus, 1758 - Waldspitzmaus. – In: J. Niethammer & F. Krapp (Hrsg.), *Handbuch der Säugetiere Europas*. Band 3/1, Insektenfresser/Insectivora, Herrentiere/Primates. AULA-Verlag, Wiesbaden: 237-278.
- Hausser, J., R. Hutterer & P. Vogel 1990b *Sorex coronatus* Millet, 1882 - Schabrackenspitzmaus. – In: J. Niethammer & F. Krapp (Hrsg.), *Handbuch der Säugetiere Europas*. Band 3/1, Insektenfresser/Insectivora, Herrentiere/Primates. AULA-Verlag, Wiesbaden: 279-286.
- Havekost, H. 1960 Die Beringung der Breitflügel fledermaus (*Eptesicus serotinus* Schreber) im Oldenburger Land. *Bonner Zoologische Beiträge* 11: 222-233.
- Havinga, B. 1933 Der Seehund (*Phoca vitulina* L.) in den holländischen Gewässern. – *Tijdschrift der Nederlandsche Dierkundige Vereniging* 3: 79-111.
- Haynes, S., M. Jaarola, & J.B. Searle 2003 Phylogeography of the common vole (*Microtus arvalis*) with particular emphasis on the colonization of the Orkney archipelago. – *Molecular Ecology* 12: 951-956.
- Haysom, K., J. Dekker, J. Russ, T. van der Meij, A. van Strien & European Environment Agency 2013 European bat population trends. A prototype biodiversity indicator. – Publications Office, Luxembourg.
- Hazebroek, E. & G.W.T.A. Groot Bruinderink 1995 Het voedsel van de ree *Capreolus capreolus* op de Veluwe zandgronden vroeger en nu. – *Lutra* 38: 41-49.
- Heemskerk, R. 2011 Verspreidingsatlas van de zoogdieren van Flevoland. – <http://www.flevoland.nl/wat-doen-we/ruimte-en-water/beleid/natuuronderzoek/Verspreidingsatlas.pdf>.
- Heerdt, P.F. van & J.W. Sluiter 1961 Resultaten van het vleermuis-onderzoek in Nederland in 1960. – *De Levende Natuur* 64: 156-162.
- Heerdt, P.F. van & J.W. Sluiter 1962 Resultaten van het vleermuis-onderzoek in Nederland in 1961. – *De Levende Natuur* 65: 87-92.
- Heerdt, P.F. van & J.W. Sluiter 1965 Notes on the distribution and behaviour of the noctule bat (*Nyctalus noctula*) in the Netherlands. – *Mammalia* 29: 463-477.
- Heerebout, G.R. 2007 Grienden op het strand. – *De Ouwe Waerelt, Historisch Tijdschrift voor Goeree-Overflakkee* 7 (19): 2-4.

- Heerebout, G.R., M.E.J. Bosselaers & J.P. Bekker 2014 On two specimens of rough-toothed dolphin (*Steno bredanensis* (Lesson, 1828)) in a zoological collection in the Netherlands. – *Lutra* 57: 25-35.
- Heidecke, D. 1986 Bestandssituation und Schutz von *Castor fiber albus* (Mammalia, Rodentia, Castoridae). – Zoologische Abhandlungen (Dresden) 41: 111-119.
- Heide-Jørgensen, M.P., D. Bloch, E. Stefánsson, B. Mikkelsen, L.H. Ofstad & R. Dietz 2002 Diving behaviour of long-finned pilot whales *Globicephala melas* around the Faroe Islands. – *Wildlife Biology* 8: 307-313.
- Heidemann, G. 1986 *Cervus dama* (Linnaeus, 1758) - Damhirsch. – In: J. Niethammer & F. Krapp (Hrsg.), *Handbuch der Säugetiere Europas*. Band 2/II Paarhufer/Artiodactyla (Suidae, Cervidae, Bovidae). AULA-Verlag, Wiesbaden: 140-158.
- Heise, G. 1984 Zur Fortpflanzungsbiologie der Rauhauffledermaus (*Pipistrellus nathusii*). – *Nyctalus* (NF) 2: 1-15.
- Heise, G. 1985 Zu Vorkommen, Phänologie, Ökologie und Altersstruktur des Abendseglers (*Nyctalus noctula*) in der Umgebung von Prenzlau/Uckermark. – *Nyctalus* (NF) 2: 133-146.
- Helin, S., N. Ohtaishi & L. Houji 1999 The mammalian of China. – China Forestry Publishing House, Beijing.
- Helmer, W. 1983 Boombewonende watervleermuizen *Myotis daubentonii* (Kuhl, 1817) in het Rijk van Nijmegen. – *Lutra* 26: 1-11.
- Helmer, W. 1987 Vleermuizen in Mergelland-Oost: studie ten behoeve van het NWC-advies voor de herinrichting Mergelland-Oost, Zuid-Limburg. – Consulentenschap Natuur, Milieu en Faunabeheer in de provincie Limburg.
- Helwig, W.H. & B.P.M. Opmeer 1980 Onderzoek naar de areaalgrens van de aardmuis, *Microtus agrestis* Linné, in Noord-Nederland en de habitatkeuze van enige muizensoorten. – Rijksinstituut voor Natuurbeheer, Leersum.
- Hemmer, H. 1993a *Felis silvestris* Schreber, 1777 - Wildkätze. – In: M. Stubbe & F. Krapp (Hrsg.), *Handbuch der Säugetiere Europas*. Band 5/II, Raubsäuger II/Carnivora (Fissipedia) II (Mustelidae 2, Viverridae, Herpestidae, Felidae). AULA-Verlag, Wiesbaden: 1076-1118.
- Hemmer, H. 1993b *Felis (Lynx) lynx* Linnaeus, 1758 - Luchs, Nordluchs. – In: M. Stubbe & F. Krapp (Hrsg.), *Handbuch der Säugetiere Europas*. Band 5/II, Raubsäuger II/Carnivora (Fissipedia) II (Mustelidae 2, Viverridae, Herpestidae, Felidae). AULA-Verlag, Wiesbaden: 1119-1167.
- Hendriksz, M.A. 1831 *Hyperoodon* bij Warfum op het strand geworpen. – *Algemeene Konst- en Letterbode voor het jaar 1831*: 305-306.
- Hendrix, T. 1986 Beverratproblematiek in Nederland. Onderzoek naar de verspreiding van de beverrat (*Myocastor coypus*) en de factoren die daarop van invloed zijn. – Rapport Hogere Landbouwschool, Den Bosch.
- Herman, J.S. & K.M. Dobney 2004 Evidence for an Anglo-Saxon dolphin fishery in the North Sea. – *European Research on Cetaceans* 15: 161-163.
- Hermanns, U., H. von Pommeranz & H. Schütt 2001 Erste Ergebnisse einer systematischen Erfassung der Zweifarbfledermaus, *Vespertilio murinus* Linnaeus, 1758. Mecklenburg-Vorpommern im Vergleich zu Untersuchungen in Ostpolen. – *Nyctalus* (NF) 7: 532-554.
- Herold, W. 1956 Zur Nahrung der Soriciden. – *Saugetierkundliche Mitteilungen* 4: 127.
- Herre, W. 1986 *Sus scrofa* Linnaeus, 1758 - Wildschwein. – In: J. Niethammer & F. Krapp (Hrsg.), *Handbuch der Säugetiere Europas*. Band 2/II Paarhufer/Artiodactyla (Suidae, Cervidae, Bovidae). AULA-Verlag, Wiesbaden: 36-66.
- Hertweck K. 2009 Mauswiesel *Mustela nivalis* (Linnaeus, 1766). – In: S. Hauer, A. Ansorge & U. Zöphel (red.), *Atlas der Säugetiere Sachsens*. Passavia Druckservice Passau: 286-287.
- Hewitt, G.M. 1999 Post-glacial re-colonization of European biota. – *Biological Journal of the Linnean Society* 68: 87-112.
- Hoehl, E. 1960 Beringungsergebnisse in einem Winterquartier der Mopsfledermäuse (*Barbastella barbastellus* Schreb.) in Fulda. – *Bonner Zoologische Beiträge* 11: 192-197.
- Hoekstra, B. 1970 De 'gestreepte grondeekhoorn' een nieuwe aanwinst voor onze fauna? – *Natuur en Museum* 14: 39-40.
- Hoekstra, B. 1983 De vestiging van de wasbeer *Procyon lotor* (Linnaeus, 1758) in Nederland. – *Lutra* 26: 55-67.
- Hoekstra, B. 1984 Twente, ontwikkeling van de zoogdierfauna. – Rapport Provinciale Planologische Dienst van Overijssel, Zwolle.
- Hoekstra, B. 1985 Oude vondst van een bosvleermuis *Nyctalus leisleri* (Kuhl, 1817) in Noord-Brabant. – *Lutra* 28: 1-3.
- Hoekstra, B. 1992a Veldspitsmuis *Crocidura leucodon* (Hermann, 1780). – In: S. Broekhuizen, B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen (red.), *Atlas van de Nederlandse zoogdieren*. Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht: 43-48.
- Hoekstra, B. 1992b Huisspitsmuis, *Crocidura russula* (Hermann, 1780). – In: S. Broekhuizen, B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen (red.), *Atlas van de Nederlandse zoogdieren*. Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht: 49-54.
- Hoekstra, B. 1992c Egel *Erinaceus europaeus* L., 1758. – In: S. Broekhuizen, B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen (red.), *Atlas van de Nederlandse zoogdieren*. Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht: 17-21.
- Hoekstra, B. & V. van Laar 1963 Gegevens over de Wasbeer, *Procyon lotor* (L.), in Nederland. – *Natuurhistorisch Maandblad* 52: 38-40.
- Hoekstra B. & C. Smeenk 1992 Historisch overzicht van de zoogdierfaunistiek in Nederland. – In: S. Broekhuizen, B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen (red.), *Atlas van de Nederlandse zoogdieren*. Stichting KNNV, Utrecht: 11-16.
- Hoeve, R. & L.C. Wijlaars 1992a Muskusrat *Ondatra zibethica* (L., 1766). – In: S. Broekhuizen, B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen (red.), *Atlas van de Nederlandse zoogdieren*. Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht: 250-255.
- Hoeve, R. & L.C. Wijlaars 1992b Amerikaanse nerts *Mustela vison* Schreber, 1777. – In: S. Broekhuizen, B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen (red.), *Atlas van de Nederlandse zoogdieren*. Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht: 150-145.
- Hof, P. van 't & F van Langevelde 2004 Reintroduction of the otter (*Lutra lutra*) in the Netherlands meets international guidelines. – *Lutra* 47: 127-132.
- Hoffmann, M. 1958 Die Bismarrie. Ihre Lebensgewohnheiten, Verbreitung, Bekämpfung und wirtschaftliche Bedeutung. – Akademische Verlagsgesellschaft Geest & Portig, Leipzig.
- Hoffmann, R.S. & D. Lunde 2008 Order Soricomorpha. – In: A.T. Smith & Y. Xie (red.), *A guide to the mammals of China*. Princeton University Press, Princeton: 297-327.
- Hohmann, U. & I. Bartussek 2011 Der Waschbär. 3e druk. – Oertel + Spörer, Reutlingen.
- Hollander, H. 2013 Risico-analyse muntjak (*Muntiacus reevesi*). – Rapport 2013.09. Zoogdierveniging, Nijmegen.
- Hollander, H. & M. La Haye 2013 Dassenschade en -preventie. – Rapport 2013.011. Zoogdierveniging, Nijmegen.
- Hollander, H. & H.J.G.A. Limpens 1997 Tweekleurige vleermuis *Vespertilio murinus* (Linnaeus, 1758). – In: H. Limpens, K. Mostert & W. Bongers (red.), *Atlas van de Nederlandse vleermuizen*. Onderzoek naar verspreiding en ecologie. Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht: 204-209.
- Holm, J. 1987 Squirrels. – Whittet Books, London.
- Holthuis, L.B., C. Smeenk & F.J. Laarman 1998 The find of a whale barnacle, *Cetopirus complanatus* (Mörch, 1853), in 10th century deposits in the Netherlands. – *Zoologische Verhandlungen Leiden* 323: 349-363.
- Holzappel, M., C. Wagner, G. Kluth, I. Reinhardt & H. Ansorge 2012 Fakten aus Losungen - Zehn Jahre nahrungsökologische Untersuchungen am Wolf (*Canis lupus*) in der Lausitz. – *Tagungsband Rückkehr der Wölfe*, St. Andreasberg, Harz, 2010: 27-32.

- Hoogeboom, D., W. Ruitenbeek, F. Visbeen & J. Wondergem (red.) 2014 Atlas van de Noord-Hollandse zoogdieren 1989-2014. – Landschap Noord-Holland, Heiloo / Noordhollandse Zoogdier Studiegroep (nozoz), Alkmaar.
- Hoogenboezem, W. 1982 Het voorkomen van *Myotis brandtii* (Eversmann, 1845) in Nederland. – *Lutra* 25: 1-14.
- Hoogveld, J.G.E. 2010 Woelrat *Arvicola terrestris*. – In: C.E. Huizenga, R.W. Akkermans, J.C. Buys, J. van der Coelen, H. Morelissen & L.S.G.M. Verheggen (red.), Zoogdieren van Limburg. Verspreiding en ecologie in de periode 1980-2007. Stichting Natuurpublicaties Limburg, Maastricht: 266-271.
- Hooker, S.K., S.J. Iverson, P. Ostrom & S.C. Smith 2001 Diet of northern bottlenose whales inferred from fatty-acid and stable-isotope analyses of biopsy samples. – *Canadian Journal of Zoology* 79: 1442-1454.
- Hooker, S.K., H. Whitehead, S. Gowans & R.W. Baird 2002 Fluctuations in distribution and patterns of individual range use of northern bottlenose whales. – *Marine Ecology Progress Series* 225: 287-297.
- Hooker, S.K., S. Gowans & P.G.H. Evans 2008 Genus *Hyperoodon*. – In: S. Harris & D.W. Yalden (eds.), *Mammals of the British Isles: handbook, 4th edition*. The Mammal Society, Southampton: 685-690.
- Hoorn, D. van den 1996 Een koning in ballingschap. Het edelhert in de twintigste eeuw. – Bosch & Keuning, De Bilt.
- Hoorn, D.A.C. van den & J.L. van Haften 1987 Het edelhert. – Thieme, Zutphen.
- Hope, P.R., K. Bohmann, M.T.P. Gilbert, M.L. Zepeda-Mendoza, O. Razgour & G. Jones 2014 Second generation sequencing and morphological faecal analysis reveal unexpected foraging behaviour by *Myotis nattereri* (Chiroptera, Vespertilionidae) in winter. – *Frontiers in Zoology* 11: 39.
- Horáček, I. & V. Hanák 1989 Distributional status of *Myotis dasycneme*. – *European Bat Research* 1987. Charles University, Praag.
- Horn, G. & G. Tins 1969 Het binnendringen van de veldmuis, *Microtus arvalis* Pall. op Noord-Beveland. – Stageverslag Rijksinstituut voor Veldbiologisch Onderzoek ten behoeve van het Natuurbehoud (RIVON), Zeist.
- Houte de Lange, S.M. ten 1984 Bossen. – In: Rijksinstituut voor Natuurbeheer: *Natuurbeheer in Nederland; Levensgemeenschappen*. Pudoc, Wageningen: 215-225.
- Houttuyn, M. 1761 Natuurlyke historie of uitvoerige beschrijving der dieren, planten en mineralen, volgens het samenstel van der heer Linnaeus. Eerste deels, toe stuk. – Houttuyn & van der Burg, Amsterdam.
- [Houttuyn, M.] 1762 Natuurlyke historie of uitvoerige beschrijving der dieren, planten en mineralen, volgens het samenstel van den Heer Linnæus. Eerste deels, derde stuk. Vervolg der zoogende dieren. – F. Houttuyn, Amsterdam, 554 pp., pl. xxii-xxviii.
- Hove, T. van den & K. Penning 2012 Predatie op schapen in Limburg door hond of vos. Een nulmeting bij afwezigheid van grote predatoren de wolf en de lynx. – Hogeschool HAS Den Bosch, 's-Hertogenbosch.
- Huijser, M. 2000 Hedgehog traffic victims and mitigation strategies in an anthropogenic landscape. – *Proefschrift Wageningen Universiteit, Wageningen*.
- Huijser, M. & P.J.M. Bergers 1998 Platte egels tellen: Resultaten van een vzz-actie. – *Zoogdier* 9 (2): 20-25.
- Huijser, M. & P.J.M. Bergers 2000 The effects of roads and traffic on hedgehogs (*Erinaceus europaeus*) populations. – *Biological Conservation* 95: 111-116.
- Huiser, M.P. & P.J.M. Bergers 1998 Platte egels tellen: resultaten van een vzz-actie. – *Zoogdier* 9: 20-25.
- Huizenga, C.E., R.W. Akkermans, J.C. Buys, J. van der Coelen, H. Morelissen & L.S.G.M. Verheggen (red.) 2010 Zoogdieren van Limburg. Verspreiding en ecologie in de periode 1980-2007. – Stichting Natuurpublicaties Limburg, Maastricht.
- Huizinga, S.P. 1897 Het leven der dieren door A.E. Brehm. Naar den tweeden druk der volksuitgaaf voor Nederland bewerkt. Eerste deel. – De zoogdieren. Schillemans en Van Belkum, Zutphen.
- Husson, A.M. 1949 Over het voorkomen van de hamster, *Cricetus cricetus* L., in Nederland. – *Publicaties van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg* 2: 13-54.
- Husson, A.M. 1957 Faunistische gegevens over de zoogdieren van Zuid-Limburg. – *Natuurhistorisch Maandblad* 64: 61-81.
- Husson, A.M. 1962 Het determineren van schedelresten van zoogdieren in braakballen van uilen. – *Zoologische Bijdragen* 5: 1-63. pl I-VIII.
- Husson, A.M. & P.J.H. van Bree 1972 Strandings van Cetacea op de Nederlandse kust in 1970 en 1971. – *Lutra* 14: 1-5, pl. 1.
- Husson, A.M. & P.J.H. van Bree 1976 Strandings van Cetacea op de Nederlandse kust in 1974 en 1975. – *Lutra* 18: 25-32.
- Husson, A.M. & W.C. van Heurn 1959 Kleurverscheidenheden van de mol, *Talpa europaea* L., in Nederland waargenomen. – *Zoologische Bijdragen* 4: 1-16.
- Husson, A.M. & L.B. Holthuis 1974 *Physeter macrocephalus* Linnaeus, 1758, the valid name for the sperm whale. – *Zoologische Mededelingen Leiden* 48: 205-217, pl. 1-3.
- Hutson, A.M., S. Spitzenberger, S. Auglanier & Z. Nagy 2008 *Myotis emarginatus*. – The IUCN list of Threatened Species. e.T14129A4402066. <http://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2008.RLTS.T14129A4402066.en>. [Geraadpleegd 24 september 2015.]
- Hutterer, R. 1990 *Sorex minutus* Linnaeus, 1766 - Zwergspitzmaus. – In: J. Niethammer & F. Krapp (Hrsg.), *Handbuch der Säugetiere Europas. Band 3/1, Insektenfresser/Insectivora, Herrentiere/Primates*. AULA-Verlag, Wiesbaden: 183-206.
- Hutterer, R. 1999 *Sorex minutus* Linnaeus, 1766. – In: A.J. Mitchell-Jones, G. Amori, W. Bogdanowicz, B. Kryštufek, P.J.H. Reijnders, F. Spitzenberger, M. Stubbe, J.B.M. Thissen, V. Vohralík & J. Zima (eds.), *The atlas of European mammals. T & A D Poyser*, London: 54-55.
- Hutterer, R., C. Montermann & M. Weigt 2012 A Holocene bat fauna from the Eifel Mountains, Germany. – *Vespertilio* 16: 159-164.
- Hutterer, R., T. Ivanova & C. Meyer-Cords 2005 Bat migrations in Europe: a review of banding data and literature. – *Federal Agency for Nature Conservation, Bonn*.
- IJsseldijk, L.L., C.J. Camphuysen, J.J. Nauw & G. Aarts 2015 Going with the flow: Tidal influence on the occurrence of the harbour porpoise (*Phocoena phocoena*) in the Marsdiep area, The Netherlands. – *Journal of Sea Research* 103: 129-137.
- IJsseling, M.A. & A. Scheygrond 1943 De zoogdieren van Nederland. Deel I-II. – W.J. Thieme & Cie, Zutphen.
- IJsseling, M.A. & A. Scheygrond 1950 De zoogdieren van Nederland. Tweede druk. – W.J. Thieme & Cie, Zutphen.
- IJsseling, M.A. & A. Scheygrond 1962 Onze zoogdieren. – W.J. Thieme & Cie, Zutphen.
- IJzereef, G.F. 1981 Bronze Age animal bones from Bovenkarspel. The excavation at Het Valkje. – *Nederlandse Oudheden* 10: 1-228.
- IJzereef, G.F. 1983 Gegeten en verdrinken: een onderzoek naar de dierlijke resten van de Voorst. – In: J.G.N. Renaud, A.D. Verlinde, D.J. de Vries, O. Goubitz, S.Y. Vons-Comis, H.M. Zijlstra Zweens, H.M. Beek, A.G. van IJzereef & V.T. van Vilsteren (red.), *Het kasteel Voorst. Macht en val van een Overijsselse burcht. Werken van de Vereniging tot Beoefening van Overijsselsch Regt en Geschiedenis* 36. Waanders, Zwolle: 115-132.
- Illing, K., R. Illing & R. Kraft 1981 Freilandbeobachtungen zur Lebensweise und zum Revierverhalten der europäischen Wasser-spitzmaus, *Neomys fodiens* (Pennant, 1771). – *Zoologische Beiträge (NF)* 27: 109-122.
- Isaksen, K. & P.O. Syvertsen 2002 Striped dolphins, *Stenella coeruleoalba*, in Norwegian and adjacent waters. – *Mammalia* 66: 33-41.

- IUCN 2001 IUCN Red List categories and criteria: version 3.1. – IUCN Species Survival Commission. IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK.
- IUCN 2003. Guidelines for application of IUCN Red List criteria at regional levels: version 3.0. – IUCN Species Survival Commission. IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK.
- Jacobs, D., F.P.D. Cotterill, P.J. Taylor, S. Auglanier, J. Juste, S. Spitzenberger & A.M. Hutson 2008 *Rhinolophus hipposideros*. – The IUCN Red List of Threatened Species 2008. e.T19518A8949621. <http://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2008.RLTS.T19518A8949621.en>. [Geraadpleegd 24 september 2015.]
- Jacobusse, C. 2010 Ree *Caprolus capreolus*. – In: J.P. Bekker, M. Buisse, L. Calle, S. Dobbelaar, A. Fortuin, A. Hannewijk, C. Jacobusse, K. de Kraker, J. van Vliet, A. Wieland & J. Willemsse (red.), Zoogdieren in Zeeland. Zoogdierenfauna van 1989-2008. Fauna Zeelandica 6. Zoogdierenwerkgroep Zeeland & Het Zeeuwse Landschap, Wilhelminadorp: 198-200.
- Jahelková, H., I. Horáček & T. Bartonička 2008 The advertisement song of *Pipistrellus nathusii* (Chiroptera, Vespertilionidae): a complex message containing acoustic signatures of individuals. – *Acta Chiropterologica* 10: 103-126.
- Jakava-Viljanen M., T. Lilley, E.-M. Kyheröinen & A. Huovilainen 2010 First encounter of European bat lyssavirus type 2 (EBLV-2) in a bat in Finland. – *Epidemiology and Infection* 138: 1581-1585.
- Jansen, E. 2002 The occurrence of the parti-coloured bat *Vespertilio murinus* in the Netherlands: a change of status. – *Bat Research News* 43: 90.
- Jansen, E. & H. Limpens 2013 Meetnet 'overige vleermuizen'. Handleiding bij 'Het uitzetten van een route'. – Zoogdierverseniging, Nijmegen.
- Jansen, E., L. Redder & H. Limpens 2013a Gebruikershandleiding voor 'BATEXPLORER'. – Zoogdierverseniging, Nijmegen.
- Jansen, E., L. Redder & H. Limpens 2013b Gebruikershandleiding voor de 'BATLOGGER'. – Zoogdierverseniging, Nijmegen.
- Jansen, O.E. 2013 Fishing for food: feeding ecology of harbour porpoises *Phocoena phocoena* and white-beaked dolphins *Lagenorhynchus albirostris* in Dutch waters. – Proefschrift Wageningen University, Wageningen.
- Jansen, O.E., M.F. Leopold, E.H.W.G. Meesters & C. Smeenk 2010 Are white-beaked dolphins *Lagenorhynchus albirostris* food specialists? Their diet in the southern North Sea. – *Journal of the Marine Biological Association of the United Kingdom* 90: 1501-1508.
- Jansen, O.E., G.M. Aarts & P.J.H. Reijnders 2013a Harbour porpoises *Phocoena phocoena* in the Eastern Scheldt: A resident stock or trapped by a storm surge barrier? – In: O.E. Jansen, Fishing for food. Feeding ecology of harbour porpoises *Phocoena phocoena* and white-beaked dolphins *Lagenorhynchus albirostris* in Dutch waters. – PhD thesis, Wageningen University, Wageningen.
- Jansen, O.E., L. Michel, G. Lepoint, K. Das, A.S. Couperus & P.J.H. Reijnders 2013b Diet of harbor porpoises along the Dutch coast: a combined stable isotope and stomach contents approach. *Marine Mammal Science* 29: E295-E311. doi: 10.1111/j.1748-7692.2012.00621.x
- Jansen, S. & W. Jansen 1991 De wasbeer heeft vaste voet in Limburg. – *Natuurhistorisch Maandblad* 80: 209-213.
- Jansman, H.A.H., J. Dekker, B. van Hattum, P.E.G. Leonards & S. Broekhuizen 2003 Using molecular markers and PCB analysis to infer the origin of the otter (*Lutra lutra*) found on the Knardijk, The Netherlands, in 1998. – *Lutra* 46: 3-13.
- Jansman, H.A.H., T. Hofmeester, G.A. de Groot, I. Laros, J. Bovenschen, M. Speelman, J. van der Hout, J. Casaer, P. Breyne & H.P. Koelewijn 2013 Genetica van wilde zwijnen in Limburg en Noord-Brabant. – Rapport 2404. Alterra, Wageningen UR, Wageningen.
- Janssen, R. 2008 Zwermactiviteit van vleermuizen in het najaar voor kalksteengroeven in Limburg. – Zoogdierverseniging vzz, Arnhem.
- Janssen, R. 2013 Fledermausforschung Aachenerwald und Vjle-nerbosch 2012. Eines Forschung nach Fledermausarten und ihnen Quartieren mit Fledermausfangsten und Telemetrie. – Bionet/NABU, Aachen.
- Janssen, R. & D. Dekeukeleire 2011 Bechsteins vleermuis in Limburg, indicator van oude bossen en boomgaarden. *Likonia* jaarboek 2011. – Provinciaal Natuurcentrum, Genk.
- Janssen, R., A.J. van Schaik, B. Kranstauber & J.J.A. Dekker 2008 Zwermactiviteit van vleermuizen in het najaar voor kalksteengroeven in Limburg. – Rapport 2008.55. Zoogdierverseniging vzz, Arnhem.
- [Jardine, W.] 1837 The naturalist's library. *Mammalia* vi. The natural history of the ordinary Cetacea. – W.H. Lizars, Edinburgh.
- Jauniaux, T., L. Brosens, E. Jacquinet, D. Lambrigts & F. Coignoul 1997 Pathological investigations on sperm whales stranded on the Belgian and Dutch coasts. – *Bulletin van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Biologie* 67-supplement: 63-67.
- Jauniaux, T., L. Brosens, E. Jacquinet, D. Lambrigts, M. Adink, C. Smeenk & F. Coignoul 1998 Postmortem investigations on winter stranded sperm whales from coasts of Belgium and the Netherlands. – *Journal of Wildlife Diseases* 34: 99-109.
- Jefferson, T.A. 2009 Rough-toothed dolphin *Steno bredanensis*. – In: W.F. Perrin, B. Würsig & J.G.M. Thewissen (eds.), *Encyclopedia of marine mammals*. Second edition. Academic Press, Burlington / San Diego / New York / London: 990-992.
- Jefferson, T.A., C.R. Weir, R.C. Anderson, L.T. Ballance, R.D. Kenney & J.J. Kiszka 2014 Global distribution of Risso's dolphin *Grampus griseus*: a review and critical evaluation. – *Mammal Review* 44: 56-68.
- Jenrich, J., P.-W. Löhner & F. Müller 2010 Kleinsäuger: Körper- und Schädelmerkmale, Ökologie. – Michael Imhof Verlag, Fulda.
- Jensen, T. & C.C. Kinze 2011 Finnwal- und Buckelwalsichtungen in der Ostsee von 2003 bis 2011: Verhalten in einem 'fremden' Gewässer. – *Meer und Museum* 23: 185-198.
- Jenster, B. 1992 Bunzing *Mustela putorius* L., 1758. – In: S. Broekhuizen, B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen (red.), *Atlas van de Nederlandse zoogdieren*. Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht: 146-149.
- Jentink F.A. 1895 Liste des vertébrés trouvés en Hollande en Hollande. 1. Mammifères. – In: P.P.C. Hoek (eds.), *Guide Zoologique: communications diverses sur les Pays-Bas à l'occasion du 3ième Congrès International de Zoologie Leyde*. C. de Boer jr, Helder: 99-101.
- Jentink, F.A. 1881 *Arvicola raticeps*, eene voor de fauna van Nederland nieuwe soort. – *Tijdschrift van de Nederlandsche Dierkundige Vereniging* 5: 105-110.
- Johnson, N., D. Selden, G. Parsons, D. Healy, S.M. Brookes, L.M. McElhinney, A.M. Hutson & A.R. Fooks 2003 Isolation of a European bat lyssavirus type 2 from a Daubenton's bat in the United Kingdom. – *Journal of the British Veterinary Association* 152: 383-387.
- Jones, G. & J.M. Rayner 1989 Foraging behavior and echolocation of wild horseshoe bats *Rhinolophus ferrumequinum* and *R. hipposideros* (Chiroptera, Rhinolophidae). – *Behavioral Ecology and Sociobiology* 25: 183-191.
- Jones, G. & J. Rydell 1994 Foraging strategy and predation risk as factors influencing emergence time in echolocating bats. – *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences* 346: 445-455.
- Jones, K.C. & P. de Voogt 1999 Persistent organic pollutants (POPs): state of the science. – *Environmental Pollution* 100: 209-221.
- Jones, M.L. & S.L. Swartz 2009 Gray whale *Eschrichtius robustus*. – In: W.F. Perrin, B. Würsig & J.G.M. Thewissen (red.), *Encyclopedia of marine mammals*. Second edition. Academic Press, Burlington / San Diego / New York / London: 503-511.

- Jong, G.D.C. de, S.M.J.M. Brasseur & P.J.H. Reijnders 1997a Grey seal *Halichoerus grypus*. – In: Reijnders, P.J.H., G. Verriopoulos & S.M.J.M. Brasseur (red.), Status of Pinnipeds relevant to the European Union. IBN Scientific Contributions 8. Institute for Forestry & Nature Research, Wageningen: 58-75.
- Jong, G.D.C. de, S.M.J.M. Brasseur & P.J.H. Reijnders 1997b Harbour seal *Phoca vitulina vitulina*. – In: P.J.H. Reijnders, G. Verriopoulos & S.M.J.M. Brasseur (red.), Status of Pinnipeds relevant to the European Union. IBN Scientific Contributions 8. Institute for Forestry & Nature Research, Wageningen: 76-97.
- Jong, G.C.D. de, S.M.J.M. Brasseur & P.J.H. Reijnders 1997c Arctic ringed seal *Phoca hispida hispida*. – In: P.J.H. Reijnders, G. Verriopoulos & S.M.J.M. Brasseur (eds.), Status of Pinnipeds relevant to the European Union. IBN Scientific Contributions 8. DLO Institute for Forestry & Nature Research, Wageningen: 98-111.
- Jong, G.C.D. de, S.M.J.M. Brasseur & P.J.H. Reijnders 1997d Harp seal *Phoca groenlandica*. – In: P.J.H. Reijnders, G. Verriopoulos & S.M.J.M. Brasseur (red.), Status of Pinnipeds relevant to the European Union. IBN Scientific Contributions 8. DLO Institute for Forestry & Nature Research, Wageningen: 112-134.
- Jong, G.C.D. de, S.M.J.M. Brasseur & P.J.H. Reijnders 1997e Hooded seal *Cystophora cristata*. – In: P.J.H. Reijnders, G. Verriopoulos & S.M.J.M. Brasseur (red.), Status of Pinnipeds relevant to the European Union. IBN Scientific Contributions 8. DLO Institute for Forestry & Nature Research, Wageningen: 135-147.
- Jong, G.C.D. de, S.M.J.M. Brasseur & P.J.H. Reijnders 1997f Bearded seal *Erignathus barbatus*. – In: P.J.H. Reijnders, G. Verriopoulos & S.M.J.M. Brasseur (red.), Status of Pinnipeds relevant to the European Union. IBN Scientific Contributions 8. DLO Institute for Forestry & Nature Research, Wageningen: 148-159.
- Jong, G.D.C. de, S.M.J.M. Brasseur & P.J.H. Reijnders 1997g Walrus *Odobenus rosmarus*. – In: P.J.H. Reijnders, G. Verriopoulos & S.M.J.M. Brasseur (red.), Status of Pinnipeds relevant to the European Union. IBN Scientific publications 8. Institute for Forestry & Nature Research, Wageningen: 160-172.
- Jong, J. de 2003 Eerste veldmuizen op Schiermonnikoog. – Vanellus 56: 138-139.
- Jong, J. de 2013 Stijging aantal broedparen met 10% in 2012. – Nieuwsbrief Uilen 2013: 3-4.
- Jonge Poerink, B., S. Lagerveld & J.P. Verdaat 2013 Pilot study bat activity in the Dutch offshore wind farm OWEZ and PAWP. – Rapport Co26/13 / tFC rapport 20120402. IMARES Wageningen UR, Texel / The Fieldwork Company, Groningen.
- [Jongens], G.W. 1937 Witsnuitdolfijn. (*Lagenorhynchus albirostris*). – De Levende Natuur 41: 382.
- Jonkers, D.A. 1992 Veldmuis *Microtus arvalis* (Pallas, 1779). – In: S. Broekhuizen, B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen (red.), Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht: 269-272.
- Jonkers, D.A. & A. van Wijngaarden 1975 Veldmuizenplagen komen ook nu nog voor. – Landbouwkundig Tijdschrift 87 (6): 157-159.
- Junge, G.C.A. 1936 De Butskop (*Hyperoodon rostratus* Mull.) van Egmond. – De Levende Natuur 41: 16-20.
- Junge, G.C.A. 1944 De veldspitsmuis ook op de Veluwe gevonden. De Levende Natuur 49: 48.
- Juškaitis, R. & S. Büchner 2013 The hazel dormouse. – Neue Brehm Bücherei English Edition 2. Westarp Wissenschaften, Hohenwarsleben.
- Juste, J., A. Karataş, J. Palmeirim, M. Paunović, F. Spitzenberger & A.M. Hutson 2008 *Plecotus austriacus*. – The IUCN Red List of Threatened Species 2008: e.T17597A7158432. <http://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2008.RLTS.T17597A7158432.en>. [Geraadpleegd 24 september 2015.]
- Kamp-Hilt, G.M.W. van de & P.J.H. van Bree 1964a On the occurrence and distribution of two subspecies of *Mus musculus* Linnaeus, 1758 (Rodentia, Murinae) in the Netherlands. – Zeitschrift für Säugetierkunde 29: 304-309.
- Kamp-Hilt, G.M.W. van de & P.J.H. van Bree 1964b Over enige nieuwe vondsten van de Ruige dwergvleermuis, *Pipistrellus nathusii*, in Nederland. – De Levende Natuur 67: 202-205.
- Kapfer, G., T. Rigot, L. Holsbeek & S. Aron 2008 Roost and hunting site fidelity of female and juvenile Daubenton's bat *Myotis daubentonii* (Kuhl, 1817) (Chiroptera: Vespertilionidae). – Mammalian Biology-Zeitschrift für Säugetierkunde 73: 267-275.
- Kapteyn, K. 1988 Inventarisatie van kleine zoogdieren in het zuidwestelijke deel van Zeeuwsch-Vlaanderen. – De Bosmuis 26: 71-93.
- Kapteyn, K. 1993a Vleermuizen op Noordhollandse kerkzolders. – Zoogdier 4 (1): 19-24.
- Kapteyn, K. 1993b Intraspecific variation in echolocation of Vespertilionid bats, and its implications for identification. – In: K. Kapteyn (ed.), Proceedings of the first European bat detector workshop, Gorssel, July 1-5, 1991, the Netherlands. Netherlands Bat Research Foundation, Amsterdam: 45-57.
- Kapteyn, K. 1995 Vleermuizen in het landschap. Over hun ecologie, gedrag en verspreiding. – Schuyt & Co / Provincie Noord-Holland, Haarlem.
- Kapteyn, K. 1997a Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus* (Schreber, 1774). – In: H. Limpens, K. Mostert & W. Bongers (red.), Atlas van de Nederlandse vleermuizen. Onderzoek naar verspreiding en ecologie. Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht: 151-163.
- Kapteyn, K. 1997b Laatvlieger *Eptesicus serotinus* (Schreber, 1774). – In: H. Limpens, K. Mostert & W. Bongers (red.), Atlas van de Nederlandse vleermuizen. Onderzoek naar verspreiding en ecologie. Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht: 191-201.
- Kapteyn, K. & P. Lina 1994 Eerste vondst van een kraamkolonie van Nathusius' dwergvleermuis *Pipistrellus nathusii* in Nederland. – Lutra 37: 106-106.
- Kastelein, R.A. & N.M. Gerrits 1991 Swimming, diving, and respiration patterns of a Northern bottlenose whale (*Hyperoodon ampullatus*, Forster, 1770). – Aquatic Mammals 17: 20-30.
- Kastelein, R.A., J. Hardeman & H. Boer 1997 Food consumption and body weight of harbour porpoises (*Phocoena phocoena*). – In: A.J. Read, P.R. Wiepkema & P.E. Nachtigall (eds.), The biology of the harbour porpoise. De Spil Publishers, Woerden: 217-233.
- Kastelein, R.A., R. Gransier, M.A.T. Marijt & L. Hoek 2015 Hearing frequencies of a harbor porpoise (*Phocoena phocoena*) temporarily affected by played back offshore pile driving sounds. Journal of the Acoustical Society of America 137: 556-564.
- Kayes, R.J. 1985 The decline of porpoises and dolphins in the southern North Sea: a current status report. – Political Ecology Research Group, Oxford.
- Kayikcioglu, A. & A. Zahn 2004 High temperatures and the use of satellite roosts in *Rhinolophus hipposideros*. – Mammalian Biology-Zeitschrift für Säugetierkunde 69: 337-341.
- Keijl, G.O. 1995 Zoogdieren in West-Zeeuws-Vlaanderen: verslag van een inventarisatie uitgevoerd van 30 juli t/m 3 augustus 1988. – Rapport 17. Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming, Utrecht.
- Keijl, G.O. & H.J.W.M. Cremers 2010 Twee witsnuitdolfijnen op Ameland. Cadeautje op het strand voor natuurhistorische collectie. – Zoogdier 21 (3): 22-23.
- Keijl, G.O. & K. Mostert 2000 Bruine ratten *Rattus norvegicus* op Vlieland en Terschelling. – Lutra 43: 17-18.
- Kennedy, R.D. 2009 Right whales *Eubalaena glacialis*, *E. japonica*, and *E. australis*. – In: W.F. Perrin, B. Würsig & J.G.M. Thewissen (red.), Encyclopedia of marine mammals. Second edition. Academic Press, Burlington / San Diego / New York / London: 962-972.

- Kepka, O. 1960 Die Ergebnisse der Fledermausberingung in der Steiermark vom Jahr 1949 bis 1960. – Bonner Zoologische Beiträge 11: 54-76.
- Kerem, S., N. Hadar, A. Scheinin, R. Kent, O. Boisseau & U. Schattner 2012 Update on the cetacean fauna of the Mediterranean Levantine Basin. – The Open Marine Biology Journal 2012 (6): 6-27.
- Kerth, G. & J. Van Schaik 2012 Causes and consequences of living in closed societies: lessons from a long-term socio-genetic study on Bechstein's bats: causes and consequences of closed societies. – Molecular Ecology 21: 633-646.
- Kervyn, T., M.C. Godin, R. Jocqué, P. Grootaert & R. Libois 2012 Web-building spiders and blood-feeding flies as prey of the notch-eared bat (*Myotis emarginatus*). – Belgian Journal of Zoology 142: 59-67.
- Keustermans J. 2004 Woelratten maken ook winterhutjes. – Muskusrat en Beheer 24 (1): 16-17.
- Keymer, I.F. 1983 Diseases of squirrels in Britain. – Mammal Review 13: 155-158.
- Kik, P. 1977 Verspreiding, home range, voedsellocalisatie en voortplanting van de beverrat (*Myocastor coypus*) in Nederland, in relatie tot de schadelijkheid. – Rapport Rijksinstituut voor Natuurbeheer, Arnhem.
- King, C.M. 1980 The weasel *Mustela nivalis* and its prey in an English woodland. – Journal of Animal Ecology 49: 127-159.
- King, C.M. 1981 The reproductive tactics of the stoat (*Mustela erminea*) in New Zealand forests. – In: J.A. Chapman & D. Pursley (red.), Worldwide furbearer conference proceedings (1). Frostburg State College, Maryland: 443-468.
- King, C.M. 1991 Weasel *Mustela nivalis*. – In: G.B. Corbet & S. Harris (red.), The handbook of British mammals. Third edition. Blackwell Scientific Publications, Oxford: 387-396.
- King, C.M. & R.A. Powell 2007 The natural history of weasels and stoats. – Oxford University Press, New York.
- Kinze, C.C. 1995 Danish whale records 1575-1991 (Mammalia, Cetacea). Review of whale specimens stranded, directly or incidentally caught along the Danish coasts. – Steenstrupia 21: 155-196.
- Kinze, C.C. 2007a Hvidskæving *Lagenorhynchus acutus* (Gray, 1828). – In: H.J. Baagøe & T.S. Jensen (red.), Dansk pattedyratlas. Gyldendal, København: 268-269.
- Kinze, C.C. 2007b Almindelig delfin *Delphinus delphis* Linnaeus 1758. – In: H.J. Baagøe & T.S. Jensen (red.), Dansk pattedyratlas. Gyldendal, København: 270-271.
- Kinze, C.C. 2007c Øresvin *Tursiops truncatus* (Montagu, 1821). – In: H.J. Baagøe & T.S. Jensen (red.), Dansk pattedyratlas. Gyldendal, København: 272-273.
- Kinze, C.C. 2007d Stribet delfin *Stenella coeruleoalba* (Meyen, 1833). – In: H.J. Baagøe & T.S. Jensen (red.), Dansk pattedyratlas. Gyldendal, København: 274-275.
- Kinze, C.C. 2007e Langluffet grindehval *Globicephala melas* (Traill, 1809). – In: H.J. Baagøe & T.S. Jensen (red.), Dansk pattedyratlas. Gyldendal, København: 276-277.
- Kinze, C.C. 2007f Spækhugger *Orcinus orca* (Linnaeus, 1758). – In: H.J. Baagøe & T.S. Jensen (red.), Dansk pattedyratlas. Gyldendal, København: 280-281.
- Kinze, C.C. 2007g Hvidhval *Delphinapterus leucas* (Pallas, 1776). – In: H.J. Baagøe & T.S. Jensen (red.), Dansk pattedyratlas. Gyldendal, København: 288-289.
- Kinze, C.C. 2007h Blåhval *Balaenoptera musculus* (Linnaeus, 1758). – In: H.J. Baagøe & T.S. Jensen (red.), Dansk pattedyratlas. Gyldendal, København: 306-307.
- Kinze, C.C. 2007i Pukkelhval *Megaptera novaeangliae* (Borowski, 1781). – In: H.J. Baagøe & T.S. Jensen (red.), Dansk pattedyratlas. Gyldendal, København: 308-309.
- Kinze, C.C., M. Addink, C. Smeenk, M. García Hartmann, H.W. Richards, R.P. Sonntag & H. Benke 1997 The white-beaked dolphin (*Lagenorhynchus albirostris*) and the white-sided dolphin (*Lagenorhynchus acutus*) in the North and Baltic Seas: review of available information. – Report of the International Whaling Commission 47: 675-681.
- Kinze, C.C., S. Tougaard & H.J. Baagøe 1998 Danske hvalfund i perioden 1992-1997. – Flora og Fauna 104 (3/4): 41-53.
- Kinze, C.C., G. Schulze, K. Skóra & H. Benke 2011 Zahnwale als Gastarten in der Ostsee. – Meer und Museum 23: 53-82.
- Kitchener, A.C., J.D.S. Birks & A. Davison 1999 Interactions between Polecats and Ferrets in Britain. – In: J.D.S. Birks & A.C. Kitchener (red.), The Distribution and Status of the Polecat *Mustela putorius* in Britain in the 1990s. The Vincent Wildlife Trust, London: 84-110.
- Kitchener, A.C., J.M. Mead & D.W. Yalden 2008 Family Eschrichtiidae (gray whale). – In: S. Harris & D.W. Yalden (red.), Mammals of the British Isles: handbook, 4th edition. The Mammal Society, Southampton: 662-663.
- Klausnitzer, B. 1989 Verstädtterung von Tieren. – Die Neue Brehm-Bücherei 579. Wittenberg.
- Kleef, H.L. 1993 Tuimelaars *Tursiops truncatus* in de Dollard. – Lutra 36: 94-96.
- Klees, D., E. van Maanen, L. Linnartz, M. Drenthen & M. van der Weide 2015 De wolf terug. Eng of enerverend? – Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen.
- Kleijn, D. 2008 Effecten van geluid op wilde soorten - implicaties voor soorten betrokken bij de aanwijzing van Natura 2000 gebieden. – Rapport 1705. Alterra, Wageningen.
- Kleijne, J.P., O. Brinkkemper, R.C.G.M. Lauwerier, B.I. Smit & E.M. Theunissen (red.) 2013 A matter of life and death at Mienakker (the Netherlands). Late Neolithic behavioural variability in a dynamic landscape. – Nederlandse Archeologische Rapporten 045. Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Amersfoort.
- Klein Tank, A.M.G. & G. Lenderink (red.) 2009 Klimaatverandering in Nederland; aanvullingen op de KNMI'06 scenario's. – KNMI, De Bilt.
- Klinowska, M. 1986 The cetacean magnetic sense – evidence from strandings. – In: M.M. Bryden & R. Harrison (red.), Research on dolphins. Clarendon Press, Oxford: 401-432.
- Klop, E., J.E. van der Heide & E. Schoppers 2011 Bijvangst muskusrattenbestrijding. Trends, oorzaken en maatregelen. – Royal Haskoning, Groningen.
- Knippenberg, W. 1956 Zoogdieren in Noord-Brabant: verleden en heden. – De Zwerver in Gods Vrije Natuur 16: 17-23, 49-54.
- Knippenberg, W. 1959 Roofdieren in Noord-Brabant. – Brabantia 8: 18-28.
- Koelman, R. 2006 Huissspitsmuis nieuw op Ameland. – Zoogdier 17 (2): 12-13.
- Koelman, R. 2008 Nieuwe vondsten van de Grote bosmuis in Zuid-Limburg. – Natuurhistorisch Maandblad 97: 31-32.
- Koelman, R.M. 2014 Surveillance Muntjak Goirle. Onderzoek naar het voorkomen van de muntjak (*Muntiacus reevesi*) in Park Boschkens in Goirle. – Rapport 2013.39. Zoogdierverseniging, Nijmegen.
- Koelman, R.M. & D.L. Bekker 2011 Voorkomen van de noordse woelmuis op Tiengemetten in de periode 1993-2010. – Rapport 2011.51. Zoogdierverseniging, Nijmegen.
- Koelman, R.M. & A.J. Haarsma 2007 Huissspitsmuis nieuw op Texel. – Zoogdier 18 (1): 18-19.
- Koenders, J.W. 1958 Een uitbreiding van onze zoogdierfauna? – Mededelingenblad van de Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming [17]: 177-178.
- Koenders, J.W. 1964 De populatie beverratten, *Myocastor coypus* (Molina), langs de Roer in Nederland voor en na de winter 1962-1963. – Lutra 6: 68-73.
- Koersveld, E. van 1955 De verspreiding van myxomatose. – De Nederlandse Jager 59: 760-764.
- Kolkman, J. sine dato Walvis aan stuurboord! Nijkerk, Callenbach.

- Kompanje, E.J.O. 1990 De butskop (*Hyperoodon ampullatus* (Forster, 1770)) in Nederland. – Straatgras 2 (3): 6-7.
- Kompanje, E.J.O. 1995a Vondst van een schouderblad van de bultrug *Megaptera novaeangliae* in de zuidelijke Noordzee. – Lutra 38: 85-89.
- Kompanje, E.J.O. 1995b Strandings of killer whales *Orcinus orca* in the Netherlands between 1783 and 1995 with some remarks on skeletal and dental pathology (Mammalia, Cetacea, Odontoceti). – Deinsea 2: 67-82.
- Kompanje, E.J.O. 2001 Review of strandings and catches of *Tursiops truncatus* (Mammalia: Cetacea, Odontoceti) in the Netherlands between 1754 and 2000. – Deinsea 8: 169-224.
- Kompanje, E.J.O. 2005a Additions to the 'Review of strandings and catches of *Tursiops truncatus* (Mammalia: Cetacea, Odontoceti) in the Netherlands between 1754 and 2000'. – Deinsea 11: 175-178.
- Kompanje, E.J.O. 2005b Review of strandings of *Delphinus delphis* and *Stenella coeruleoalba* (Mammalia: Cetacea, Delphinidae) in the Netherlands between 1850 and 2005. – Deinsea 11: 179-203.
- Kompanje, E.J.O. & C. Smeenk 1996 Recent bones of right whales *Eubalaena glacialis* from the southern North Sea. – Lutra 39: 66-75.
- Kontaktbüro Wolfsregion Lausitz 2015 Verbreitung in Deutschland. – <http://wolfsregion-lausitz.de/index.php/verbreitung>.
- Kooij, H. 2008 Compactiebijdragen aan bodemdaling langs de kust. – In: F. Barends, D. Dillingh, R. Hanssen & K. van Onsen (red.), Bodemdaling langs de Nederlandse kust: case Hondsbossche en Pettermer zeevering. Delft University Press, Amsterdam: 19-28.
- Kooij, J. van der 1997 Lynx of poema? – Zoogdier 8 (1): 33.
- Kooij, J. van der & B. van Maanen 1994 Molmuis ondergraaf vegetatie-ontwikkeling. – Zoogdier 5 (2): 3-7.
- Korsten, E. 2012 Vleermuiskasten. Overzicht van toepassing, gebruik en succesfactoren. – Rapport 12-156. Bureau Waardenburg, Culemborg / Zoogdierverseniging, Nijmegen.
- Korsten, E. & N. van der Brink 2010 Baardvleermuizen in Ginneken en omgeving. Ecologisch en toxicologisch onderzoek naar de kraamverblijfplaats van baardvleermuizen op de Hervormde Kerk te Ginneken. – Rapport 2009.046. Zoogdierverseniging, Nijmegen.
- Kortenbout van der Sluijs, G. 1971 Bones of mammals from the Brown Bank area (North Sea) – In: L.P. Louwe Kooijmans (ed.) – Mesolithic bone and antler implements from the North Sea and from the Netherlands – Berichten van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek 20-21: 69-70.
- Kortenbout van der Sluijs, G. 1983 De resten van zoogdieren in de Noordzee. – Grondboer en Hamer 1: 4-7.
- Kossmann, E.H. 1986 De Lage Landen 1780-1890 (2 delen). – Agon, Amsterdam.
- Kraker, K. de 2005-2012 Grevelingenverslagen, onderzoek aan flora en fauna van de Hompelvoet en andere gebieden in de Grevelingen. – Sandvicensis, Burgh.
- Kraker, K. de 2010a Zwarte rat *Rattus rattus*. – In: J.P. Bekker, M. Buisse, L. Calle, S. Dobbelaar, A. Fortuin, A. Hannewijk, C. Jacobusse, K. de Kraker, J. van Vliet, A. Wieland & J. Willemse (red.), Zoogdieren in Zeeland. Zoogdierenfauna van 1989-2008. Fauna Zeelandica 6. Zoogdierenwerkgroep Zeeland & Het Zeeuwse Landschap, Wilhelminadorp: 146-147.
- Kraker, K. de 2010b Hermelijn *Mustela erminea*. – In: J.P. Bekker, M. Buisse, L. Calle, S. Dobbelaar, A. Fortuin, A. Hannewijk, C. Jacobusse, K. de Kraker, J. van Vliet, A. Wieland & J. Willemse (red.), Zoogdieren in Zeeland. Zoogdierenfauna van 1989-2008. Fauna Zeelandica 6. Zoogdierenwerkgroep Zeeland & Het Zeeuwse Landschap, Wilhelminadorp: 161-163.
- Kramer, Q.J.M. 1983 Jachtwet en Nuttige Dierenwet 1914. – Tjeenk Willink, Zwolle.
- Krapp, F. 1978 *Tamias sibiricus* (Laxmann, 1769) - Burunduk. – In: J. Niethammer & F. Krapp (Hrsg.), Handbuch der Säugetiere Europas. Band 1, Nagetiere 1/Rodentia 1 (Sciuridae, Castoridae, Gliridae, Muridae). Akademische Verlagsgesellschaft, Wiesbaden: 116-121.
- Krapp, F. & J. Niethammer 1982 *Microtus agrestis* (Linnaeus, 1761) - Erdmaus. – In: J. Niethammer & F. Krapp (Hrsg.), Handbuch der Säugetiere Europas. Band 2/1, Nagetiere 1/Rodentia 11 (Cricetidae, Arvicolidae, Zapodidae, Spalacidae, Hystricidae, Capromyidae). Akademische Verlagsgesellschaft, Wiesbaden: 349-373.
- Kraus, S.D. & P.G.H. Evans 2008 Family Balaenidae (right whales). – In: S. Harris & D.W. Yalden (red.), Mammals of the British Isles: handbook, 4th edition. The Mammal Society, Southampton: 658-662.
- Kraus, S.D. & R.M. Rolland 2007 The urban whale. North Atlantic right whales at the crossroads. – Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts / London, xviii + 543 pp.
- Krekels, R. 1999 Beschermingsplan hamster 2000-2004. – Rapport Directie Natuurbeheer 41. Informatie- en Kenniscentrum Natuurbeheer, Wageningen.
- Krekels R.F.M. & R.E.M.B. Gubbels 1996 Hamsterinventarisatie 1994 en soortbeschermingsplan. – Natuurbalans, Nijmegen / Natuurhistorisch Genootschap in Limburg, Maastricht.
- Kristensen, I. 1948 Twee zwaardvissen langs onze kust. – De Levende Natuur 51: 64.
- Kronwitter, F. 1988 Population structure, habitat use and activity patterns of the noctule bat, *Nyctalus noctula* Schreb., 1774 (Chiroptera: Vespertilionidae) revealed by radio-tracking. – Myotis 26: 23-85.
- Krüger, F., I. Harms, A. Fichtner, I. Wolz & R.S. Sommer 2012 High trophic similarity in the sympatric North European trawling bat species *Myotis daubentonii* and *Myotis dasycneme*. – Acta Chiropterologica 14: 347-356.
- Krüger, F., E.L. Clare, W.O.C. Symondson, O. Keišs & G. Petersons 2014 Diet of the insectivorous bat *Pipistrellus nathusii* during autumn migration and summer residence. – Molecular Ecology 23: 3672-3683.
- Krull, D., A. Schumm, W. Metzner & G. Neuweiler 1991 Foraging areas and foraging behavior in the notch-eared bat, *Myotis emarginatus* (Vespertilionidae). – Behavioral Ecology and Sociobiology 28: 247-253.
- Kruse, S., D.K. Caldwell & M.C. Caldwell 1999 Risso's dolphin *Grampus griseus* (G. Cuvier, 1812). – In: S.H. Ridgway & S. Harrison (red.), Handbook of marine mammals 6. The second book of dolphins and the porpoises. Academic Press, London / San Diego: 183-212.
- Kuijper, D.P.J., J. Schut, D. van Dulleman, H. Toorman, N. Goossens, J. Ouweland & H.J.G.A. Limpens 2008 Experimental evidence of light disturbance along the commuting routes of pond bats (*Myotis dasycneme*). – Lutra 51: 37-49.
- Kuipers, L., J. Scholten, J.B.M. Thissen, L. Bekkers, M. Geertsma, C.A.T. Pulles, H. Siepel & L.J.E.A. van Turnhout 2012 The diet of the garden dormouse (*Eliomys quercinus*) in the Netherlands in summer and autumn. – Lutra 55: 17-28.
- Kuiters, A.T. & D.R. Lammertsma 2014 Infrastructuur knelpunten voor de otter. Overzicht van verkeersknelpunten met mate van urgentie voor het nemen van mitigerende maatregelen. – Rapport 2513. Alterra, Wageningen UR, Wageningen.
- Kuiters, A.T., D.R. Lammertsma, H.A.H. Jansman & H.P. Koelewijn 2012 Status van de Nederlandse otterpopulatie na herintroductie. Kansen voor duurzame instandhouding en risico's van uitsterven. – Rapport 2262. Alterra, Wageningen UR, Wageningen.
- Kuiters, A.T., G.A. de Groot, D.R. Lammertsma, H.A.H. Jansman & J. Bovenschen 2015 Genetische monitoring van de Nederlandse otterpopulatie 2013/2014. Ontwikkeling van populatieomvang en populatiegenetische status. – Rapport 2624. Alterra, Wageningen UR, Wageningen.
- Kuiters, L. 2009 Dynamiek en functionele diversiteit van duinvegetaties. – In: K. Kramer & L. Geijzendorfer (red), Ecologische veerkracht. KNNV Uitgeverij, Zeist: 51-56.

- Kuiters, L., M. La Haye, G. Müskens & R. van Kats 2010 Perspectieven voor een duurzame bescherming van de hamster in Nederland. – Rapport 2022. Alterra, Wageningen.
- Kurstjens, G. & J. Bekhuis 2003 Adaptation of beavers (*Castor fiber*) to extreme water level fluctuations and ecological implications. – *Lutra* 46: 147-151.
- Kurstjens, G. & H.A.H. Jansman 2010 Otter *Lutra lutra*. – In: C.E. Huizenga, R.W. Akkermans, J.C. Buys, J. van der Coelen, H. Morelissen & L.S.G.M. Verheggen (red.), Zoogdieren van Limburg. Verspreiding en ecologie in de periode 1980-2007. Stichting Natuurpublicaties Limburg, Maastricht: 359-362.
- Kurt, F. 1974 Rehwild – BLV Jagdbiologie, München.
- Kusch, J. & F. Schotte 2007 Effects of fine-scale foraging habitat selection on bat community structure and diversity in a temperate low mountain range forest. – *Folia zoologica* 56: 263.
- Kuviková, A. 1987 Nahrung der zwei Arten der Gattung *Crocidura*, *C. leucodon* und *C. suaveolens* in
- La Haye, M. 1992** Ondergrondse woelmuis in de Achterhoek. – *Zoogdier* 3 (3): 35.
- La Haye, M. 2002** Hamster herinstructie. – *Zoogdier* 13 (3): 22-23.
- La Haye, M. 2006a** Het gaat goed met de korenwolf! *Zoogdier* 17 (1): 7-10.
- La Haye, M. 2006b** Van hamsterburch tot rattenhol. – *Natuurhistorisch Maandblad* 95: 33-35.
- La Haye, M. & J.M. Drees 2004** Beschermingsplan noordse woelmuis. – Rapport EC-LNV nr. 270. Expertisecentrum LNV, Ede.
- La Haye, M. & A. Haan 1998** Het voorkomen van kleine zoogdieren in Noordwest-Overijssel en hun relaties met vegetatie en beheer. – vzz-mededeling 43. Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming, Arnhem.
- La Haye, M. & J. de Jong 2003** De veldmuis nu ook op Schiermonnikoog. – *Zoogdier* 14 (4): 22-24.
- La Haye, M., M. Cox & P. Bergers 2001** Beschermingsplan noordse woelmuis: maatwerk vereist! – *Zoogdier* 12 (2): 3-8.
- La Haye, M., M. Cox & A. Damen 2003** Hoe zeldzaam is de waterspitsmuis? Honderd jaar braakballen onderzocht. – *Zoogdier* 14 (1): 7-9.
- La Haye, M., G. Müskens, R. van Kats & L. Kuiters 2008** Is de Hamster gebaat bij bejaging van de Vos? – *De Levende Natuur* 109: 187-191.
- La Haye, M.J.J., V. Verbist & H.P. Koelewijn 2010a** Behoud van Vlaamse en Nederlandse Hamsters: Genetisch herstel en akkerbeheer gaan hand in hand. – *Natuur.focus* 9: 158-166.
- La Haye, M.J.J., G.J.D.M. Müskens, R.J.M. van Kats, A.T. Kuiters & H. Siepel 2010b** Agri-environmental schemes for the Common hamster (*Cricetus cricetus*). Why is the Dutch project successful? – *Aspects of Applied Biology* 100: 117-124.
- La Haye, M.J.J., K. Neumann & H.P. Koelewijn 2012** Strong decline of gene diversity in local populations of the highly endangered Common hamster (*Cricetus cricetus*) in the western part of its European range. – *Conservation Genetics* 13: 311-322.
- Laar, V. van 1960** De zoogdieren van Texel. – *De Levende Natuur* 63: 88-95.
- Laar, V. van 1964** Remarks on *Sorex exiguus* Van den Brink, 1952. – *Lutra* 6: 66-67.
- Laar, V. van 1970** De mol op Texel en Schiermonnikoog. – *De Levende Natuur* 73: 95-96.
- Laar, V. van 1981** The Wadden Sea as a zoogeographical barrier to the dispersal of terrestrial mammals. – In: C.J. Smit, J. den Hollander, W.K.R.E. van Wingerden & W.J. Wolff (eds.), Terrestrial and freshwater fauna of the Wadden Sea area. Report 10. Wadden Sea Working Group. Stichting Veth tot Steun aan Waddenonderzoek, Leiden: 231-266.
- Laar, V. van 1984** Verspreiding en habitatkeuze van de hazelmuis *Muscardinus avellanarius* (L., 1758) in Nederland. – *Lutra* 27: 229-260.
- Laar, V. van 1992** Hazelmuis *Muscardinus avellanarius* (L., 1758). – In: S. Broekhuizen, B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen (red.), Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht: 306-310.
- Laar, V. van 2005** Roofdieren op Texel. – Tussen Duin & Dijk 4 (3): 7-11.
- Laar, V. van 2011** De egel op Texel, vroeger en nu. – Tussen Duin en Dijk 10 (2): 10-13.
- Laar, V. van & G.M. van Laar 1966** Melanisme bij de Waterspitsmuis, *Neomys fodiens* (Pennant), op Texel. – *De Levende Natuur* 69: 86-96.
- Laarman, F.J. 1987** In de put zitten (1); dierlijke overblijfselen uit een Romeinse waterput. – In: E.J. Bult & D.P. Hallewas (red.), Graven bij Valkenburg 11; het archeologisch onderzoek in 1986. Eburon, Delft: 51-55.
- Laarman, F.J. 2001** Archeozoologie: aard en betekenis van de dierlijke resten. – In: J.W.H. Hogestijn & J.H.M. Peeters (red.), De mesolithische en vroeg-neolithische vindplaats Hoge Vaart-A27 (Flevoland). Rapportage Archeologische Monumentenzorg 79, deel 16. Rijksdienst voor de Oudheidkundige Monumentenzorg, Amersfoort.
- Lambin, X., D. Elston, S. Petty & J. MacKinnon 1998** Spatial patterns and periodic travelling waves in cyclic field vole, *Microtus agrestis*, populations. – *Proceedings of the Royal Society of London Series B – Biological Sciences* 265: 1491-1496.
- Lammertsma, D.R., F.J.J. Niewold, H.A.H. Jansman & A.T. Kuiters 2003** Otters opsporen: ervaringen in het eerste jaar van uitzetten. – *Zoogdier* 14 (4): 13-17.
- Lammertsma, D.R., F.J.J. Niewold, H.A.H. Jansman, A.T. Kuiters, H.-P. Koelewijn, M.I. Perez-Haro, M. van Adrichem, M.-C. Boerwinkel & J. Bovenschen 2006** Herinstructie van de otter: een succesverhaal? – *De Levende Natuur* 107: 42-46.
- Lammertsma, D.R., G.W.T.A. Groot Bruinderink & S. Broekhuizen 2008** Wasberen (*Procyon lotor* L., 1758) in Nederland. – Rapport 1741. Alterra, Wageningen.
- Lammertsma, D.R., R. Janssen, J. van der Hout & H.A.H. Jansman 2011** Huisdieren in natuurgebieden. Kan TNR hybridisatie met de wilde kat voorkomen? – Rapport 2263. Alterra, Wageningen.
- Lamotte, S. 2006** L'érosion de la biodiversité: les mammifères. – Division Nature et Forêts, Jambes.
- Lange, R. 1986** Bijzondere braakbalvondsten op de Waddeneilanden. – *Lutra* 29: 326-327.
- Lange, R. 1992** Aardmuis *Microtus agrestis* (L., 1761). – In: S. Broekhuizen, B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen (red.), Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht: 261-268.
- Lange, R., P. Twisk, A. van Winden & A. van Diepenbeek 1994** Zoogdieren van West-Europa. – KNNV-Uitgeverij, Utrecht.
- Langen, G.J. de, T. Perger, W. Prummel, J. Schelvis, E. Taayke, J. Willemsen & M. Wispelwey 1994** Een korte verkenning te Bolland bij Lions (Fr.). – *Paleo-Aktueel* 5: 74-79.
- Langeveld, M.J. 1987** Veldkatten (*Felis canis* L.) op Schiermonnikoog. – Rapport 87/24. Rijksinstituut voor Natuurbeheer, Arnhem.
- LANUV NRW 2010** Bechsteinfledermaus (*Myotis bechsteinii* (Kuhl, 1818)). – Geschützte Arten in Nordrhein-Westfalen. www.naturschutzinformationen-nrw.de/artenschutz/de/arten/gruppe/saeugetiere/kurzbeschreibung/6511.
- Laufens, G. 1973** Beiträge zur Biologie der Franzenfledermäuse. – *Zeitschrift für Säugetierkunde* 38: 1-14.
- Lauwerier, R.C.G.M. 2001** Archeozoologie. – In: R.M. van Heeringen & E.M. Theunissen (red.), Kwaliteitsbepalend onderzoek t.b.v. duurzaam behoud van neolithische terreinen in West-Friesland en de Kop van N-H. Nederlandse Archeologische Rapporten 21-1 [bijbehorende tabellen in NAR 21-2: Site-dossiers]: 174-210.
- Lauwerier, R.C.G.M., T. van Kolschoten & L.H. van Wijn-gaarden-Bakker 2005** De archeozoölogie van de Steentijd. – In:

- J. Deeben, E. Drenth, M.-F. van Oorsouw & L. Verhart (red.), De Steentijd van Nederland. Tweede druk. Archeologie 11/12: 39-66.
- Leeper, R. & P.G.H. Evans 2008 Genus *Kogia*. – In: S. Harris & D.W. Yalden (eds.), Mammals of the British Isles: handbook, 4th edition. The Mammal Society, Southampton: 683-685.
- Learmonth, J.A., S. Murphy, P.L. Luque, R.J. Reid, A.P. Patterson, A. Brownlow, H.M. Ross, J.P. Barley, M.B. Santos & G.J. Pierce 2014 Life history of harbour porpoises (*Phocoena phocoena*) in Scottish (UK) waters. – Marine Mammal Science 30: 1427-1455.
- Lebret, T. 1976 De bever en het natuurbeheer. – Natuur en Landschap 30 (1): 18-23.
- Lee, T.A.J. van der, R.A. van Hoof, G. Brouwer & B.G. Meerburg 2011 Ontwikkeling en toepassing van een snelle diagnostische test voor resistentie van de bruine rat tegen rodenticiden. – Rapport 510. Livestock Research, Wageningen UR, Wageningen.
- Lee, T.A.J. van der, M.P.E. van Gent, H. Schilder, J.W.H. Huis in 't Veld & B.G. Meerburg 2013 Onderzoek naar de resistentie van de bruine rat in Nederland - 2012. – Rapport 690. Livestock Research, Wageningen UR, Wageningen.
- Leege, O. 1907 Ein Besuch bei den Brutvögeln der holländischen Nordseeinseln. (Fortsetzung). – Ornithologische Monatschrift 32: 357-379.
- Leeuwangh, P. & A.M. Voûte 1985 Bats and woodpreservatives. Pesticide residues in the Dutch pond bats (*Myotis dasycneme*) and its implications. – Mammalia 49: 417-424.
- Leeuwen, C.G. van & V. Westhoff 1960 Myxomatose en succesie op Schiermonnikoog. – Intern verslag. Rijksinstituut voor Veldbiologisch Onderzoek ten behoeve van het Natuurbehoud, Bilthoven.
- Leeuwen, L. van 1954 On the characters of *Sorex exiguus* Van den Brink as compared with those of *Sorex minutus* L. – Proceedings Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, Serie C 57: 332-338.
- Lefevre, A. 2003 Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus* (Schreber, 1774). – In: S. Verkem, J. De Maeseneer, B. Vandendriessche, G. Verbeulen & S. Yskout (red.), Zoogdieren in Vlaanderen. Ecologie en verspreiding van 1987 tot 2002. Natuurpunt Studie, Mechelen / JNM-Zoogdierenwerkgroep, Gent: 157-162.
- Lefevre, A. & S. Verkem 2003 Bechsteins vleermuis *Myotis bechsteinii* (Kuhl, 1817). – In: S. Verkem, J. De Maeseneer, B. Vandendriessche, G. Verbeulen & S. Yskout (red.), Zoogdieren in Vlaanderen. Ecologie en verspreiding van 1987 tot 2002. Natuurpunt Studie, Mechelen / JNM-Zoogdierenwerkgroep, Gent: 98-103.
- Leirs, H. 2002 Why do some rodents become a pest, while others barely survive? – Lutra 45: 75-82.
- Lek, G. 2012 Grote bosmuis trekt westwaarts. – Natuurbericht.nl 2 oktober 2012. www.natuurbericht.nl/?id=8610.
- Lenders, A. 1985 Het voorkomen van de hamster *Cricetus cricetus* (L., 1758) in relatie tot bodemstructuur en bodemtype. – Lutra 28: 71-94.
- Lenders, A. & E. Pelzers 1982 Het voorkomen van de hamster *Cricetus cricetus* (L.) aan de noordgrens van zijn verspreidingsgebied in Nederland. – Lutra 25: 69-80.
- Leopold, M.F. 2015 Eat and be eaten. Porpoise diet studies. – Proefschrift Wageningen University, Wageningen.
- Leopold, M.F. & C.J. Camphuysen 2006 Bruinvisstrandingen in Nederland in 2006: Achtergronden, leeftijdsverdeling, sexratio, voedselkeuze en mogelijke oorzaken. – IMARES Rapport Co83/06, NIOZ Report 2006-5. Wageningen IMARES, Texel / Koninklijk Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee, Texel.
- Leopold, M.F., L. Begeman, J.D.L. van Bleijswijk, L.L. IJsseldijk, H.J. Witte & A. Gröne 2014 Exposing the grey seal as a major predator of harbour porpoises. – Proceedings of the Royal Society B 282: 20142429. <http://rspb.royalsocietypublishing.org/content/282/1798/20142429>. Ook in: M.F. Leopold 2015. Eat and be eaten. Porpoise diet studies. Proefschrift Wageningen University, Wageningen: 150-167.
- Leopold, M.F., L. Begeman, E. Heße, J. van der Hiele, S. Hiemstra, G. Keijl, E.H. Meesters, L. Mielke, D. Verheyen & A. Gröne 2015 Porpoises: from predators to prey. – Journal of Sea Research 97: 14-23.
- Lesiński, G. 2008 Linear landscape elements and bat casualties on roads - an example. – Annales Zoologici Fennici 45: 277-280.
- Lesiński, G., E. Fuszara, M. Fuszara, M. Kowalski & B. Wojtowicz 2001 The parti-coloured bat *Vespertilio murinus* in Warsaw, Poland. – Myotis 39: 21-25.
- Lesiński, G., M. Kowalski, J. Domański, R. Dzieciółowski, K. Laskowska-Dzieciółowska & M. Dziegielewska 2004 The importance of small cellars to bat hibernation in Poland. – Mammalia 68: 345-352.
- Lesson, R.P. 1828 Histoire naturelle générale et particulière des mammifères et des oiseaux découverts depuis 1788 jusqu'à nos jours. Cétacés. – Baudoin Frères, Paris.
- Libois, R. 2006 L'Érosion de la biodiversité: les mammifères. Partim 'les mammifères non volants'. – Université de Liège, Liège.
- Libois R.M. & R. Rosoux 1982 Le hamster commun (*Cricetus cricetus* L.) en Belgique: statut actuel et ancien des populations. – Annales de la Société Royale de Zoologie Belge 112: 227-236.
- Lick, R., B. Bandomir-Krischak, M. Stede, J. Wulf & H. Benke 1996 Case report on two large whales *Megaptera novaeangliae* and *Physeter macrocephalus* in the German part of the North Sea. – European Research on Cetaceans 9: 162-163.
- Lier, J. van & J. Tonkens 1992 Tegenwoordige staat van het landschap Drenthe. Eerste stuk. – J. de Groot, G. Warnars, S. en J. Luchtman, A. en P. Blussé en V. van der Plaats, Amsterdam.
- Liere, B.E. van & L.E. van Liere 2005 Reintroduction of the otter (*Lutra lutra*) in the Netherlands: did it really meet international guidelines? – Lutra 48: 131-134.
- Ligtvoet, W. 1986 De ondergrondse woelmuis, kensoort van een kleinschalig heterogeen landschap. – De Levende Natuur 87: 2-8.
- Ligtvoet, W. 1992 Noordse woelmuis *Microtus oeconomus* (Pallas, 1776). – In: S. Broekhuizen, B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen (red.), Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht: 273-280.
- Ligtvoet, W. & E.H.F.M. Straetmans 1992 Ondergrondse woelmuis *Pitymys subterraneus* (De Selys-Longchamps, 1836). – In: S. Broekhuizen, B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen (red.), Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht: 256-260.
- Ligtvoet, W. & A. van Wijngaarden 1994 The colonization of the island of Noord-Beveland (the Netherlands) by the common vole *Microtus arvalis*, and its consequences for the root vole *M. oeconomus*. – Lutra: 37: 1-28.
- Limpens, H.J.G.A. 2002 Meervleermuizen aan de Gelderse Randmeren. Een pilot-onderzoek naar het voorkomen en landschapsgebruik van de meervleermuis (*Myotis dasycneme*) boven de Randmeren en de Randmeerkust van Gelderland. – Rapport 2002.10. Zoogdierverseniging vzz, Arnhem.
- Limpens, H.J.G.A. & M. Feenstra 1997 Franjestaart *Myotis nattereri* (Kuhl, 1817). – In: H. Limpens, K. Mostert & W. Bongers (red.), Atlas van de Nederlandse vleermuizen. Onderzoek naar verspreiding en ecologie. Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht: 91-100.
- Limpens, H. & E. Jansen 2013 NEM 'Overige vleermuizen': een introductie. – Zoogdierverseniging, Nijmegen.
- Limpens, H., K. Mostert & W. Bongers (red.) 1997 Atlas van de Nederlandse vleermuizen. Onderzoek naar verspreiding en ecologie. – Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht.
- Limpens, H.J.G.A., M. Boonman, F. Korner-Nievergelt, E.A. Jansen, M. van der Valk, M.J.J. La Haye, S. Dirksen & S.J. Vreugdenhil 2013 Wind turbines and bats in the Netherlands. Measuring and predicting. – Rapport 2013.12. Zoogdierverseniging, Nijmegen / Bureau Waardenburg, Culemborg.
- Lina, P.H.C. 1980 Zomervondst van een de mopsvleermuis *Barbastella barbastellus* (Schreber, 1774) te 's-Gravenhage. – Lutra 23: 1-2.

- Lina, P.H.C. 1987 Het voorkomen van de mopsvleermuis *Barbastella barbastellus* (Schreber, 1774) in Nederland. *Lutra* 30: 19-31.
- Lina, P.H.C. 1990 Verre terugmeldingen van Nathusius' dwergvleermuis *Pipistrellus nathusii* gevonden of geringd in Nederland. – *Lutra* 33: 45-48.
- Lina, P.H.C. 1991 Vondst van een tweekleurige vleermuis *Vespertilio murinus* in Rijswijk. – *Lutra* 34: 77-79.
- Lina, P.H.C. 1993 Nieuwe gegevens over enkele in Nederland zeldzaam voorkomende vleermuissoorten. – *Lutra* 36: 89-89.
- Lina, P.H.C. & G. van Ommering 1994 Rode lijst van bedreigde en kwetsbare zoogdieren in Nederland. – Informatie- en Kennis-Centrum Natuurbeheer, Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Wageningen.
- Lina, P.H.C. & J. O. Reinhold 1997 Ruige dwergvleermuis *Pipistrellus nathusii* (Keyserling & Blasius, 1839). – In: H. Limpens, K. Mostert & W. Bongers (red.), Atlas van de Nederlandse vleermuisen. Onderzoek naar verspreiding en ecologie. Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht: 164-171.
- Lina, P.H.C., A.M. Voûte, W. Helmer & G.H. Glas 1982 De eerste waarneming van bosvleermuis *Nyctalus leisleri* (Kuhl, 1817) in Nederland. – *Lutra* 25: 49-51.
- Lindquist, O. 2000 The North Atlantic gray whale (*Eschrichtius robustus*): An historical outline based on Icelandic, Danish-Icelandic, English and Swedish sources dating from ca 1000 AD to 1792. – Occasional papers 1, Centre for Environmental History and Policy, Universities of St Andrews and Stirling, Scotland.
- Litjens, B.E.J. 1980 Is de Amerikaanse nerts, *Mustela vison* Schreber, in Nederland al in het wild ingeburgerd? – *De Pelsdierfokker* 12: 359-361.
- Litjens, B.E.J. 1990a Moeflons op de Veluwe. – *Zoogdier* 1 (3): 3-10.
- Litjens, B.E.J. 1990b Muskusrat en de Plantenziektenwet. – *Zoogdier* 1 (2): 45.
- Litjens, B.E.J. 1991 Roodwildbeheer in de vrije wildbaan van de Veluwe. – Het Edelhert, extra uitgave, deel 2: 1-32.
- Litjens, B.E.J. 1992 Damhert *Cervus dama* L., 1758. – In: S. Broekhuizen, B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen (red.), Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht: 200-204.
- Litjens, B.E.J. & E. Pelzers 1988 Het damhert *Cervus dama* in Nederland. – *Lutra* 31: 132-144.
- Lockley, R.M. 1976 Het leven der konijnen. – Het Spectrum, Utrecht.
- Lodé, T. 1996 Conspicuous tolerance and sexual segregation in the use of space and habitats in the European polecat. – *Acta Theriologica* 41: 171-176.
- Long, J.L. 2003 Introduced mammals of the world. Their history, distribution and influence. – CABI, Wallingford.
- Longley, M. 2003 Greater horseshoe bat project 1998-2003. – English Nature Research Report 532. English Nature, Peterborough.
- Louwe Kooijmans, L.P. 2012 Holland op zijn wildst? De Verahypothese getoetst aan de prehistorie. – *De Levende Natuur* 113: 62-66.
- Lučan, R.K., V. Hanák & I. Horáček 2009 Long-term re-use of tree roosts by European forest bats. – *Forest Ecology and Management* 258: 1301-1306.
- Ludwig, V., J. Endel & H. Ansoerge 2013 Terug van weggeweest: wolf in Saksen. – *Vakblad Natuur Bos Landschap* 10 (100): 9-11.
- Lux, E. & M. Görner 2009 Feldhamster *Cricetus cricetus*. – In: M. Görner (red.), Atlas der Säugetiere Thüringens. Arbeitsgruppe Artenschutz Thüringen e.V. und Landesjagdverband Thüringen e.V., Jena: 160-165.
- Ma, W.C. 1987 Heavy metal accumulation in the mole, *Talpa europea*, and earthworms as an indicator of metal bioavailability in terrestrial environments. – *Bulletin of Environmental Contamination and Toxicology* 39: 933-938.
- Ma, W.C. & S. Broekhuizen 1989 Belasting van dassen *Meles meles* met zware metalen: invloed van de verontreinigde Maas- uiterwaarden? – *Lutra* 32: 139-151.
- Maanen, E. van 2011 Wezel *Mustela nivalis*. – In: M. Douma, C.P.M. Zoon & A.D. Bode (red.), De zoogdieren van Overijssel, leefwijze en verspreiding in de periode 1970 t/m 2010. Uitgeverij Profiel, Bedum: 130-131.
- Macdonald, D.W., F. Mathews & M. Berdoy 1999 The behaviour and ecology of *Rattus norvegicus*: from opportunism to kamikaze tendencies. – In: G. Singleton, L. Hinds, H. Leirs & Z. Zhang (red.), Ecologically-based rodent management. Australian Centre for International Agricultural Research, Canberra: 49-80.
- Macdonald, D.W., T.E. Tew & I.A. Todd 2004 The ecology of weasels (*Mustela nivalis*) on mixed farmland in southern England. – *Biologia*, Bratislava 59 (2): 235-241.
- Macholán, M. 1999 *Mus domesticus* Schwarz & Schwarz, 1943. – In: A.J. Mitchell-Jones, G. Amori, W. Bogdanowicz, B. Kryštufek, P.J.H. Reijnders, F. Spitzenberger, M. Stubbe, J.B.M. Thissen, V. Vohralík & J. Zima (eds.), The atlas of European mammals. T & A D Poyser, London: 282-283.
- Mackie, I. & P. Racey 2007 Habitat use varies with reproductive state in noctule bats (*Nyctalus noctula*): implications for conservation. – *Biological Conservation* 140: 70-77.
- MacLeod, C.D. 2014 Family Ziphiidae (beaked whales). – In: D.E. Wilson & R.A. Mittermeier (eds.), Handbook of the mammals of the world 4. Sea mammals. Lynx Edicions, Barcelona: 326-357.
- MacLeod, C.D., M.B. Santos & G.J. Pierce 2003 Review of data on diets of beaked whales: evidence of niche separation and geographic segregation. – *Journal of the Marine Biological Association of the United Kingdom* 83: 651-665.
- MacLeod, C.D., G.J. Pierce & M.B. Santos 2004 Geographic and temporal variations in strandings of beaked whales (Ziphiidae) on the coasts of the UK and the Republic of Ireland from 1800-2002. – *Journal of Cetacean Research and Management* 6: 79-86.
- MacLeod, C.D., S.M. Bannon, G.J. Pierce, C. Schweder, J.A. Learmonth, J.S. Herman & R.J. Reid 2005 Climate change and the cetacean community of north-west Scotland. – *Biological Conservation* 124: 477-483.
- MacLeod, C.D., M.B. Santos, R.J. Reid, B.E. Scott & G.J. Pierce 2007 Linking sandeel consumption and the likelihood of starvation in harbour porpoises in the Scottish North Sea: could climate change mean more starving porpoises? – *Biology Letters* 3: 185-188.
- MacLeod, C.D., C.R. Weir, M.B. Santos & T.E. Dunn 2008 Temperature-based summer habitat partitioning between white-beaked and common dolphins around the United Kingdom and Republic of Ireland. – *Journal of the Marine Biological Association of the United Kingdom* 88: 1193-1198.
- Maes, D., W. Vanreusel, I. Jacobs, K. Berwaerts & H. Van Dyck 2012 Applying IUCN Red List criteria at a small regional level: a test case with butterflies in Flanders (north Belgium). – *Biological Conservation* 145: 258-266.
- Maitland, R.T. 1863 De kleine noordsche vinvisch, (*Balaenoptera rostrata*). – *Nederlandsch Tijdschrift voor de Dierkunde* 1: xxx-xxxiv.
- Maitland, R.T. 1898 Notices sur les animaux rares des Pays-Bas et de la Belgique flamande (Mammifères). – Martinus Nijhoff, La Haye.
- Marrewijk, A. van 1994 De vos, inheems of niet in onze duinen? – *Duini* 17 (1): 14-17.
- Martin, A.R. & P.G.H. Evans 2008a Genus *Delphinapterus*. – In: S. Harris & D.W. Yalden (eds.), Mammals of the British Isles: handbook, 4th edition. The Mammal Society, Southampton: 699-702.
- Martin, A.R. & P.G.H. Evans 2008b Genus *Monodon*. – In: S. Harris & D.W. Yalden (eds.), Mammals of the British Isles: handbook, 4th edition. The Mammal Society, Southampton: 702-704.

- Martin, J.E., J.A. Case, J.W.M. Jagt, A.S. Schulp, & E.W.A. Mulder 2005 A new European marsupial indicates a Late Cretaceous high-latitude transatlantic dispersal route. – *Journal of Mammalian Evolution* 12: 495-511.
- Martinet, J.F. 1769 Antwoord op de vraag, voorgesteld door de Hollandsche Maatschappij der Weetenschappen: Wat is er tot nu toe over de Natuurlyke Historie van ons Vaderland geschreeven? Wat ontbreekt 'r nog aan? En, welke is de beste wyze, waarop de gemelde geschiedenis zoude dienen geschreeven te worden? – *Verhandelingen, uitgegeven door de Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen te Haarlem* 11 (2): 61-326.
- Mason, C.F. & R.E. Stebbings 1972 Noctules (*Nyctalus noctula*) and starlings (*Sturnus vulgaris*) competing for roosting holes. – *Journal of Zoology* 166: 467-480.
- McAlpine, D.F. 2014 Family Kogiidae (pygmy and dwarf sperm whales). – In: D.E. Wilson & R.A. Mittermeier (eds.), *Handbook of the mammals of the world* 4. Sea mammals. Lynx Edicions, Barcelona: 318-325.
- Mcaney, C.M. & J.S. Fairley 1989 Analysis of the diet of the lesser horseshoe bat *Rhinolophus hipposideros* in the West of Ireland. – *Journal of Zoology* 217: 491-498.
- McCormick, M. 2003 Rats, communications and plague, toward an ecological history. – *Journal of Interdisciplinary History* 34: 1-25.
- Mead, J.G. 1999a Bottlenose whales *Hyperoodon ampullatus* (Forster, 1770) and *Hyperoodon planifrons* Flower, 1882. – In: S.H. Ridgway & R. Harrison (eds.), *Handbook of marine mammals* 4. River dolphins and the larger toothed whales. Academic Press, London / San Diego: 321-348.
- Mead, J.G. 1999b Beaked whales of the genus *Mesoplodon*. – In: S.H. Ridgway & R. Harrison (eds.), *Handbook of marine mammals* 4. River dolphins and the larger toothed whales. Academic Press, London / San Diego: 349-430.
- Meier, F. 2002 Telemetrische Untersuchungen zur Ökologie der Fransenfledermaus *Myotis nattereri* (Kuhl 1817) in der Westfälischen Bucht. – Diplomarbeit am Institut für Landschaftsökologie der Westfälischen Wilhelms-Universität Münster, Münster.
- Meij, S.E.T. van der & C.J. Camphuysen 2006 Distribution and diversity of whales and dolphins (Cetacea) in the southern North Sea: 1970-2005. – *Lutra* 49: 3-28.
- Meijer E., H. Dotinga & A. Wouda 2014 Een nieuwe wet natuurbescherming. Visiedocument van de Nederlandse natuur-, landschaps- en dierenwelzijnsorganisaties. – Natuurmonumenten, 's-Graveland.
- Mertens, F. & M. La Haye 1997 De noordse woelmuis *Microtus oeconomus* in de polder Rohel (Friesland): een rectificatie. – *Lutra* 40: 31.
- Meschede, A. & K.-G. Heller 2000 Ökologie und Schutz von Fledermäusen in Wäldern. – Schriftenreihe für Landschaftspflege und Naturschutz. Bundesamt für Naturschutz, Bonn-Bad Godesberg.
- Mesnick, S.L. 2014 Family Physeteridae (sperm whale). – In: D.E. Wilson & R.A. Mittermeier (eds.), *Handbook of the mammals of the world* 4. Sea mammals. Lynx Edicions, Barcelona: 300-317.
- Meyer, K.O. 1994 Küstenfunde – Wale und Delphine aus der Deutschen Bucht. – *Drosera* '94: 1-6.
- Meylan, A.H. & H. Höhn 1991 Taupe et Campagnol terrestre. – *Revue Suisse de Viticulture, Arboriculture et Horticulture* 23: 43-44.
- Michaelsen, T.C. 2011 Movements of bats in western Norway. – *Fauna* (Oslo) 64: 31-43.
- Micol, T. 1991 Socio-démographie d'un mammifère introduit: le ragondin (*Myocastor coypus*) dans le Marais Poitevin. – Thèse de doctorat d'éco-éthologie de l'Université Paul Sabatier de Toulouse, Toulouse.
- Midavaine, J.H. 1996 Veere in vroeger tijden. Deel 3. – Uitgeverij Deboekant, Oostvoorne.
- Minderhoud, M. 2009 Damherten bij het Staatsbosbeheer. De gevolgen van uitdijende damhertenpopulaties. – Scriptie Vrije Universiteit, Amsterdam.
- Ministerie van EZ (Economische Zaken) 2014 – <http://mineleni.nederlandsesoorten.nl/eleni.db/eleni.db/home.html>. [Geraadpleegd februari 2014.]
- Ministerie van LNV (Landbouw, Natuurbeheer en Visserij) 1998a Natuurbeschermingswet 1998. – <http://wetten.overheid.nl/BWBR0009641>. [Geraadpleegd februari 2014.]
- Ministerie van LNV (Landbouw, Natuurbeheer en Visserij) 1998b Flora- en faunawet. – <http://wetten.overheid.nl/BWBR0009640>. [Geraadpleegd februari 2014.]
- Ministerie van LNV (Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit) 2009 Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van 28 augustus 2009, 25344, houdende vaststelling van geactualiseerde Rode lijsten flora en fauna. <http://tinyurl.com/nm7orgq>. [Geraadpleegd februari 2014.]
- Mitchell-Jones, A.J., G. Amori, W. Bogdanowicz, B. Kryštufek, P.J.H. Reijnders, F. Spitzenberger, M. Stubbe, J.B.M. Thissen, V. Vohralík & J. Zima (eds.) 1999 The atlas of European mammals. – T & A D Poyser, London.
- Möbius, (Dr.) 1862 [Brief, Hamburg, 18. Dezember 1861] – *Der Zoologische Garten* 3: 39-40.
- Moens, J. 1977 Een 'koninklijke' walvis te Antwerpen in 1829. – *Antwerpen, Tijdschrift der Stad Antwerpen* 23: 155-168.
- Mohr, E. 1931 Die Säugetiere Schleswig-Holsteins. – *Naturwissenschaftlicher Verein Altona/Elbe, Altona*.
- Mohr, E. 1967 Pottwale an den deutschen Nordseeküsten. – *Zeitschrift für Säugetierkunde* 32: 107-113.
- Mol, D. & K. Post 2010 Gericht korren op de Noordzee voor de zoogdierpalaentologie, een historisch overzicht van de uitgevoerde expedities. – *Cranium* 27 (2): 14-28.
- Mol, D., J. de Vos, R. Bakker, B. van Geel, J. Glimmerveen, H. van der Plicht & K. Post 2008 Kleine encyclopedie van het leven in het Pleistoceen. Mamoeten, neushoorns en andere dieren van de Noordzeebodem. – *Veen Magazines, Diemen*.
- Mol, T. 1960 Nieuwe gegevens over de walvis van Kessels. – *Lutra* 2: 8-10.
- Mol, T. 1962 Afbeeldingen van walvisachtigen (*Cetacea*) in een catalogus van een oud kabinet in Brugge. – *Lutra* 4: 21-22, pl. II-III.
- Moll, G.C.M. van 2002 Verspreiding van de Das in Nederland 1995-2000. – Expertisecentrum LNV, Wageningen / Vereniging Das en Boom, Beek-Ubbergen.
- Moll, G.C.M. van & A.M.P.M. Christoffels 1989 De otter, *Lutra lutra*, in Nederland. De sterfgevallen en de verspreiding van 1965-1988. – *Staatsbosbeheer, Utrecht / Vereniging Das & Boom, Beek-Ubbergen*.
- Montizaan, M.G.E., N. van Dorst & C.C.M.C. Vergeer 2013 Tel- en afschotcijfers 2010/2011. – *KNJV rapport* 2013.
- Moore, M.J. 2014 Food for thought – How we all kill whales. – *ICES Journal of Marine Science* 71: 760-763.
- Morelissen, H. 2010a Wezel *Mustela nivalis*. – In: C.E. Huizenga, R.W. Akkermans, J.C. Buys, J. van der Coelen, H. Morelissen & L.S.G.M. Verheggen (red.), *Zoogdieren van Limburg. Verspreiding en ecologie in de periode 1980-2007*. Stichting Natuurpublicaties Limburg, Maastricht: 333-336.
- Morelissen, H. 2010b Hermelijn *Mustela erminea*. – In: C.E. Huizenga, R.W. Akkermans, J.C. Buys, J. van der Coelen, H. Morelissen & L.S.G.M. Verheggen (red.), *Zoogdieren van Limburg. Verspreiding en ecologie in de periode 1980-2007*. Stichting Natuurpublicaties Limburg, Maastricht: 337-342.
- Moreno, S., R. Villafuerte, S. Cabezas & L. Lombardi 2004 Wild rabbit restocking for predator conservation in Spain. – *Biological Conservation* 118, 183-193.
- Morris, P.A. 1999 *Muscardinus avellanarius* (Linnaeus, 1758). – In: A.J. Mitchell-Jones, G. Amori, W. Bogdanowicz, B. Kryštufek, P.J.H. Reijnders, F. Spitzenberger, M. Stubbe, J.B.M. Thissen, V.

- Vohralík & J. Zima (eds.), The atlas of European mammals. T & A D Poyser, London: 296-297.
- Mörzër Bruijns, M.F. 1958** De myxomatose op Vlieland. – De Levende Natuur 61: 227-231.
- Mostert, K. [1988]** De noordse woelmuis (*Microtus oeconomus*) in enige Staatsbosbeheer-terreinen. – Intern rapport Staatsbosbeheer, Driebergen.
- Mostert, K. 1989a** De aardmuis *Microtus agrestis* op Ameland. – Lutra 32: 61-64.
- Mostert, K. 1989b** Braakbalvondst van de ondergrondse woelmuis *Pitymys subterraneus* in de provincie Overijssel. – Lutra 32: 65-66.
- Mostert, K. 1989c** Kleine zoogdieren (muizen) van Goeree en Schouwen. – Sterna 34: 40-49.
- Mostert, K. 1989d** Kartering en betekenis van kleine landschapselementen in de Krimpenerwaard. – Rapport Consulentenschap Natuur, Milieu en Faunabeheer in de provincie Zuid-Holland, 's-Gravenhage.
- Mostert, K. 1990a** Aanvullingen op de vroegere verspreidingsgegevens van kleine zoogdieren in Nederland aan de hand van braakbalanalyses. – Lutra 33: 59-68.
- Mostert, K. 1990b** Kraamkolonies van water- en grootoorvleermuis in bunkers. – Zoogdier 1 (3): 22-25.
- Mostert, K. 1992** Dwergspitsmuis *Sorex minutus* L., 1766. – In: S. Broekhuizen, B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen (red.), Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht: 32-36.
- Mostert, K. 1993** Dwergmuis *Micromys minutus* (Pallas, 1771). – In: S. Broekhuizen, B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen (red.), Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht: 281-285.
- Mostert, K. 2011** Werkatlas verspreiding zoogdieren in Zuid-Holland augustus 2011. – Zoogdierverseniging, Nijmegen / Stichting Zoogdierenwerkgroep Zuid-Holland, Rotterdam.
- Mostert, K. 2012** Vleermuizen in Den Haag en omgeving 2009-2011. – Zoogdierenwerkgroep Zuid-Holland, Delft.
- Mostert, K. & J. van den Berg 1990** De ondergrondse woelmuis *Pitymys subterraneus* op Zuid-Beveland en Walcheren. – Lutra 33: 69-74.
- Mostert, K. & G. Schreur 1993** De betekenis van de Nieuwkoopse plassen voor vleermuizen. Een vleermuisinventarisatie van de Nieuwkoopse plassen en omgeving in juli 1993. – Zoogdierenwerkgroep Zuid-Holland, Delft.
- Mostert, K. & A. van Winden 1989** Meervleermuizen in noordwest Overijssel. – Consulentenschap Natuur, Zwolle.
- Mostert, K. & J. Wondergem 1993** Tweekleurige vleermuis en bosvleermuis op Maasvlakte. – Zoogdier 4 (3): 12-14.
- Mostert, K., R. van der Kuil & J. Wondergem 1996** Vleermuizen op kerkozolders in Zuid-Holland. Kerken raken steeds leger... – Zoogdier 7 (3): 12-19.
- Mostert, K., K. Spoelstra & J.P. Bekker 2005** Het voorkomen van de gewone baardvleermuis (*Myotis mystacinus*) en Brandts vleermuis (*Myotis brandtii*) in Nederland. – Lutra 48: 57.
- Mourik, W. van 1962** De hamster *Cricetus cricetus* in Nederland. – Rapport Rijksinstituut voor Veldbiologisch Onderzoek ten behoeve van het Natuurbehoud, Bilthoven.
- Mulder, C. 1836** Iets over walvischaardige dieren, op de kusten van Nederland van tijd tot tijd gestrand of gevangen. – Algemeene Konst- en Letterbode voor het jaar 1836: 434-441, 450-455, 466-474.
- Mulder, C. 1849** Iets over den *Hyperoodon* onlangs bij Tzum in Friesland gevonden. – Algemeene Konst- en Letterbode voor het jaar 1849: 236-239, 254-256.
- Mulder, J.L. 1990** The stoat *Mustela erminea* in the Dutch dune region, its local extinction, and a possible cause: the arrival of the fox *Vulpes vulpes*. – Lutra 33: 1-21.
- Mulder, J.L. 1992** De lynx nog niet los. Nederlandse natuur te klein voor lynxen – Vereniging tot behoud van Natuurmonumenten in Nederland, 's-Graveland.
- Mulder, J.L. 1996a** Vossen op de waddeneilanden? – Zoogdier 7 (1): 23-25.
- Mulder, J. 1996b** Bruine rat en veldmuis op Vlieland. – Zoogdier 7 (1): 31-33.
- Mulder, J.L. 2005** Vossenonderzoek in de duinstreek van 1979 tot 2000. – Rapport 2005.72. Zoogdierverseniging vzz, Arnhem.
- Mulder, J. 2007** Met fotovalen op zoek naar de wilde kat. – Zoogdier 18 (1): 3-7.
- Mulder, J.L. 2012** A review of the ecology of the raccoon dog (*Nyctereutes procyonoides*) in Europe. – Lutra 55: 101-127.
- Mulder, J.L. 2013** The raccoon dog (*Nyctereutes procyonoides*) in the Netherlands - its present status and a risk assessment. – Lutra 56: 23-43.
- Mulder, J. & S. Broekhuizen 1992** De wasbeerhond komt. – Zoogdier 3 (4): 34.
- Mulder, J., R. van den Akker & M. Hofman 2009** Boommarters naar Brabant: eerste resultaten. – Intern rapport. Bureau Mulder-natuurlijk, De Bilt.
- Murphy, S., J.S. Herman, G.J. Pierce, E. Rogan & A.C. Kitchener 2006** Taxonomic status and geographical cranial variation of common dolphins (*Delphinus*) in the eastern North Atlantic. – Marine Mammal Science 22: 573-599.
- Murphy, S., G.J. Pierce, R.J. Law, P. Bersuder, P.D. Jepson, J.A. Learmonth, M. Addink, W. Dabin, M.B. Santos, R. Deaville, B.N. Zegers, A. Mets, E. Rogan, V. Ridoux, R.J. Reid, C. Smeenk, T. Jauniaux, A. López, J.M. Alonso Farré, A.F. González, A. Guerra, M. García-Hartmann, C. Lockyer & J.P. Boon 2010** Assessing the effect of persistent organic pollutants on reproductive activity in common dolphins and harbour porpoises. – Journal of Northwest Atlantic Fisheries Science 42: 153-173.
- Müskens, G.J.D.M. 2010** Steenmarter *Martes foina*. – In: C.E. Huizenga, R.W. Akkermans, J.C. Buys, J. van der Coelen, H. Morelissen & L.S.G.M. Verheggen (red.), Zoogdieren van Limburg. Verspreiding en ecologie in de periode 1980-2007. Stichting Natuurpublicaties Limburg, Maastricht: 354-358.
- Müskens, G.J.D.M. & J.J.A. Dekker 2010** Amerikaanse nerts *Neovison vison*. – In: C.E. Huizenga, R.W. Akkermans, J.C. Buys, J. van der Coelen, H. Morelissen & L.S.G.M. Verheggen (red.), Zoogdieren van Limburg. Verspreiding en ecologie in de periode 1980-2007. Stichting Natuurpublicaties Limburg, Maastricht: 347-349.
- Müskens, G.J.D.M. & S. Broekhuizen 1986** De verspreiding van de boommarter *Martes martes* (L., 1758) in Nederland. – Lutra 29: 81-98.
- Müskens, G.J.D.M. & S. Broekhuizen 1992** Boommarter *Martes martes* (L., 1758). – In: S. Broekhuizen, B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen (red.), Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht: 165-171.
- Müskens, G.J.D.M. & S. Broekhuizen 1998** Het leefgebied van een bunzing. – De Levende Natuur 99: 185-188.
- Müskens, G. & R. van Kats 2015** 2014: goed jaar voor de overleving van de hamster. – Korenwolf wereld, januari 2015: 4-5. Korenwolfcommissie, Dienst Landelijk Gebied, Roermond.
- Naber, F. 1982** Eerste vondst van de dwergmuis *Micromys minutus* (Pallas, 1771) op Terschelling. – Lutra 25: 95-96.
- Nagel, A. 2003** Mopsfledermaus *Barbastella barbastellus* (Schreber, 1774). – In: M. Braun & F. Dieterlen (Hrsg.), Die Säugetiere Baden-Württembergs. Band 1: Allgemeiner Teil, Fledermäuse (Chiroptera). Eugen Umler GmbH & Co, Stuttgart: 484-497.
- Nagel, A. 2005** Hausspitzmuis *Crocidura russula* (Hermann, 1780). – In: M. Braun & F. Dieterlen (Hrsg.), Die Säugetiere Baden-Württembergs. Band 2: Insektenfresser (Insectivora), Hasentiere (Lagomorpha), Nagetiere (Rodentia), Raubtiere (Carnivora), Paarhufer (Artiodactyla). Eugen Umler GmbH & Co, Stuttgart: 82-89.
- Nagel, A. & R. Nagel 2005** Feldspizmaus *Crocidura leucodon* (Hermann, 1780). – In: M. Braun & F. Dieterlen (Hrsg.), Die

- Säugetiere Baden-Württembergs. Band 2: Insektenfresser (Insectivora), Hasentiere (Lagomorpha), Nagetiere (Rodentia), Raubtiere (Carnivora), Paarhufer (Artiodactyla). Eugen Umler GmbH & Co, Stuttgart: 90-96.
- Neet, C.R. & J. Hausser 1990 Habitat selection in zones of parapatric contact between Common shrew *Sorex araneus* and Miller's shrew *S. coronatus*. – Journal of Animal Ecology 59: 235-250.
- Neumann, K., R. Michaux, S. Maak, H.A.H. Jansman, A. Kayser, G. Mundt & R. Gattermann 2005 Genetic spatial structure of European common hamsters (*Cricetus cricetus*) – a result of repeated range expansion and demographic bottlenecks. – Molecular Ecology 14: 1473-1483.
- Nicatus, C. 1822 Commentatio de Mure domestico, silvatico atque arvali. – Van Paddenburg & van Schoonhoven, Utrecht.
- Niethammer, G. 1963 Die Einbürgerung von Säugetieren und Vögeln in Europa. – Parey, Hamburg.
- Niethammer, J. 1978a *Apodemus flavicollis* (Melchior, 1834) – Gelbhalsmaus. – In: J. Niethammer & F. Krapp (Hrsg.), Handbuch der Säugetiere Europas. Band 1, Nagetiere 1/Rodentia 1 (Sciuridae, Castoridae, Gliridae, Muridae). Akademische Verlagsgesellschaft, Wiesbaden: 325-336.
- Niethammer, J. 1978b *Apodemus sylvaticus* (Linnaeus, 1758) – Waldmaus. – In: J. Niethammer & F. Krapp (Hrsg.), Handbuch der Säugetiere Europas. Band 1, Nagetiere 1/Rodentia 1 (Sciuridae, Castoridae, Gliridae, Muridae). Akademische Verlagsgesellschaft, Wiesbaden: 337-358.
- Niethammer, J. 1979 Arealveränderungen bei Arten Spitzmausgattung *Crocidura* in der Bundesrepublik Deutschland. – Säugetierkundliche Mitteilungen 27: 132-144.
- Niethammer, J. 1982 *Microtus subterraneus* (de Selys-Longchamps, 1836) – Kurzzohrmaus. – In: J. Niethammer & F. Krapp (Hrsg.), Handbuch der Säugetiere Europas. Band 2/1, Nagetiere 11/Rodentia 11 (Cricetidae, Arvicolidae, Zapodidae, Spalacidae, Hystricidae, Capromyidae). Akademische Verlagsgesellschaft, Wiesbaden: 397-418.
- Niethammer, J. 1990 *Talpa europaea* Linnaeus, 1758 – Maulwurf. – In: J. Niethammer & F. Krapp (Hrsg.), Handbuch der Säugetiere Europas. Band 3/1, Insektenfresser/Insectivora, Herrentiere/Primates. AULA-Verlag, Wiesbaden: 99-133.
- Niethammer, J. & F. Krapp (Hrsg.) 2001 Handbuch der Säugetiere Europas. Band 4/1, Fledertiere 1/Chiroptera 1 (Rhinolophidae, Vespertilionidae 1). – AULA-Verlag, Wiebelsheim.
- Niewold, F.J.J. 1993 Wordt de woelrat zeldzaam? – Zoogdier 4 (4): 14-19.
- Niewold, F.J.J. 2012 Otters sinds 2002 terug in Nederland. Ontwikkeling en problematiek tot voorjaar 2012. – Rapport NWI-OT2012-04. Niewold Wildlife Infocentre, Doesburg.
- Niewold, F.J.J. & D.R. Lammertsma 2000 Beverratten in opmars: onderzoek naar levenskansen, effecten en bestrijding. – Alterra, Wageningen.
- Nipper, G.J.C. 2004 18 eeuwen meten en wegen in de Lage Landen. – Walburg Pers, Zutphen.
- Nolet, B.A. 1992 Bever *Castor fiber* L., 1758. – In: S. Broekhuizen, B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen (red.), Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht: 230-234.
- Nolet, B.A. 1995 Verspreiding en aantalsontwikkeling van de bever *Castor fiber* in Nederland in de periode 1988-1994. – Lutra 38: 30-40.
- Nolet, B.A. 1997 Management of the beaver (*Castor fiber*): towards restoration of its former distribution and ecological function in Europe. – Nature and environment 86. Council of Europe Publishing, Strasbourg.
- Nolet, B.A. & F. Rosell 1994 Territoriality and time budgets in beavers during sequential settlement. – Canadian Journal of Zoology 72: 1227-1237.
- Nolet, B.A., V.A.A. Dijkstra & D. Heidecke 1994 Cadmium in beavers translocated from the Elbe river to the Rhine/Meuse estuary, and the possible effect on population growth rate. – Archives of Environmental Contamination and Toxicology 27: 154-161.
- Noort, B. van & E.A. Jansen 1994 Das Oktogon als Fledermausquartier. – NABU, Kassel.
- Norberg, U.M. 1994 Wing design, flight performance, and habitat use in bats. – In: P.C. Wainwright & S.M. Reilly (eds.), Ecological morphology: integrative organismal biology. The University of Chicago Press, Chicago: 205-239.
- Notarbartolo di Sciara, G. & P.G.H. Evans 2008 Fin whale *Balaenoptera physalus*. – In: S. Harris & D.W. Yalden (eds.), Mammals of the British Isles: handbook, 4th edition. The Mammal Society, Southampton: 669-672.
- NVWA 2014 www.nvwa.nl/onderwerpen/ongewenste-uitheemse-planten/dossier/invasieve-exoten/team-invasieve-exoten. [Geraadpleegd 22 december 2014.]
- Nygrén, K. 1986 *Alces alces* (Linnaeus, 1758) – Elch. – In: J. Niethammer & F. Krapp (Hrsg.), Handbuch der Säugetiere Europas. Band 2/II, Paarhufer/Artiodactyla (Suidae, Cervidae, Bovidae). AULA-Verlag, Wiesbaden: 173-197.
- O'Connor, C., J. Turner, S. Scobie & J. Duckworth 2006 Stoat reproductive biology. Science for conservation. – Science & Technical Publishing, Department of Conservation, Wellington.
- Ochman, K. 2003 Pleistocene and Holocene bats (Chiroptera) from the Kowarowa Cave (Cracow-Crestochowa Upland, Poland) – preliminary results. – Acta Zoologica Cracoviensis 46: 73-84.
- Odell, D.K. & K.M. McClune 1999 False killer whale *Pseudorca crassidens* (Owen, 1846). – In: S.H. Ridgway & R. Harrison (eds.), Handbook of marine mammals 6. The second book of dolphins and the porpoises. Academic Press, London / San Diego: 213-243.
- Oenema, O., J.W.H. van der Kolk & A.M.E. Groot 2006 Landbouw en milieu in transitie. wor-studie 2. – Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, Wageningen UR, Wageningen.
- Ohlendorf, B., B. Hecht, D. Strasburg & P. Agirre-Mendi 2001 Bedeutende Migrationsleistung eines markierten Kleinabendseglers (*Nyctalus leisleri*): Deutschland-Spanien-Deutschland. – Nyctalus (NF) 8: 60-64.
- Okarma, H. 2000 De Wolf. Europese Wildernis. Deel 1. (Vertaling H.J.V. van den Bijtel, Nederlandse bewerking J.L. van Haften & E. van Uchelen). – De Kei, Amersfoort.
- Olsen, E. & J.C. Holst 2001 A note on common minke whale (*Balaenoptera acutorostrata*) diets in the Norwegian Sea and the North Sea. – Journal of Cetacean Research and Management 3: 179-183.
- Oort, E.D. van 1918 Over een te Noordwijk aan Zee aangespoelden *Lagenorhynchus albirostris*, benevens een lijst van de Cetaceen-soorten, die tot heden aan de Nederlandsche kust zijn waargenomen. – Zoologische Mededeelingen Leiden 4: 54-62, pl. v-vi.
- Oort, E.D. van 1926 Over eenige aan de kust van Nederland waargenomen Cetaceen-soorten. – Zoologische Mededeelingen Leiden 9: 211-214, pl. II.
- Oosterbaan, A. 2016 Geen ringelrob maar een kegelrob. – Zoogdier 27 (1): in druk.
- Osinga, N. & P. 't Hart 2006 Bijzondere dolfinen gestrand in Noord-Nederland. – Zoogdier 17 (3): 13-15.
- Osinga, N., M.M. Shahi Ferdous, D. Morick, M. García Hartmann, J.A. Ulloa, L. Vedder, H.A. Udo de Haes, P.M. Brakefield, A.D.M.E. Osterhaus & T. Kuiken 2012 Patterns of stranding and mortality in Common Seals (*Phoca vitulina*) and Grey Seals (*Halichoerus grypus*) in The Netherlands between 1979 and 2008. – Journal of Comparative Pathology 147: 550-565.
- Ostrom, P.H., J. Lien & S.A. Macko 1993 Evaluation of the diet of Sowerby's beaked whale, *Mesoplodon bidens*, based on isotopic comparisons among northwestern Atlantic cetaceans. – Canadian Journal of Zoology 71: 858-861.
- Ouderaa, A.P.M. van der 1984 Een bever in Nederland: een onverwacht en welkom experiment. – De Levende Natuur 85: 172-175.

- Out, M.E., R.J.M. van Kats, L. Kuiters, G.J.D.M. Müskens & M.J.J. La Haye 2011 Hard to stay under cover: seven years of crop management aiming to preserve the Common Hamster (*Cricetus cricetus*) in the Netherlands. – *Säugetierkundliche Informationen* 8 (42): 37-50.
- Övergaard, R., P. Gemmel & M. Karlsson 2007 Effects of weather conditions on mast year frequency in beech (*Fagus sylvatica* L.) in Sweden. – *Forestry* 80: 555-565.
- Oversteegen, J.F.S., L.H. van Wijngaarden-Bakker, R. Maliepaard & Th. van Kolschoten 2001 Zoogdieren, vogels en reptielen. – In: L.P. Louwe Kooijmans (red.), *Hardinxveld-Giessendam De Bruin. Een kampplaats uit het Laat-Mesolithicum en het begin van de Swifterbant-cultuur (5500-4450 v. Chr.)*. Rapportage Archeologische Monumentenzorg 88. Rijksdienst voor de Oudheidkundige Monumentenzorg, Amersfoort: 209-299.
- Parsons, E.C.M., I. Birks, P.G.H. Evans, J.C.D. Gordon, J.H. Shrimpton & S. Pooley 2000 The possible impacts of military activity on cetaceans in West Scotland. – *European Research on Cetaceans* 14: 185-191.
- Parsons, K.N. & G. Jones 2003 Dispersion and habitat use by *Myotis daubentonii* and *Myotis nattereri* during the swarming season: implications for conservation. – *Animal Conservation* 6: 283-290.
- Pasteur, I.D. 1793 Beknopte natuurlijke historie der zoogende dieren. Eerste deel. – Honkoop & du Mortier, Leiden.
- Pasteur, I.D. 1796 Beknopte natuurlijke historie der zoogende dieren. Tweede deel. – Honkoop & du Mortier, Leiden.
- Pelk [J.J. ter Pelkwijk] 1937 Dartelet tuimelaars. – *Amoeba* 16: 65-66.
- Pelzers, E. 1988 Het wilde zwijn (*Sus scrofa*) in Nederland voor de tweede wereldoorlog. – *Lutra* 31: 145-152.
- Pelzers, E. 1992a Woelrat *Arvicola terrestris* (L., 1759). – In: S. Broekhuizen, B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen (red.), *Atlas van de Nederlandse zoogdieren*. Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht: 246-249.
- Pelzers, E. 1992b Wezel *Mustela nivalis* L., 1766. – In: S. Broekhuizen, B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen (red.), *Atlas van de Nederlandse zoogdieren*. Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht: 142-145.
- Pelzers, E. & J.H. de Rijk 1988 De geschiedenis van de ree in Nederland. – *Natura* 85: 8-12.
- Permanent College van Overleg Muskusrattenbestrijding 1990 Jaarverslag 1988. – Permanent College van Overleg Muskusrattenbestrijding, 's Gravenhage.
- PETA 2013 The truth behind angora fur. – <http://tinyurl.com/qzdy780>.
- Petersons, G. 2004 Seasonal migrations of north-eastern populations of Nathusius' bat *Pipistrellus nathusii* (Chiroptera). – *Myotis* 41: 29-56.
- Petit, E., L. Excoffier & F. Mayer 1999 No evidence of bottleneck in the postglacial recolonization of Europe by the noctule bat (*Nyctalus noctula*). – *Evolution*: 1247-1258.
- Petrovan, S.O., A.I. Ward & P.M. Wheeler 2012 Habitat selection guiding agri-environment schemes for a farmland specialist, the brown hare. – *Animal Conservation* 16: 344-352.
- Pierce, G.J., M.B. Santos, R.J. Reid, I.A.P. Patterson & H.M. Ross 2004 Diet of minke whales *Balaenoptera acutorostrata* in Scottish (UK) waters with notes on strandings of this species in Scotland 1992-2002. – *Journal of the Marine Biological Association of the United Kingdom* 84: 1241-1244.
- Pierce, G.J., M.B. Santos, C. Smeenk, A. Saveliev & A.F. Zuur 2007 Historical trends in the incidence of strandings of sperm whales (*Physeter macrocephalus*) on North Sea coasts: An association with positive temperature anomalies. – *Fisheries Research* 87: 219-228.
- Pierce, G.J., M.B. Santos, S. Murphy, J.A. Learmonth, A.F. Zuur, E. Rogan, P. Bustamente, F. Caurant, V. Lahaye, V. Ridoux, B.N. Zegers, A. Mets, M. Addink, C. Smeenk, T. Jauniaux, R.J. Law, W. Dabin, A. López, J.M. Alonso Farré, A.F. González, A. Guerra, M. García-Hartmann, R.J. Reid, C.F. Moffat, C. Lockyer & J.P. Boon 2008 Bioaccumulation of persistent organic pollutants in female common dolphins (*Delphinus delphis*) and harbour porpoises (*Phocoena phocoena*) from western European seas: Geographical trends, causal factors and effects on reproduction and mortality. – *Environmental Pollution* 153: 401-415.
- Piovesan, G. & J.M. Adams 2001 Masting behaviour in beech: linking reproduction and climatic variation. – *Canadian Journal of Botany* 79: 1039-1047.
- Pithartová, T. 2007 Potravní ekologie syntopických populací čtyř druhů netopýřů (*Myotis daubentonii*, *Myotis mystacinus*, *Pipistrellus nathusii* a *Pipistrellus pygmaeus*): struktura potravy a její sezónní dynamika. – *Vespertilio* 11: 119-165.
- Pitman, R. 2009 Mesoplodont whales (*Mesoplodon* spp.). – In: W.F. Perrin & B. Würsig (eds.), *Encyclopedia of marine mammals*. Second edition. Academic Press, Burlington / San Diego / New York / London: 721-726.
- Pitman, R.L. (red.) et al. 2011 Killer whale: the top, top predator. – *Whalewatcher* 40: 1-67.
- Piza Roca, C., M.J.J. La Haye & E. Jongejans 2014 Environmental drivers of the distribution and density of the European badger (*Meles meles*): a review. – *Lutra* 57: 87-109.
- Ploeg, D. van der & M. Loogman 2013 Ga ook mee met de Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie. – *Zoogdier* 24 (1): 18-19.
- Plümer, U. 2006 Untersuchungen zu Verhaltensänderungen bei Igel (*Erinaceus europaeus* L.) durch Aufnahme des Molluskizids Metaldehyd. – *Mitteilungen aus der Biologischen Bundesanstalt für Land- und Forstwirtschaft Berlin-Dahlem*. Dissertation Fakultät für Biologie, Universität Bielefeld, Bielefeld.
- Poelman, M. 1864 Sur un *Delphinus Eschrichtii*, échoué à Flessingue. – *Bulletins de l'Académie royale des Sciences, des Lettres et des Beaux-arts de Belgique* (2) 17: 604-608, pl.
- Pollard, E. & A.S. Cooke 1994 Impact of muntjac deer *Muntiacus reevesi* on egg-laying sites of the white admiral butterfly *Lodoga camilla* in a Cambridgeshire wood. – *Biological Conservation* 70: 189-191.
- Pollard, E. & J. Relton 1970 Hedges v. A Study of small mammals in hedges and cultivated fields. – *Journal of Applied Ecology* 7: 549-557.
- Pommeranz, H., U. Hermann, H. Mathes & A. Petzold 2005 Erstnachweis des Grauen Langohrs, *Plecotus austriacus*, (Fischer, 1829), in Mecklenburg-Vorpommern. – *Nyctalus* 10: 33-36.
- Pöschkens, J. 1998 Katten vangen grootoorvleermuizen. – *VLEN-Nieuwsbrief* 10: 5.
- Post, K. 1999 Een Laat Pleistocene zadelrob en ringelrob van de Noordzee. – *Cranium* 16: 71-76.
- Post, K. 2005 A Weichselian marine mammal assemblage from the southern North Sea. – *Deinsea* 11: 21-27.
- Pot, A. 2014 Eekhoorn een ondergeschoven kindje. Gedragscode Bosbeheer dient aangescherpt. – *Zoogdier* 25 (4): 2-3.
- Prummel, W. 1977 Een bewerkt damhertbeen uit het Romeinse castellum te Valkenburg (ZH). – *Westerheem* 26 (1): 4-14.
- Prummel, W. 1983 Excavations at Dorestad 2. Early medieval Dorestad, an archaeozoological study. – *Nederlandse Oudheden* 11. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Onderzoek, Amersfoort.
- Puechmaille, S.J., P. Verdeyroux, H. Fuller, M.A. Gouilh, M. Bekaert & E.C. Teeling 2010 White-nose syndrome fungus (*Geomyces destructans*) in bats, France. – *Emerging Infectious Diseases* 16: 290-3.
- Pusenius, J., J. Viitala, T. Marienberg & S. Ritvanen 1998 Matrilineal kin clusters and their effect on reproductive success in the field vole *Microtus agrestis*. – *Behavioral Ecology* 9: 85-92.
- Pusineri, C., V. Magnin, L. Meynier, J. Spitz, S. Hassani & V. Ridoux 2007 Food and feeding ecology of the common dolphin

(*Delphinus delphis*) in the oceanic Northeast Atlantic and comparison with its diet in neritic areas. – *Marine Mammal Science* 23: 30-47.

Putman, R.J. 1986 Grazing in temperate ecosystems. Large herbivores and the ecology of the New Forest. – Croom Helm, London.

Rabies Bulletin Europe 2014 Rabies Information System of the WHO Collaboration Centre for Rabies Surveillance and Research. – <http://www.who-rabies-bulletin.org/Queries/Surveillance.aspx>. [Geraadpleegd februari 2014.]

Racey, P.A. & S.M. Swift 1985 Feeding ecology of *Pipistrellus pipistrellus* (Chiroptera: Vespertilionidae) during pregnancy and lactation. I. Foraging behaviour. – *Journal of Animal Ecology* 54: 205-215.

Ramakers J.J.C., M. Dorenbosch & R.P.B. Foppen 2014 Surviving on the edge: a conservation-oriented habitat analysis and forest edge manipulation for the hazel dormouse in the Netherlands. – *European Journal of Wildlife Research* 60: 927-931.

Ransome, R. & A. Hutson 1999 Action plan for conservation of the greater horseshoe bat (*Rhinolophus ferrumequinum*) in Europe. Final version. – Rapport T-PVS (2000) 5. Council of Europe, Strasbourg.

Ransome, R., E. Nature & L. Team 1997 The management of Greater horseshoe bat feeding areas to enhance population levels. – English Nature Research Report 241. English Nature, Peterborough.

Rappé, G. 1982 De bruinvis, van algemene soort tot dwaalgast. – *De Strandvlo* 2: 57-63.

Rappé, G. 2009 De vergeten school. De trieste lotgevallen van de grijze dolfijn in België. – *Zoogdier* 20 (2): 21-23.

Redeke, H.C. 1922 Visschen. – In: H.C. Redeke (red.), Flora en fauna der Zuiderzee. Monografie van een brakwatergebied. Nederlandsche Dierkundige Vereniging / C. de Boer, Helder: 426-442.

Redeke, H.C. 1927 Ein Walross in der sudlichen Nordsee. – *Zoologischer Anzeiger* 74: 89-90.

Redman, N. 2015 The travels of the Oostende whale skeleton. – Redman Publishing, Teddington.

Reest, P.J. van der 1989 Kleine zoogdieren in wegbermen. – Mededeling 1. Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming, Utrecht.

Reeve, N. 1994 Hedgehogs. – T & A D Poyser, London.

Reeves, R.R., C. Smeenk, C.C. Kinze, R.L. Brownell, Jr & J. Lien 1999a White-beaked dolphin *Lagenorhynchus albirostris* Gray, 1846. – In: S.H. Ridgway & R. Harrison (eds.), Handbook of marine mammals 6. The second book of dolphins and the porpoises. Academic Press, London / San Diego: 1-30.

Reeves, R.R., C. Smeenk, R.L. Brownell, Jr & C.C. Kinze 1999b Atlantic white-sided dolphin *Lagenorhynchus acutus* (Gray, 1828). – In: S.H. Ridgway & R. Harrison (eds.), Handbook of marine mammals 6. The second book of dolphins and the porpoises. Academic Press, London / San Diego: 31-56.

Regelink, J.R. 2007 Gezenderde Brandts vlemuis in het Ravensbosch. – *VLEN-Nieuwsbrief* 19: 11-13.

Regelink, J. & T. Bosch 2007 Grote bosmuis bij Winterswijk. – *Zoogdier* 18 (2): 23.

Regelink, J.R. & J.J.A. Dekker 2009 De ingekorven vlemuis in het Noord-Brabantse landschap. Onderzoek naar verspreiding en landschapsgebruik. – Regelink Ecologisch Onderzoek, Rheden.

Regelink, J.R. & J.J.A. Dekker 2013 Grijze grootoorvlemuis en gewone grootoorvlemuis in het Zuid-Nederlandse landschap. Telemetrie onderzoek naar landschapsgebruik. – Regelink Ecologie & Landschap, Mheer.

Reichard, J.D. & T.H. Kunz 2009 White-nose syndrome inflicts lasting injuries to the wings of little brown Myotis (*Myotis lucifugus*). – *Acta Chiropterologica* 11: 457-464.

Reichlin T., E. Klanske & K. Hacklaender 2006 Diet selection by hares (*Lepus europaeus*) in arable land and its implications for

habitat management. – *European Journal of Wildlife Research* 52: 109-118.

Reichstein, H. 1978 *Mus musculus* Linnaeus, 1758 - Hausmaus. – In: J. Niethammer & F. Krapp (Hrsg.), Handbuch der Säugetiere Europas. Band 1, Nagetiere 1/Rodentia 1 (Sciuridae, Castoridae, Gliridae, Muridae). Akademische Verlagsgesellschaft, Wiesbaden: 421-451.

Reichstein, H. 1982 *Arvicola terrestris* (Linnaeus, 1758) - Schermaus. – In: J. Niethammer & F. Krapp (Hrsg.), Handbuch der Säugetiere Europas. Band 2/1, Nagetiere 11/Rodentia 11 (Cricetidae, Arvicolidae, Zapodidae, Spalacidae, Hystricidae, Capromyidae). Akademische Verlagsgesellschaft, Wiesbaden: 217-252.

Reichstein, H. 1993 *Mustela erminea* Linné, 1758 - Hermelin. – In: M. Stubbe & F. Krapp (Hrsg.), Handbuch der Säugetiere Europas. Band 5/11, Raubsäuger 11/Carnivora (Fissipedia) 11 (Mustelidae 2, Viverridae, Herpestidae, Felidae). AULA-Verlag, Wiesbaden: 533-570.

Reid, J.B. & C.J. Camphuysen 1998 The European Seabirds at Sea database. – In: S. Spina & A. Grattarola (eds.), Proceedings of the 1st meeting of the European Ornithological Union. Biological Conservation Fauna 102: 291.

Reid, J.B., P.G.H. Evans & S.P. Northridge 2003 Atlas of cetacean distribution in north-west European waters. – Joint Nature Conservation Committee, Peterborough.

Reijnders, P.J.H. 1982 Observation, catch and release of a walrus, *Odobenus rosmarus*, on the Isle of Ameland, Dutch Wadden Sea. – *Zoologischer Anzeiger* 209: 88-90.

Reijnders, P.J.H. 1985 On the extinction of the southern Dutch Harbour seal population. – *Biological Conservation* 31: 75-84.

Reijnders, P.J.H. 1986 Reproductive failure in common seals feeding on fish from polluted coastal waters. – *Nature* 324: 456-457.

Reijnders, P.J.H. 1992 Grijze zeehond *Halichoerus grypus* (Fabricius, 1791). – In: S. Broekhuizen, B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen (red.), Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht: 191-194.

Reijnders, P.J.H. 1994 Historical population size of the harbour seal, *Phoca vitulina*, in the Delta area, sw Netherlands. – *Hydrobiologia* 282/283: 557-560.

Reijnders, P.J.H. & S.M.J.M. Brasseur 2003 Vreemde snuiten aan de Nederlandse kust. – *Zoogdier* 14 (4): 5-10.

Reijnders, P.J.H., J. van Dijk & D. Kuiper 1995 Recolonization of the Dutch Wadden Sea by the grey seal *Halichoerus grypus*. – *Biological Conservation* 71: 231-235.

Reijnders, P.J.H., E.H. Ries, S. Tougaard, N. Nørgaard, G. Heidemann, J. Schwarz, E. Vareschi & I.M. Traut 1997 Population development of harbour seals *Phoca vitulina* in the Wadden Sea after the 1988 virusepizootic. – *Journal of Sea Research* 38: 161-168.

Reijnders, P.J.H., S.M.J.M. Brasseur & A.G. Brinkman 2000 Habitatgebruik en aantalsontwikkelingen van gewone zeehonden in de Oosterschelde en het overige Deltagebied. – Rapport 078. Alterra, Wageningen.

Reijnders, P.J.H., S.M.J.M. Brasseur, T. Borchardt, C.J. Camphuysen, R. Czech, A. Gilles, L.F. Jensen, M. Leopold, K. Lucke, S. Ramdohr, M. Scheidat, U. Siebert & J. Teilmann 2009 Marine Mammals. Thematic Report 20. – In: H. Marencic, & J. de Vlas (eds.), Quality Status Report 2009. Wadden Sea Ecosystem No. 25. Common Wadden Sea Secretariat, Trilateral Monitoring and Assessment Group, Wilhelmshaven.

Reinhardt, J. 1866 *Pseudorca crassidens*, a cetacean hitherto unknown in the Danish fauna. – In: W.H. Flower (eds.), Recent memoirs on the Cetacea by Professors Eschricht, Reinhardt and Lilljeborg. The Ray Society / Robert Hardwicke, London: 189-218.

Reinhold, J.O. 1994 Zoogdieren aan de waterkant. – In: D. Wansink & W. Lanting (red.), Zoogdieren langs de waterkant: verslag van een symposium gehouden op 5 maart 1994. Mededeling 14. Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming, Utrecht: 5-10.

- Reinhold, J.O. & P. Twisk 1992 Vleermuizen in het herinrichtingsgebied kust Zeeuws-Vlaanderen. – NBLF-Zeeland.
- Reiter, G. 2004 The importance of woodland for *Rhinolophus hipposideros* (Chiroptera, Rhinolophidae) in Austria. – *Mammalia* 68: 403-410.
- Reiter, G., U. Hüttmeir & M. Jerabek 2004 Quartiereigenschaften von Wochenstubenquartieren kleiner Hufeisennasen (*Rhinolophus hipposideros*) in Österreich. – *Berichte der Naturwissenschaftlich-Medizinischer Verein Salzburg* 14: 143-159.
- Reiter, G., E. Pölzer, H. Mixanig, F. Fontadina & U. Hüttmeir 2013 Impact of landscape fragmentation on a specialised woodland bat, *Rhinolophus hipposideros*. – *Mammalian Biology - Zeitschrift für Säugetierkunde* 78: 283-289.
- Rendell, L.E. & J.C.D. Gordon 1999 Vocal responses of long-finned pilot whales (*Globicephala melas*) to military sonar in the Ligurian Sea. – *Marine Mammal Science* 15: 198-204.
- Resnick, I.M. & K. Kitchell 1999 Albertus Magnus 'On Animals': A medieval 'Summa Zoologica'. Volume 2. – John Hopkins University Press, Baltimore.
- Rice, D.W. 1989 Sperm whale *Physeter macrocephalus* Linnaeus, 1758. – In: S.H. Ridgway & S. Harrison (eds.), *Handbook of marine mammals* 4. River dolphins and the larger toothed whales. Academic Press, London / San Diego: 177-233.
- Ries, E.H., A.R. Hiby & P.J.H. Reijnders 1998 Maximum likelihood population size estimation of harbour seals in the Dutch Wadden Sea based on a mark-recapture experiment. *Journal of Applied Ecology* 35: 332-339.
- Rijk, J.H. de 1985 Wolven in Nederland: een samenvatting van historische gegevens. – *Huid en Haar* 4: 73-84.
- Rijk, J.H. de 1987a Wolven (*Canis lupus*) op de Veluwe van 1596 tot 1630. – *Huid en Haar* 6: 71-75.
- Rijk, J.H. de 1987b Geschiedenis van het wilde zwijn (*Sus scrofa*) in Nederland. – *Huid en Haar* 6: 18-24, 75-76.
- Rijk, J.H. de 1990 Roofdieren in Nederland in het midden van de 19de eeuw. – *Lutra* 33: 145-169.
- Rijk, J. de & E. Pelzers 1991 Geschiedenis van het edelhert in Nederland. – *Het Edelhert*, extra uitgave, deel 1: 1-32. Vereniging tot Behoud van het Veluws Hert, Apeldoorn.
- RIN (Rijksinstituut voor Natuurbeheer) 1979 Natuurbeheer in Nederland; Levensgemeenschappen. – Pudoc, Wageningen.
- Ringelstein, J., C. Pusineri, S. Hassani, L. Meynier, R. Nicolas & V. Ridoux 2006 Food and feeding ecology of the striped dolphin, *Stenella coeruleoalba*, in the oceanic waters of the north-east Atlantic. – *Journal of the Marine Biological Association of the United Kingdom* 86: 909-918.
- Ritzema Bos, J. 1879 Landbouwdierkunde. Nuttige en schadelijke dieren van Nederland. Eerste deel. – Wolters, Groningen.
- Ritzema Bos, J. 1882 Landbouwdierkunde. Nuttige en schadelijke dieren van Nederland. Tweede deel. – Wolters, Groningen.
- Ritzema Bos, J. 1911 De tuineekhoornmuis (*Eliomys quercinus* Wagn. = *Myoxus nitela* Schreb.). – *Tijdschrift over Plantenziekten* 17: 18-29.
- Rivers, N.M., R.K. Butlin & J.D. Altringham 2006 Autumn swarming behaviour of Natterer's bats in the UK: Population size, catchment area and dispersal. – *Biological Conservation* 127: 215-226.
- Robineau, D. 2005 Cétacés de France. – *Faune de France* 89: 1-646. Fédération Française des Sociétés de Sciences naturelles, Paris.
- Robinson, K.P., S.M. Einfeld, M. Costa & M.P. Simmonds 2010 Short-beaked common dolphin (*Delphinus delphis*) occurrence in the Moray Firth, north-east Scotland. – *Marine Biodiversity Records* 3, e55: 1-4 (online publication).
- Rödel, H.G. & J.J.A. Dekker 2012 Influence of weather factors on population dynamics of two lagomorph species based on hunting bag records. – *European Journal of Wildlife Research* 58: 923-932.
- Rodrigues, L., L. Bach, M.-J. Dubourg-Savage, J. Goodwin & C. Harbusch 2008 Guidelines for consideration of bats in wind farm projects. – Eurobats Publication series 3. UNEP/EUROBATS Secretariat, Bonn.
- Roer, H. 1969 Zur Ernährungsbiologie von *Plecotus auritus* (L.) (Mammalia Chiroptera). – *Bonner Zoologische Beiträge* 4: 378-383.
- Rogan, E., J.R. Baker, P.D. Jepson, S. Berrow & O. Kiely 1997 A mass stranding of white-sided dolphins (*Lagenorhynchus acutus*) in Ireland: biological and pathological studies. – *Journal of Zoology* 242: 217-227.
- Roodbergen, M., R.C. van Apeldoorn, J.H.J. Schaminée & R. Haveman 2001 Waar graaft de korenwolf? – *De Levende Natuur* 102: 13-18.
- Roschen, A., L. Hellbernd & H.-K. Nettmann 1983 Die Verbreitung von *Crocodyra russula* und *Crocodyra leucodon* in der Bremer Wesermarsch. – *Zeitschrift für Säugetierkunde* 49: 70-74.
- Ruczyński, I., B. Nicholls, C. MacLeod & P. Racey 2010 Selection of roosting habitats by *Nyctalus noctula* and *Nyctalus leisleri* in Białowieża Forest - adaptive response to forest management? – *Forest Ecology and Management* 259: 1633-1641.
- Ruiz-Olmo, J., M. Delibes & S.C. Zapata 1998 External morphology, demography and mortality of the otter *Lutra lutra* (Linnaeus, 1758) in the Iberian peninsula. *Galemys* 10: 239-251.
- Russ, J. 1999 The bats of Britain and Ireland: echolocation calls, sound analysis, and species identification. – Alana Books, Berkshire.
- Russ, J.M. & P.A. Racey 2007 Species-specificity and individual variation in the song of male Nathusius' pipistrelles (*Pipistrellus nathusii*). – *Behavioral Ecology and Sociobiology* 61: 669-677.
- Russ, J.M., J.K. O'Neill & W.I. Montgomery 1998 Nathusius' pipistrelle bats (*Pipistrellus nathusii*, Keyserling & Blasius 1839) breeding in Ireland. – *Journal of Zoology* 245: 345-349.
- Russo, D. & G. Jones 2002 Identification of twenty-two bat species (Mammalia: Chiroptera) from Italy by analysis of time-expanded recordings of echolocation calls. – *Journal of Zoology* 258: 91-103.
- Ruzic, A. 1972 Spitzmäuse (Soricidae) als Räuber der Feldmaus *Microtus arvalis* Pallas, 1779). – *Säugetierkundliche Mitteilungen* 20: 366-370.
- RWS (Rijkswaterstaat) 2014 Kaderrichtlijn water. – http://www.rijkswaterstaat.nl/water/wetten_en_regelgeving/natuur_en_milieuwetten/kaderrichtlijn_water. [Geraadpleegd februari 2014.]
- Rydell, J. 1986 Foraging and diet of the northern bat *Eptesicus nilsoni* in Sweden. – *Holarctic Ecology* 9: 272-276.
- Rydell, J. 1992 Exploitation of insects around streetlamps by bats in Sweden. – *Functional Ecology* 6: 744-750.
- Rydell, J. & H.J. Baagøe 1994 *Vespertilio murinus*. – *Mammalian Species* 467: 1-6.
- Rydell, J., L. Bach, M.-J. Dubourg-Savage, M. Green, L. Rodrigues & A. Hedenström 2010a Bat mortality at wind turbines in northwestern Europe. – *Acta Chiropterologica* 12: 261-274.
- Rydell, J., L. Bach, M.-J. Dubourg-Savage, M. Green, L. Rodrigues & A. Hedenström 2010b Mortality of bats at wind turbines links to nocturnal insect migration? – *European Journal of Wildlife Research* 56: 823-827.
- Safi, K. 2006 Die Zweifarbfledermaus in der Schweiz: Status und Grundlagen für den Schutz. – Ruth-und-Herbert-Uhl-Forschungsstelle für Natur- und Umweltschutz.
- Santos, M.B. & G.J. Pierce 2003 The diet of harbour porpoise (*Phocoena phocoena*) in the Northeast Atlantic. – *Oceanography and Marine Biology Annual Review* 41: 355-390.
- Santos, M.B., G.J. Pierce, P.R. Boyle, R.J. Reid, H.M. Ross, I.A.P. Patterson, C.C. Kinze, S. Tougaard, R. Lick, U. Patkowski & V. Hernández-García 1999 Stomach contents of sperm whales *Physeter macrocephalus* stranded in the North Sea 1990-1996. – *Marine Ecological Progress Series* 183: 281-294.

- Santos, M.B., G.J. Pierce, R.J. Reid, I.A.P. Patterson, H.M. Ross & E. Mente 2001a Stomach contents of bottlenose dolphins (*Tursiops truncatus*) in Scottish waters. – Journal of the Marine Biological Association of the United Kingdom 81: 873-878.
- Santos, M.B., G.J. Pierce, C. Smeenk, M.J. Addink, C.C. Kinze, S. Tougaard & J. Herman 2001b Stomach contents of northern bottlenose whales *Hyperoodon ampullatus* stranded in the North Sea. – Journal of the Marine Biological Association of the United Kingdom 81: 143-150.
- Santos, M.B., G.J. Pierce, M. García Hartmann, C. Smeenk, M.J. Addink, T. Kuiken, R.J. Reid, I.A.P. Patterson, C. Lordan, E. Rogan & E. Mente 2002 Additional notes on the stomach contents of sperm whales *Physeter macrocephalus* stranded in the north-east Atlantic. – Journal of the Marine Biological Association of the United Kingdom 82: 501-507.
- Santos, M.B., G.J. Pierce, A. López, R.J. Reid, V. Ridoux & E. Mente 2006 Pygmy sperm whale *Kogia breviceps* in the Northeast Atlantic: new information on stomach contents and strandings. – Marine Mammal Science 22: 610-616.
- Schaik, D.C. van 1938 Over het voorkomen van de groote hoefijzerneus (*Rhinolophus ferrum equinum*) in Nederland. – Natuurhistorisch Maandblad 27: 22-24.
- Schaik, D.C. van 1983 De Sint-Pietersberg; herdruk met aanvullend gedeelte van 1938-1983. – EF & EF, Thorn.
- Scharff, H. & M. Weisz 1983 De huisspitsmuis *Crocidura russula* op Schiermonnikoog en de dwergmuis *Micromys minutus* op Ameland. – Lutra 26: 31-33.
- Scheid, C. 2013 Le Lynx a-t-il encore sa place dans les Vosges? Statut actuel, acceptation et perspectives pour le lynx dans les Vosges, Vosges du Nord et Pfälzerwald. – Rapport. <http://www.ferus.fr/wp-content/uploads/2014/01/Etude-Lynx-Vosges.pdf>.
- Schelhaas, M.J., A.P.P.M. Clerckx, W.P. Daamen, J.F. Oldenburger, G. Velema, P. Schnitger, H. Schoonderwoerd & H. Kramer 2014 Zesde Nederlandse Bosinventarisatie; Methoden en basisresultaten. – Rapport 2545. Alterra, Wageningen.
- Scheppingen, W.B. van, A.J.I.M. Verhoveen, P. Mulder, M.J. Addink & C. Smeenk 1996 Polychlorinated biphenyls, dibenzo-*p*-dioxins, and dibenzofurans in harbor porpoises (*Phocoena phocoena*) stranded on the Dutch coast between 1990 and 1993. – Archives of Environmental Contamination and Toxicology 30: 492-502.
- Scheygrond, A. 1952 Verspreiding van de Nederlandse zoogdieren. – Mededelingenblad van de Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming 2: 17.
- Scheygrond, A. 1988 Geschiedenis van de Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming, 1952-1975. – Lutra 31: 153-161.
- Schimmel, H.J.W. 1974 Beschermde planten en dieren. – Staatsuitgeverij, Den Haag.
- Schlegel, H. 1841 Beiträge zur Charakteristik der Cetaceen. – Abhandlungen aus dem Gebiete der Zoologie und Vergleichenden Anatomie 1: 1-44, pl. I-IV.
- Schlegel, H. 1843 Weitere Beiträge zur Naturgeschichte der Cetaceen. – Abhandlungen und Berichte aus dem Gebiete der Zoologie und Vergleichenden Anatomie 2: 1-12, pl. VII-IX.
- Schlegel, H. 1862 Natuurlijke historie van Nederland. De dieren van Nederland. Gewervelde dieren. Zoogdieren. – A.C. Kruseman, Haarlem.
- Schmidt, A. 2002 Veränderungen bei Erst- und Letztbeobachtungen von Abendseglern (*Nyctalus noctula*) und Rauhauffledermäusen (*Pipistrellus nathusii*). – Nyctalus (NF) 8: 339-344.
- Schmitt, B. 2006 Das Mauswiesel in der Kulturlandschaft. Abundanz, Reviersysteme und Habitatnutzung. – Laurenti Verlag, Bielefeld.
- Schober, W. & E. Grimberger 1998 Gids van de vleermuizen van Europa, Azoren en Canarische Eilanden. – Tirion, Baarn.
- Schoon, R. & G.J. Spek 2014 Aanpak reeënbeheer faalt. – Recwild 81: 14-15.
- Schorcht, W. 2002 Zum nächtlichen Verhalten von *Nyctalus leisleri* (Kuhl, 1817). – Schriftenreihe Landschaftspflege und Naturschutz 71: 141-161.
- Schorr, G.S., E.A. Falcone, D.J. Moretti & R.D. Andrews 2014 First long-term behavioral records from Cuvier's beaked whales (*Ziphius cavirostris*) reveal record-breaking dives. – PLoS One 9 (3): e92633.
- Schreuder, A. 1931 Onderscheiding der resten van Muisachtigen (*Muridae*) in uileballen. – De Levende Natuur 36: 171-182.
- Schreuder, A. 1933 Microtinae (Rod.) in the Netherlands, extinct and recent. – Verhandelingen der Koninklijke Akademie van Wetenschappen te Amsterdam (tweede sectie) 30 (1): 1-37.
- Schreuder, A. 1945 Verspreiding en voorgeschiedenis der niet algemeene Nederlandsche muizen. – Zoologische Mededeelingen 25: 239-284.
- Schröder, O., J. Astrin & R. Hutterer 2014 White chest in the west: pelage colour and mitochondrial variation in the common hamster (*Cricetus cricetus*) across Europe. – Acta Theriologica 59 (2): 211-221.
- Schroevers-Kommandeur, H. & S. de Jager 1966 De Henkeput. Opgraven en determinatie van dierlijke resten. – Natuurhistorisch Maandblad 55: 117-126.
- Schultz, W. 1970 Über das Vorkommen von Walen in der Nord- und Ostsee (Ord. Cetacea). – Zoologischer Anzeiger 185: 172-264.
- Schunger, I., C. Dietz, D. Merdschanova, S. Merdschanov, K. Christov, I. Borissov, S. Staneva & B. Petrov 2004 Swarming of bats (Chiroptera, Mammalia) in the Vodnite Dupki Cave (Central Balkan National Park, Bulgaria). – Acta Zoologica Bulgarica 56: 323-330.
- Seckerdieck, A., B. Walther & S. Halle 2005 Alternative use of two different roost types by a maternity colony of the lesser horseshoe bat (*Rhinolophus hipposideros*). – Mammalian Biology-Zeitschrift für Säugetierkunde 70: 201-209.
- Sély-Longchamps, E. de 1842 Faune belge, 1^{re} partie, indication méthodique des mammifères, oiseaux, reptiles et poissons observés jusqu'ici en Belgique. – H. Dessain, Liège / C. Muquart, Bruxelles.
- Setoguchi, M. 1991 Nest-site selection and nest-building behavior of Red-Bellied Tree Squirrels on Tomogashima Island, Japan. – Journal of Mammalogy 72: 163-170.
- Shaffer, M. 1987 Minimum viable populations: coping with uncertainty. – In: M.E. Soulé (ed.), Viable populations for conservation. Cambridge University Press, Cambridge: 69-86.
- Shiel, C.B. & J.S. Fairley 1998 Activity of Leisler's bat *Nyctalus leisleri* (Kuhl) in the field in south-east county Wexford, as revealed by a bat detector. – Biology and Environment 98B: 105-112.
- Shiel, C.B., P.L. Duvergé, P. Smiddy & J.S. Fairley 1998 Analysis of the diet of Leisler's bat (*Nyctalus leisleri*) in Ireland with some comparative analyses from England and Germany. – Journal of Zoology 246: 417-425.
- Shiel, C.B., R. E. Shiel & J. S. Fairley 1999 Seasonal changes in the foraging behaviour of Leisler's bats (*Nyctalus leisleri*) in Ireland as revealed by radio-telemetry. – Journal of Zoology 249: 347-358.
- Shore, R.F., J.D.S. Birks & P. Freestone 1999 Exposure of non-target vertebrates to second-generation rodenticides in Britain, with particular reference to the polecat *Mustela putorius*. – New Zealand Journal of Ecology 23: 199-206.
- Shore, R.F., L.A. Walker & C.L. Wienburg 2000 Integrated approaches to the analysis of contaminants in otters. – In: J.W.H. Conroy, P. Yoxon & A.C. Gutleb (red.), Proceedings of the First Otter Toxicology Conference. Journal of the International Otter Survival Fund 1: 175-184.
- Shore, R.F., J.D.S. Birks, A. Afsar, C.L. Wienburg & A.C. Kitchener 2003 Spatial and temporal analysis of second generation anticoagulant rodenticide residues in polecats (*Mustela putorius*) from throughout their range in Britain, 1992-1999. – Environmental Pollution 122: 183-193.

- Siebenga, S. 1991 Virusziekte bij hazen (EBHS) en konijnen (VHS) nu ook in Nederland. – De Nederlandse Jager 96: 4-6.
- Siebert, U., A. Gilles, K. Lucke, M. Ludwig, H. Benke, K.-H. Kock & M. Scheidat 2006 A decade of harbour porpoise occurrence in German waters - Analyses of aerial surveys, incidental sightings and strandings. – Journal of Sea Research 56: 65-80.
- Siemers, B.M. & S.M. Swift 2006 Differences in sensory ecology contribute to resource partitioning in the bats *Myotis bechsteini* and *Myotis nattereri* (Chiroptera: Vespertilionidae). – Behavioral Ecology and Sociobiology 59: 373-380.
- Sijpe, M. van de 2003a Kleine dwergvleermuis *Pipistrellus pygmaeus* (Leach, 1825). – In: S. Verkem, J. De Maeseneer, B. Vandendriessche, G. Verbeylen & S. Yskout (red.), Zoogdieren in Vlaanderen. Ecologie en verspreiding van 1987 tot 2002. Natuurpunt Studie, Mechelen / JNM-Zoogdierenwerkgroep, Gent: 163-166.
- Sijpe, M. van de 2003b Ruige dwergvleermuis *Pipistrellus nathusii* (Keyserling & Blasius, 1839). – In: S. Verkem, J. De Maeseneer, B. Vandendriessche, G. Verbeylen & S. Yskout (red.), Zoogdieren in Vlaanderen. Ecologie en verspreiding van 1987 tot 2002. Natuurpunt Studie, Mechelen / JNM-Zoogdierenwerkgroep, Gent: 151-156.
- Sijpe, M. van de 2008 Flight height of trawling pond bats and Daubenton's bats. – Lutra 51: 59-74.
- Sijpe, M. van de & L. Holsbeek 2007 Hunting strategy and tympanate moth predation by the pond bat (*Myotis dasycneme*). – Lutra 50: 91.
- Simon, M., S. Hüttenbügel & J. Smit-Viergutz 2004 Ecology and conservation of bats in villages and towns. – Schriftenreihe für Landschaftspflege und Naturschutz 77.
- Skiba, R. 2009 Europäische Fledermäuse; Kennzeiche, Echoortung und Detectoranwendung. – Die Neue Brehm-Bücherei, Westarp Wissenschaften, Hohenwarsleben.
- Sliggers, B.C. 1992 Verschrikkelijk om te zien: 17de-eeuwse potvisstrandingen aan de Nederlandse kust. – In: B.C. Sliggers & A.A. Wertheim (red.), 'Op het strand gesmeten'. Vijf eeuwen potvisstrandingen aan de Nederlandse kust. Walburg Pers, Zutphen: 57-77.
- Sliggers, B.C. & A.A. Wertheim (red.) 1992 'Op het strand gesmeten'. Vijf eeuwen potvisstrandingen aan de Nederlandse kust. – Walburg Pers, Zutphen.
- Slijper, E.J. 1939 *Pseudorca crassidens* (Owen), ein Beitrag zur vergleichenden Anatomie der Cetaceen. – Zoologische Mededeelingen Leiden 21: 241-366.
- Slijper, E.J. 1965 Vijftig jaren walvisonderzoek, een jubileum van dr. A.B. van Deinsen. – Lutra 7: 5-7.
- Slijper, E.J. 1967 White whales in Netherlands waters. – Zeitschrift für Säugetierkunde 32: 86-89.
- Slos, D., P. Van Daele & A. Verbeken 2015 Eekhoorns en truffels. – Zoogdier 26 (1): 8-9.
- Sluiter, J.W. & P.F. van Heerdt 1957 Distribution and decline of bat populations in S. Limburg from 1942 till 1957. – Natuurhistorisch Maandblad 46: 134-143.
- Smeenk, C. 1982 Aantekeningen over een oude vermelding van *Nyctalus leisleri* (Kuhl, 1817) voor de provincie Groningen. – Lutra 25: 53-59.
- Smeenk, C. 1986 Strandings van Cetacea op de Nederlandse kust in 1981, 1982 en 1983. – Lutra 29: 268-281.
- Smeenk, C. 1987 The harbour porpoise *Phocoena phocoena* (L., 1758) in The Netherlands: stranding records and decline. – Lutra 30: 77-90.
- Smeenk, C. 1989 Strandings van Cetacea op de Nederlandse kust in 1984, 1985 en 1986. – Lutra 32: 164-180.
- Smeenk, C. 1991 Al is de leugen nog zo snel... De butskop van 1958. – Zoogdier 2 (1): 14-15.
- Smeenk, C. 1992 Strandings van Cetacea op de Nederlandse kust in 1987, 1988 en 1989. – Lutra 35: 51-66.
- Smeenk, C. 1993 Een butskop gestrand in Noord-Holland. – Zoogdier 4 (3): 37-38.
- Smeenk, C. 1995 Strandings van Cetacea op de Nederlandse kust in 1990, 1991 en 1992. – Lutra 38: 90-104.
- Smeenk, C. 1996 Twee zeldzame dolfinen gestrand. – Zoogdier 7 (3): 34.
- Smeenk, C. 1997 Strandings of sperm whales *Physeter macrocephalus* in the North Sea: history and patterns. – Bulletin van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Biologie 67-supplement: 15-28.
- Smeenk, C. 2002 Dolfinensterfte in Frankrijk: massavangst en massastrandings. Ook in de Noordzee is er veel mis. – Zoogdier 13 (2): 16-22.
- Smeenk, C. 2003 Strandings van Cetacea op de Nederlandse kust in 1993-1997. – Lutra 46: 45-64.
- Smeenk, C. 2012 Book review. The harbour porpoise in the Netherlands: will it get the care it deserves? An urgent conservation plan. – Lutra 55: 66-72.
- Smeenk, C. & M. Addink 1990 Witsnuitdolfijnen in storm en branding. 'Massastranding' op de Nederlandse kust. – Zoogdier 1 (1): 5-9.
- Smeenk, C. & M.J. Addink 1993 Sightings of a group of sperm whales *Physeter macrocephalus* in Dutch waters, with historical notes and the possible Orkney connection. – Lutra 36: 25-29.
- Smeenk, C. & P.A.M. Gaemers 1987 Fish otoliths in the stomachs of white-beaked dolphins *Lagenorhynchus albirostris*. – European Cetacean Society Newsletter 1: 12-13.
- Smeenk, C., M. Addink & M. García Hartmann 1993 Vreemde walvissen op onze kusten. Deel 1: spitsnuitdolfijnen. – Zoogdier 4 (4): 20-26.
- Smeenk, C., M. Addink & M. García Hartmann 1994 Vreemde walvissen op onze kusten. Deel 2: de butskop. – Zoogdier 5 (2): 8-15.
- Smeenk, C., M. Addink & K. Camphuysen 2003 De eerste bultrug voor Nederland. – Zoogdier 14 (4): 3-4.
- Smet, W.M.A. De 1974 Inventaris van de walvisachtigen (Cetacea) van de Vlaamse kust en de Schelde. – Bulletin van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Biologie 50 (1): 1-156, pl. 1-IV.
- Smet, W.M.A. De 1977 Een potvis in de omgeving van Antwerpen in 1577. – Antwerpen, Tijdschrift der Stad Antwerpen 23: 139-154.
- Smet, W.M.A. De 1981 Gegevens over de walvisachtigen (Cetacea) van de Vlaamse kust en de Schelde uit de periode 1969-1975. – Bulletin van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Biologie 53 (4): 1-34.
- Smet, W.M.A. De 1996 Het 'walvisgeraamte' van Assenede. – Marswin 17: 110-126.
- Smit, M.D. 1991 Otterinventarisatie Limburg februari/maart 1991. – Stichting Otterstation Nederland, Groningen / Zoogdierenwerkgroep Natuurhistorisch Genootschap Limburg, Maastricht.
- Smith, A.T. & Y. Xie 2008 A guide to the mammals of China. – Princeton University Press, Princeton.
- Smith, R.K., N. Vaughan Jennings, A. Robinson & S. Harris 2004 Conservation of European hares (*Lepus europaeus*) in Britain: is increasing habitat heterogeneity in farmland the answer? – Journal of Applied Ecology 41: 1092-1102.
- Smith, R.K., N. Vaughan Jennings & S. Harris 2005 A quantitative analysis of the abundance and demography of European hares (*Lepus europaeus*) in relation to habitat type, intensity of agriculture and climate. – Mammal Review 35: 1-24.
- Smith, T.G. 1973 Population dynamics of the ringed seal in the Canadian Eastern Arctic. – Fisheries Research Board of Canada, Bulletin 181.
- Smith, W.E. 2006 Moulting common eiders devoured by killer whales. – British Birds 99: 264.
- Smith, W.H. 2010 De zwarte rat is een zwart gat. – Reformatorisch Dagblad, 23 januari 2010.
- Smith-Jones, C. 2004 Muntjac. Managing an alien species. – The Cromwell Press, Trowbridge, Wiltshire.

- Snaak, G. 1999 De veldspitsmuis *Crocidura leucodon* in Oost-Nederland en het Graafschap Bentheim. – *Lutra* 41: 5-20.
- Snaak, G. 2008 Prooidieren van de kerkuil in Noordoost-Nederland en het graafschap Bentheim 1992-2007. Verspreidingsonderzoek van 14 prooidieren en morfologische en biometrische verschillen tussen de processus zygomaticus van *Sorex araneus* L., 1758 en *Sorex coronatus* (Millet, 1828). – Natuur- en milieuvereniging 'Het Stroomdal', Schoonebeek.
- Snaak, G. 2010 Kerkuilenbeschermers en braakbalonderzoek. – *Uilen* 1: 54-59.
- Snaak, G. 2011 Eerste tweekleurige bosspitsmuizen in Groningen. – Nieuwsbrief Zoogdieratlas.nl Groningen: 3.
- Snaak, G. 2012 Grote bosmuis in Schoonebeek. – 'Het Stroomdal' Natuur- en milieuvereniging in Zuidoost Drenthe, Nieuwsbrief 20 (4): 6.
- Snelleman, M. 2006 Nursery roost site selection by the pond bat (*Myotis dasycneme*) in the Netherlands. – School of Agriculture & Technology INHolland, Delft.
- Sommer, R. & N. Benecke 2004 Late- and post-glacial history of the Mustelidae in Europe. – *Mammal Review* 34: 249-284.
- Speakman, J.R. 1991 Why do insectivorous bats in Britain not fly in daylight more frequently? – *Functional Ecology* 4: 518-524.
- Speakman, J.R., P.I. Web & P.A. Racey 1991 Effects of disturbance on the energy expenditure of hibernating bats. – *Journal of Applied Ecology* 28: 1087-1104.
- Spitz, J., E. Richard, L. Meynier, C. Pusineri & V. Ridoux 2006 Dietary plasticity of the oceanic striped dolphin, *Stenella coeruleoalba*, in the neritic waters of the Bay of Biscay. – *Journal of Sea Research* 55: 309-320.
- Spitzenberger, F. 1990 *Neomys fodiens* (Pennant, 1771) - Wasserspitzmaus. – In: J. Niethammer & F. Krapp (Hrsg.), *Handbuch der Säugetiere Europas*. Band 3/1, Insektenfresser/Insectivora, Herrrentiere/Primates. AULA-Verlag, Wiesbaden: 334-374.
- Spitzenberger, F. 1999 *Micromys minutus* (Pallas), 1771. – In: A.J. Mitchell-Jones, G. Amori, W. Bogdanowicz, B. Kryštufek, P.J.H. Reijnders, F. Spitzenberger, M. Stubbe, J.B.M. Thissen, V. Vohralík & J. Zima (eds.), *The atlas of European mammals*. T & A D Poyser, London: 264-265.
- Spitzenberger, F. 2001 Die Säugetierfauna Österreichs. – Grüne Reihe des Bundesministeriums für Land- und Forstwirtschaft, Umwelt und Wasserwirtschaft 13. Austria Medien Service, Graz.
- Spoelstra, K. 2010 Bechsteins vleermuis *Myotis bechsteinii*. – In: C.E. Huizenga, R.W. Akkermans, J.C. Buys, J. van der Coelen, H. Morelissen & L.S.G.M. Verheggen (red.), *Zoogdieren van Limburg. Verspreiding en ecologie in de periode 1980-2007*. Stichting Natuurpublicaties Limburg, Maastricht: 161-163.
- Spoelstra, K. & R. Janssen 2010 Brandts vleermuis (*Myotis brandtii*). – In: C.E. Huizenga, R.W. Akkermans, J.C. Buys, J. van der Coelen, H. Morelissen & L.S.G.M. Verheggen (red.), *Zoogdieren van Limburg. Verspreiding en ecologie in de periode 1980-2007*. Stichting Natuurpublicaties Limburg, Maastricht: 131-134.
- Spoelstra, K., F. Rienks, R. Janssen & D. Tuitert 2004 Bechsteinweekend 2003 onderzoek naar inzwermende vleermuizen bij 16 winterverblijven in de provincie Overijssel met speciale aandacht voor de Bechsteins bleermuis. – Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming, Utrecht.
- Spoelstra, K., T. Douma, D. Tuitert, R. Janssen & A. Douma 2007 De Bechsteins vleermuis en de franjeartaart op en rond het landgoed Eerde. – Veldwerkgroep Zoogdierverseniging.
- Sponselee, G.M.P., G.H. Glas & G.J. Wiersema 1973 Enige gegevens over vleermuizensterfte bij bespuiting van kerkzolders. – *Lutra* 15: 1-5.
- Stadelmann, B., L.-K. Lin, T.H. Kunz & M. Ruedi 2007 Molecular phylogeny of New World *Myotis* (Chiroptera, Vespertilionidae) inferred from mitochondrial and nuclear DNA genes. – *Molecular Phylogenetics and Evolution* 43: 32-48.
- Staring, W.C.H. 1873 Nuttige zoogdieren. – *De Volksvlijt, Tijdschrift voor Nijverheid, Landbouw, Handel en Scheepvaart*, 1873: 193-209.
- Steck, C.E. & R. Brinkmann 2006 The trophic niche of the Geoffroy's bat (*Myotis emarginatus*) in south-western Germany. – *Acta Chiropterologica* 8: 445-450.
- Stenseth, N.C., A. Mysterud, G. Ottersen, J.W. Hurrell, K.S. Chan & M. Lima 2002 Ecological effects of climate fluctuations. – *Science* 297 (5585): 1292-1296.
- Stichting Informatie Dierproeven 2014 www.informatiedierproeven.nl/aantal-proefdieren. [Geraadpleegd 22 december 2014.]
- Stier, N. 2006 Rivale von Fuchs und Dachs? Marderhund: Ökologische Auswirkungen der Besiedlung. Neubürger auf dem Vormarsch. – *Sonderheft von Unsere Jagd, Pirsch & Niedersächsischer Jäger*: 24-29.
- Stier, N. 2012 Zur Populationsökologie des Baumarders (*Martes martes* L., 1758) in Nordost-Deutschland. *Wildtierforschung in Mecklenburg-Vorpommern*, Band 1. – Ministerium für Landwirtschaft, Umwelt und Verbraucherschutz Mecklenburg-Vorpommern, Oberste Jagdbehörde, Schwerin.
- Stoltenkamp, H. 1986 Over de bever (*Castor fiber* L.). Deel 2: de bever in Nederland. – *Natura* 83: 292-298.
- Stone, E. L., G. Jones & S. Harris 2009 Street lighting disturbs commuting bats. – *Current Biology* 19: 1123-1127.
- Stone, E. L., G. Jones & S. Harris 2012 Conserving energy at a cost to biodiversity? Impacts of LED lighting on bats. – *Global Change Biology* 18: 2458-2465.
- Storch, G. 1978 *Eliomys quercinus* (Linnaeus, 1766) - Gartenschläfer. – In: J. Niethammer & F. Krapp (Hrsg.), *Handbuch der Säugetiere Europas*. Band 1, Nagetiere 1/Rodentia 1 (Sciuridae, Castoridae, Gliridae, Muridae). Akademische Verlagsgesellschaft, Wiesbaden: 208-225.
- Straeten, E. van der 1977 *Apodemus flavicollis* (Melchior, 1834) in Nederland. – *Lutra* 19: 20-21.
- Stratmann, B. & V. Stratmann 1980 Kleine Abendsegler, *Nyctalus leisleri* (Kuhl 1818), am nördlichen Harzrand bei Thale/Kr. Quedlinburg. – *Nyctalus* (NF) 1: 203-208.
- Strien, A.J. van, J.J.A. Dekker, M. Straver, T. van der Meij, L.L. Soldaat, A. Ehrenburg & E. van Loon 2011 Occupancy trends in wild rabbit (*Oryctolagus cuniculus*) in the coastal dunes of the Netherlands adjusted for imperfect detection. – *Wildlife Research* 38: 717-725.
- Strietman, W.J. 2008 'Hollandse' bultrug op reis. – *Zoogdier* 19 (2): 26-27.
- Strietman, W.J. 2009 Whale watching met een Texelse twist. – *Zoogdier* 20 (1): 19-20.
- Strijbos, J.P. 1932 Strandvondsten. – *De Levende Natuur* 37: 47-51.
- Stubbe, M. 1993a *Procyon lotor* (Linné, 1758) - Waschbär. – In: J. Niethammer & F. Krapp (Hrsg.), *Handbuch der Säugetiere Europas*. Band 5/1, Raubsäuger 1/Carnivora (Fissipedia) 1 (Canidae, Ursidae, Procyonidae, Mustelidae 1). AULA-Verlag, Wiesbaden: 331-364.
- Stubbe, M. 1993b *Mustela vison* Schreber, 1777 - Mink, Amerikanischer Nertz. – In: M. Stubbe & F. Krapp (Hrsg.), *Handbuch der Säugetiere Europas*. Band 5/11, Raubsäuger 11/Carnivora (Fissipedia) 11 (Mustelidae 2, Viverridae, Herpestidae, Felidae). AULA-Verlag, Wiesbaden: 654-698.
- Stutz, H.-P. B. 1999 *Myotis myotis* (Borkhausen 1797). – In: A.J. Mitchell-Jones, G. Amori, W. Bogdanowicz, B. Kryštufek, P.J.H. Reijnders, F. Spitzenberger, M. Stubbe, J.B.M. Thissen, V. Vohralík & J. Zima (eds.), *The atlas of European mammals*. T & A D Poyser, London: 114-115.
- Sutor, A., K. Kauhala & H. Ansorge 2010 Diet of the raccoon dog *Nyctereutes procyonoides* – a canid with an opportunistic foraging strategy. – *Acta Theriologica* 55: 165-176.
- Swaen, A.E.H. (red.) 1948 *Jacht-bedryff*. [Naar het handschrift in de Koninklijke Bibliotheek te 's Gravenhage.] – Brill, Leiden.

- Swartz, S.L. 2014 Family Eschrichtiidae (gray whale). – In: D.E. Wilson & R.A. Mittermeier (eds.), Handbook of the mammals of the world 4. Sea mammals. Lynx Edicions, Barcelona: 222-241.
- Swift, S.M. 1997 Roosting and foraging behaviour of Natterer's bats (*Myotis nattereri*) close to the northern border of their distribution. – Journal of Zoology 242: 375-384.
- Swift, S.M. 1998 Long-eared Bats. – T & AD Poyser, London.
- Swift, S.M. & P.A. Racey 2002 Gleaning as a foraging strategy in Natterer's bat *Myotis nattereri*. – Behavioral Ecology and Sociobiology 52: 408-416.
- Syvertsen, P.O., J. van der Kooij & K. Isaksen 1999 Forekomsten av stripedelfin *Stenella coeruleoalba* og delfin *Delphinus delphis* langs norskekysten. – Fauna, Norsk Zoologisk Forenings Tidsskrift 52: 104-117.
- Taake, K.-H. 1992 Strategien der Ressourcennutzung an Waldgewässern jagender Fledermäuse (Chiroptera: Vespertilionidae). – Myotis 30: 70-74.
- Tabor, R. 1983 The wildlife of the domestic cat. – Arrow Books, London.
- Tamura, N. 1999 Seasonal change in reproductive states of the Formosan squirrel on Izu-Oshima Island, Japan. – Mammal Study 24: 121-124.
- Tamura, N. & S. Ohara 2005 Chemical components of hardwood barks stripped by the alien squirrel *Callosciurus erythraeus* in Japan. – Journal of Forest Research 10: 429-433.
- Tapper, S.C. & R.F.W. Barnes 1986 Influence of farming practice on the ecology of the brown hare (*Lepus europaeus*). – Journal of Applied Ecology 23: 39-52.
- Tast, J. von 1982 *Microtus oeconomus* (Pallas, 1776) - Nordische Wühlmaus, Sumpdmaus. – In: J. Niethammer & F. Krapp (Hrsg.), Handbuch der Säugetiere Europas. Band 2/1, Nagetiere 11/Rodentia 11 (Cricetidae, Arvicolidae, Zapodidae, Spalacidae, Hystricidae, Capromyidae). Akademische Verlagsgesellschaft, Wiesbaden: 374-396.
- Tataruch, F., K. Ondersheka & T. Steineck 1990 Studies on roe deer and rapeseed in Austria. – In: M.F. Askew (red.), Rapeseed oo and intoxication of wild animals. Commission of the European Communities, Luxemburg, Luxemburg: 73-86.
- Taylor, K.D. & R.J. Quay 1978 Long distance movements of a common rat (*Rattus norvegicus*) revealed by radio-tracking. – Mammalia 43: 63-71.
- Temminck, C.J. [1840] Monographies de mammalogie, ou description de quelques genres de mammifères, dont les espèces ont été observées dans les différents musées de l'Europe. – C.C. van der Hoek, Leiden.
- Temple, H.J. & A. Terry 2007 The status and distribution of European mammals. – Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg.
- Thijsse, J.P. 1898 Nieuws uit Zuid-Limburg. – De Levende Natuur 3: 121-124.
- Thissen, J.B.M. 1992 Siberische grondeekhoorn *Tamias sibiricus* (Laxmann, 1769). – In: S. Broekhuizen, B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen (red.), Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht: 227-228.
- Thissen, J. 2001 Wilde zwijnen, edelherten en damherten als erfgoed van de Veluwe. – Gelders Erfgoed 2001-4: 18-21.
- Thissen, J. 2002 De geschiedenis van de hamster in Nederland. – Zoogdier 13 (3): 24-25.
- Thorington, R.W., J.L. Koprowski, M.A. Steele & J.F. Whatton 2012 Squirrels of the world. – The John Hopkins University Press, Baltimore.
- Timmermans, P.J.A. 1978 Social behaviour in the rat. – Proefschrift Katholieke Universiteit Nijmegen, Nijmegen.
- Tópal, G. 2001 *Myotis emarginatus* (Geoffroy, 1806). – In: J. Niethammer, J. & F. Krapp (Hrsg.), Handbuch der Säugetiere Europas. Band 4/1, Fledertiere 1/Chiroptera 1 (Rhinolophidae, Vespertilionidae 1). AULA-Verlag, Wiebelsheim: 369-404.
- Tosh, D.G., J. Lusby, W.I. Montgomery & J. O'Halloran 2008 First record of greater white-toothed shrew *Crocidura russula* in Ireland. – Mammal Review 38: 321-326.
- Tougaard, S. & C.C. Kinze (eds.) 1999 Proceedings from the workshop Sperm Whale Strandings in the North Sea. The event - the action - the aftermath. Rømø, Denmark 26-27 May 1998. – Fisheries and Maritime Museum, Esbjerg, Biological Papers 1: 1-24, 1-27.
- Trapp, H., D. Fabian, D. F. Förster & O. Zinke 2002 Fledermausverluste in einem Windpark der Oberlausitz. – Naturschutzarbeit in Sachsen 44: 53-56.
- Trappmann, C., 1996 Untersuchungen zur Nutzung von Winterquartieren und Sommerhabitaten in einer Population der Fransenfledermaus *Myotis nattereri* (KUHL 1817) in Bereichen der westfälischen Bucht. Unveröffentlichte Diplomarbeit, Westfälische Wilhelms-Universität Münster.
- Trinzen, M. 2011 Machbarkeitsstudie zur Wiederansiedlung des Luchses in der Nordeifel. – Eigen uitgave. http://hit-umweltstiftung.de/userfiles/files/Luchsstudie_HIT_Umweltstiftung_10-11-2011.pdf.
- Trout, R.C. 1978 A review of studies on populations of wild harvest mice (*Mycromys minutus* (Pallas)). – Mammal Review 8: 143-158.
- Tuiter, A.H., E. van Maanen, R. Messemaker & H.A.H. Jansman 2009 Boomotters in de kop van Overijssel. Een onderzoek naar de verspreiding van de boomarter in het Nationaal Park Weerribben-Wieden en de knelpunten voor de soort in het gebied. – Rapport Natuur en Milieu Overijssel, Zwolle.
- Tuiter, D. & T. Douma 2011 Franjestaarten op het Eerder Achterbroek. – Natuurmonumenten.
- Twisk, P. 1989 Vleermuizen in het ruilverkavelingsgebied Aardenburg. – Consulentenschap Natuur-, Milieu- en Faunabeheer in Zeeland, [Goes].
- Twisk, P. 1991 Vleermuizen in 'De Leijen', Midden-Brabant. – Consulentenschap Natuur, Milieu en Faunabeheer in Noord-Brabant, Tilburg.
- Twisk, P. 1999 Een nieuwe zoogdiersoort op Texel. – Zoogdier 10 (2): 3-7.
- Twisk, P. 2004 Verslag Vleermuisinventarisatieweekend Borkel en Schaft 27-28-29 juni '03. – Rapport 2004.03. Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming, Arnhem.
- Twisk, P. 2007 De gewone dwergvleermuis als boombewoner. – VLEN-Nieuwsbrief 19: 7-9.
- Twisk, P. 2009 Een lijk op zolder; houtconserveringsmiddelen doden nog steeds vleermuizen. – [Presentatie tijdens de VLEN-dag op zaterdag 31 oktober 2009 te Deventer.]
- Twisk, P. & H.J.G.A. Limpens 2006 Een thuis voor de vleermuis: beschermingsplan voor vleermuizen in Noord-Brabant. – Provincie Noord-Brabant, Directie Ecologie.
- Twisk, P. & T. Molenaar 2013 Enkele bijzondere vleermuiswaarnemingen in 2012. – Zoogdier 24 (2): 11.
- Twisk, P., A. van Diepenbeek & J.P. Bekker 2010 Veldgids Europese zoogdieren. – KNNV Uitgeverij, Zeist.
- Unie van Waterschappen 2013 Landelijk jaarverslag 2012 Muskus- en Beverratten. – Unie van Waterschappen, Den Haag.
- Unie van Waterschappen 2014 Landelijk jaarverslag 2013 Muskus- en Beverratten. – Unie van Waterschappen, Den Haag.
- Unie van Waterschappen 2015 Landelijk jaarverslag 2014 Muskus- en Beverratten. – Unie van Waterschappen, Den Haag.
- Utrecht, W.L. van & A.M. Husson 1968 Strandingen van Cetacea in het voorjaar van 1967 op de Nederlandse kusten. – Lutra 10: 7-17, pl. 2-4.
- Valk, A. 1976 De broedvogels van Ameland. – Wetenschappelijke Mededelingen 112. KNNV, Hoogwoud.
- Van Den Berge, K. 1999 Inzameling van dode marterachtigen. – Nieuwsbrief Instituut voor Bosbouw en Wildbeheer 2: 3.

- Van Den Berge, K. 2007 Voorkomen van lynx in Voerstreek definitief bevestigd. – Zoogdier 18 (4): 20-21.
- Van Den Berge, K., J. Gouwy, F. Berlenge & D. Vansevenant 2012 Populatie-ontwikkeling van de steenmarter *Martes foina* in Vlaanderen in relatie tot schaderisico's. – Rapport 2012.62. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.
- Vandendriessche, B. 2003 Mopsvleermuis *Barbastella barbastellus* (Schreber 1774). – In: S. Verkem, J. De Maeseneer, B. Vandendriessche, G. Verbeylen & S. Yskout (red.), Zoogdieren in Vlaanderen. Ecologie en verspreiding van 1987 tot 2002. Natuurpunt Studie, Mechelen / JNM-Zoogdierenwerkgroep, Gent: 85-90.
- Vandewalle, J. 1992 Potvis gestrand voor de Belgische kust. – Zoogdier 3 (1): 28-29.
- Vanselow, K.H. & K. Ricklefs 2005 Are solar activity and sperm whale *Physeter macrocephalus* strandings around the North Sea related? – Journal of Sea Research 53: 319-327.
- Vanselow, K.H., K. Ricklefs & F. Colijn 2009 Solar driven anomalies and sperm whale (*Physeter macrocephalus*) strandings around the North Sea: an analysis of long term datasets. – The Open Marine Biology Journal 2009: 89-94.
- Vaughan, N. 1997 The diets of British bats (Chiroptera). – Mammal Review 27: 77-94.
- Vedder, L. 1984 Beloega in Zeeland. – Greenpeace 6 (2): 5.
- Veen, H.E. van de 1975 De Veluwe natuurlijk? Het Veluwemassief: behouden, behouden of woekeren met natuurlijke ontwikkelingsmogelijkheden? – Gelderse Milieuraad, Arnhem.
- Veen, J. & S. Broekhuizen 1992 Otter *Lutra lutra* (L., 1758). – In: S. Broekhuizen, B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen (red.), Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht: 178-184.
- Veer, A.J.W. de 1912 Het zeemonster. – De Prins 11, 23 maart 1912: 140.
- Venema, D.J. 2014 Ervaringen met rosse vleermuizen *Nyctalus noctula* in vleermuis kasten. – VLEN-Nieuwsbrief 73: 23-30.
- Vera, F.W.M. 1988 De Oostvaardersplassen. Van spontane natuuruitbarsting tot gerichte natuurontwikkeling. – IVN, Amsterdam / Grasduinen-Oberon, Haarlem.
- Veraart, J.A.J.M. & J. Plugge 1975 Natuurbeschermingswet en Natuurschoonwet 1928. – Tjeenk Willink, Zwolle.
- Verbelen, D. 2014 Reuzegroep tuimelaars gespot voor de Belgische kust. – Zoogdier 25 (4): 22.
- Verbelen, D. 2015 Noord-Atlantische grienden voor de Belgische kust. – Zoogdier 26 (1): 24.
- Verbeylen, G. 2003a Euraziatische rode eekhoorn *Sciurus vulgaris* Linnaeus, 1758. – In: S. Verkem, J. De Maeseneer, B. Vandendriessche, G. Verbeylen & S. Yskout (red.), Zoogdieren in Vlaanderen. Ecologie en verspreiding van 1987 tot 2002. Natuurpunt Studie, Mechelen / JNM-Zoogdierenwerkgroep, Gent: 284-289.
- Verbeylen, G. & G. Nijs 2007 Hazelmuis in nesten. Inventarisatie 2006 en concrete beschermingsmaatregelen voor de hazelmuis (*Muscardinus avellanarius*) in Vlaanderen, met bijzondere aandacht voor de Zuid-Limburgse bosreservaten. – Rapport Natuur. studie 2007/2. Natuurpunt Studie (Zoogdierenwerkgroep), Mechelen.
- Verboom, B. 1998 The use of edge habitats by commuting and foraging bats. – Proefschrift Landbouwniversiteit Wageningen, Wageningen.
- Verboom, B. & H. Huitema 1997 The importance of linear landscape elements for the pipistrelle *Pipistrellus pipistrellus* and the serotine bat *Eptesicus serotinus*. – Landscape Ecology 12: 117-125.
- Verboom, B. & H. Huitema 2010 The influence of treeline structure and wind protection on commuting and foraging common pipistrelles (*Pipistrellus pipistrellus*). – Lutra 53: 63-80.
- Vergoossen, W.G. & J.C. Buys 1992 Een kraamkamer van de ingekorven vleermuis in Midden-Limburg. – Natuurhistorisch Maandblad 81: 66-74.
- Vergoossen W. & W. van der Coelen 1986 Zoogdieren in Limburg, een voorlopig verslag. – Zoogdierenwerkgroep van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg, Maastricht.
- Vergoossen, W., L.S.G.M. Verheggen, J.R. Regelink, T. van der Meij & J.J.A. Dekker 2009 De ingekorven vleermuizen van Midden-Limburg. – Natuurhistorisch Maandblad 98: 209-214.
- Verheggen, L.S.G.M. 1999 Zomervondst van Bechstein's vleermuis *Myotis bechsteinii* in Rimburch (Nederlands Limburg). Lutra 41: 25-29.
- Verheggen, L.S.G.M. & M. Boonman 2006 Actieplan Hazelmuis Limburg 2006-2010. Bouwsteen ten behoeve van Leefgebiedsplan Heuvelland. – Bureau Natuurbalans-Limes Divergens, Nijmegen / Zoogdierverseniging vzz, Arnhem.
- Verheggen, L.S.G.M. & J.E.M. Van der Coelen 1997 Vale vleermuis *Myotis myotis* (Borkhausen, 1797). – Pages 105-112 Atlas van de Nederlandse vleermuizen. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- Verheggen, L.S.G.M. & D.J.C. Klees 2007 Inhaalslag Verspreidingsonderzoek Nederlandse Zoogdieren VONZ 2006. Deel 4: de Eikelmuis. – Rapport 2007.21. Zoogdierverseniging vzz, Arnhem.
- Verheggen, L.S.G.M. & H.J.G.A. Limpens 2000 Ecologische Kapitaal Index Zoogdieren. Haalbaarheidsstudie referentiewaarden vleermuizen in winterverblijven. – Stichting Vleermuisbureau, Geleen.
- Verheggen, L. & J. Pöschkens 1997 Najaarstrek van rosse vleermuizen over Waubach. – VLEN-Nieuwsbrief 29: 4-5.
- Verheggen, L.S.G.M., R.P.B. Foppen, L. Soldaat & B. Daemen 2004 Meetplan monitoring hazelmuis 2004. – Rapport 2004.35. Zoogdierverseniging vzz, Arnhem / CBS, Voorburg.
- Verheyen, D.A.M., H. Verdaat, J. IJzer, S.M.J.M. Brasseur & M.F. Leopold 2012 Harbour seals (*Phoca vitulina*) in Dutch inland waters: an overview of reported sightings and some first data on diet. – Lutra 55: 89-99.
- Verkem, S. 2003 Grote bosmuis *Apodemus flavicollis* (Melchior, 1834). – In: S. Verkem, J. De Maeseneer, B. Vandendriessche, G. Verbeylen & S. Yskout (red.), Zoogdieren in Vlaanderen. Ecologie en verspreiding van 1987 tot 2002. Natuurpunt Studie, Mechelen / JNM-Zoogdierenwerkgroep, Gent: 192-195.
- Verlinde, R. 2003 Grote hoefijzerneus *Rhinolophus ferrumequinum* (Schreber, 1774). – In: S. Verkem, J. De Maeseneer, B. Vandendriessche, G. Verbeylen & S. Yskout (red.), Zoogdieren in Vlaanderen. Ecologie en verspreiding van 1987 tot 2002. Natuurpunt Studie, Mechelen / JNM-Zoogdierenwerkgroep, Gent: 182-185.
- Vermeulen, R., L. Linnartz & A. Oude Tjdhof 2010 Wolven niet te stoppen. – Zoogdier 21 (2): 3-6.
- Verster van Wulverhorst, A.H. 1840 Geschiedkundige aantekeningen over het jagtwezen, sedert de vroegste tijden; met eenige aanmerkingen en afbeeldingen. – L. van der Vinne, Amsterdam.
- Verwey, J. 1975 The cetaceans *Phocoena phocoena* and *Tursiops truncatus* in the Marsdiep area (Dutch Waddensea) in the years 1931-1973. Part 1, II. – Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee, Publikaties en Verslagen 17a, b: 1-153, fig. 1-6.
- Verwey, J. 1976 Over de dwergvinvis, *Balaenoptera acutorostrata*, aangespoeld bij Petten (N.H.) in de herfst van 1974. – Gestencild rapport, Schoorl.
- Verwey, J., I. Kristensen & H. Witte 2005 Vertebraten – Mammalia – Odontoceti. Map I-01-03, samenvattingen uit Logboek Zoologisch Station Den Helder en Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee, Texel, 1945-1983. – Ongepubliceerd, archief Koninklijk Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee, Texel.
- Viergever, J. 1955 Hoe staat het met de bruinvis? – Het Zeepaard 15: 90-91.

- Vierhaus, H. 2004 *Pipistrellus nathusii* (Keyserling & Blasius, 1839) - Rauhhauffledermaus. – In: J. Niethammer & F. Krapp (Hrsg.), Handbuch der Säugetiere Europas. Band 4/11, Fledertiere 11/Chiroptera 11 (Vespertilionidae 2, Molossidae, Nycteridae). AULA-Verlag, Wiebelsheim: 825-873.
- Viro, P. & J. Niethammer 1982 *Clethrionomys glareolus* (Schreber, 1780) - Rötelmaus. – In: J. Niethammer & F. Krapp (Hrsg.), Handbuch der Säugetiere Europas. Band 2/1, Nagetiere 11/Rodentia 11 (Cricetidae, Arvicolidae, Zapodidae, Spalacidae, Hystricidae, Capromyidae). Akademische Verlagsgesellschaft, Wiesbaden: 109-146.
- Visschers, M. 2014 Analyse historische vangstdata van Barends (1989) ten behoeve van de veldproef muskusratten & update cursussen vleermuizen, eekhoorn, bever en egel. – Onderzoekverslag. Zoogdiervereniging, Nijmegen.
- Vliet, F. van & A. van Winden 1989 Vleermuizen in enkele terreinen van Stichting Het Utrechts Landschap. – Stichting vleermuisonderzoek Nederland.
- Vliet, J.A. van & K. Mostert 1997 Grote hoefijzerneus *Rhinolophus ferrumequinum* (Schreber, 1774). – Atlas van de Nederlandse vleermuizen. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- Vlis, J.A. van der 1976 t Land van Texsel. – Langeveld en de Rooy, Den Burg.
- Vluggen, A. 1966 Eikelmuisen in het Savelsbos. – Natuurhistorisch Maandblad 55: 35-36.
- Vogel, P. & T.S. Sofianidou 1996 The shrews of the genus *Crocidura* on Lesbos, an eastern Mediterranean Island. – Bonner Zoologische Beiträge 46: 339-347.
- Vogel, P., S. Jutzeler, B. Rulence & B.A. Reutter 2002 Range expansion of the greater white-toothed shrew *Crocidura russula* in Switzerland results in local extinction of the bicoloured white-toothed shrew *C. leucodon*. – Acta Theriologica 47: 15-24.
- Vogler, B. & G. Neuweiler 1983 Echolocation in the noctule (*Nyctalus noctula*) and horseshoe bat (*Rhinolophus ferrumequinum*). – Journal of Comparative Physiology 152: 421-432.
- Voigt, C., A. Popa-Lisseanu, I. Niermann & S. Kramer-Schadt 2012 The catchment area of wind farms for European bats: A plea for international regulations. – Biological Conservation 153: 80-86.
- Vonk, R. & V. Martin 1989 Goosebeaked whales *Ziphius cavirostris* mass strandings in the Canary Isles. – European Research on Cetaceans 3: 73-77.
- Vons, P. 1977 Muizen in de Romeinse tijd te Velsen. – Westerveem 26: 278-279.
- Vooy, C.G.N. de, S.M.J.M. Brasseur, J. van der Meer & P.J.H. Reijnders 2012 Analyses of four centuries of bounty hunting on seals in Zeeland, sw-Netherlands. – Lutra 55: 55-65.
- Voûte, A.D. 1946 Een en ander over de veranderingen in de populatiedichtheid van de zoogdieren in het Nationale Park De Hooge Veluwe gedurende en na de oorlog. – Nederlandsch Bosbouw-Tijdschrift 18: 217-226.
- Voûte, A.M. 1980 The pond bat (*Myotis dasycneme*, Boie 1825), an endangered bat species in northwestern Europe. – In: D.E. Wilson & A.L. Gardner (eds.), Proceedings of the Fifth International Bat Research Conference. Texas Tech Press, Lubbock: 185-192.
- Voûte, A.M. & P. Lina 1986 Bescherming van vleermuizen. – Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging.
- Voûte, A.M., J.W. Sluiter & P.F. van Heerd 1980 De vleermuisenstand in enige Zuidlimburgse groeven sedert 1942. – Lutra 22: 18-34.
- Voûte, J.R. 1961 Jachtwet, Nuttige Dierenwet 1914, Mollen-, Egels-, en Kikvorschenwet. Tweede druk. – Tjeenk Willink, Zwolle.
- Vries, H. de 1957 Uitkomsten van het braakballenonderzoek van de Plantenziektekundige Dienst. – Barbastella 1: 39-40.
- Vries, L.S. de 2004 Luilekkerland aan de kust. De faunaresten van de neolithische nederzetting bij Rijswijk-Ypenburg. – Rapportage Archeologische Monumentenzorg 106. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort: 1-119.
- Vrolik, W. 1848 Natuur- en ontledkundige beschouwing van den Hyperoodon. – Natuurkundige Verhandelingen van de Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen (2) 5 (1): 1-128, pl. 1-xv.
- Vuurde, M.R. van & E.A. van der Grift 2005 The effects of landscape attributes on the use of small wildlife underpasses by weasel (*Mustela nivalis*) and stoat (*Mustela erminea*). – Lutra 48: 91-108.
- Vuure, C. van 2002 History, morphology and ecology of the aurochs (*Bos taurus primigenius*). – Lutra 45: 3-17.
- Waage, G.H. 1939 De verspreiding van de groote hoefijzerneus (*Rhinolophus f. e. ferrum equinum* Schreber) in Nederland en aangrenzend gebied. – Natuurhistorisch Maandblad 28: 23-27.
- Waerebeek, K. Van, C. Smeenk & W.M.A. De Smet 1997 Cuvier's beaked whale *Ziphius cavirostris* in the North Sea, with a first record for the Netherlands (Scheldt Estuary). – Lutra 40: 1-8.
- Wallage-Drees, J.M. 1988 Rabbits in the coastal dunes. – Proefschrift Rijksuniversiteit Leiden, Leiden.
- Walter, J. 1989 De otter in perspectief; een perspectief voor de otter: herstelplan leefgebieden otter. – Ministerie van Landbouw en Visserij, Den Haag.
- Wammes, D.F. 1992a Bosmuis *Apodemus sylvaticus* (L., 1758). – In: S. Broekhuizen, B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen (red.), Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht: 298-291.
- Wammes, D.F. 1992b Huismuis *Mus domesticus* Ruddy, 1772. – In: S. Broekhuizen, B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen (red.), Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht: 302-305.
- Wansink, D.E.H., G.J. Brandjes, G.J. Bekker, M.J. Eijkelenboom, B. van den Hengel, M.W. de Haan & H. Scholma 2013 Leidraad Faunavoorzieningen bij Infrastructuur. – Rijkswaterstaat, Dienst Water, Verkeer en Leefomgeving, Delft / ProRail, Utrecht.
- Waring, S.D., E. Essah, K. Gunnell & R. Bonser 2013 Double jeopardy: the potential for problems when bats interact with breathable roofing membranes in the United Kingdom. – Architecture & Environment 1: 1-13.
- Warmerdam, M. 1982 Numeriek-taxonomische studie van de twee vormen van de woelrat *Arvicola terrestris* (Linnaeus, 1758) in Nederland en België. – Lutra 24: 34-66.
- Warrell, M.J. & D.A. Warrell 2004 Rabies and other lyssavirus diseases. – The Lancet 363: 959-969.
- Waters, D.A., J. Rydell & G. Jones 1995 Echolocation call design and limits on prey size: a case study using the aerial-hawking bat *Nyctalus leisleri*. – Behavioral Ecology and Sociobiology 37: 321-328.
- Watkins, W.A., K.E. Moore & P. Tyack 1985 Sperm whale acoustic behaviors in the southeast Caribbean. – Cetology 49: 1-15.
- Watts, C.H.S. 1968 The foods eaten by wood mice (*Apodemus sylvaticus*) and bank voles (*Clethrionomys glareolus*) in Whytham woods, Berkshire. – Journal of Animal Ecology 37: 25-41.
- Wauters, L. & A.A. Dhondt 1987 Activity budget and foraging behaviour of the red squirrel (*Sciurus vulgaris* Linnaeus, 1758) in a coniferous habitat. – Zeitschrift für Säugetierkunde 52: 341-353.
- Wauters, L. & A.A. Dhondt 1992 Spacing behaviour of red squirrels *Sciurus vulgaris*: variation between habitats and the sexes. – Animal Behaviour 43: 297-311.
- Weber, D. 1989 The diet of polecats (*Mustela putorius* L.) in Switzerland. – Zeitschrift für Säugetierkunde 54: 157-171.
- Weber, M. 1886 Studien über Säugethiere. Ein Beitrag zur Frage nach dem Ursprung der Cetaceen. – Gustav Fischer, Jena.
- Weber, M. 1887 Ueber *Lagenorhynchus albirostris*, Gray. – Tijdschrift der Nederlandsche Dierkundige Vereniging (2) 1: 114-127, cxlvi, pl. viii.

- Weber, M. 1912 Seltene Cetaceen an der niederländischen Küste. – Tijdschrift der Nederlandsche Dierkundige Vereeniging (2) 12: 215-221, pl. ix.
- Weber, M. 1922 Cetaceën. – In: H.C. Redeke (red.), Flora en fauna der Zuiderzee. Monografie van een brakwatergebied. Nederlandsche Dierkundige Vereeniging / C. De Boer, Helder: 443-451.
- Weele, J. van der 2011 Hermelijn *Mustela erminea*. – In: M. Douma, C.P.M. Zoon & A.D. Bode (red.), De zoogdieren van Overijssel, leefwijze en verspreiding in de periode 1970 t/m 2010. Uitgeverij Profiel, Bedum: 132-133.
- Weid, R. 1994 Sozialrufe männlicher Abendsegler (*Nyctalus noctula*). – Bonner Zoologische Beiträge 45: 33-38.
- Weinhold, U. 2008 Draft European action plan for the conservation of the common hamster (*Cricetus cricetus*, L. 1758). – Preliminary document T-Pvs/Inf (2008) 9, Strasbourg.
- Weinreich, J.A. 1992 Aantalsontwikkelingen van de in de Zuid-limburgse mergelgroeven overwinterende vleermuizen. – In: S. Broekhuizen, B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen (red.), Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht: 120-125.
- Weinreich, J.A. & J. H. Oude Voshaar 1987 Populatieontwikkeling van overwinterende vleermuizen in de mergelgroeven van Zuid-Limburg (1943-1987). – Rijksinstituut voor Natuurbeheer, Leersum.
- Wendt, W. 1991 Der Winterschlaf des Feldhamsters, *Cricetus cricetus*, (L. 1758) – Energetische Grundlagen und Auswirkungen auf die Populationsdynamik. – In: M. Stubbe (red.), Populationsökologie von Kleinsäugerarten. Wissenschaftliche Beiträge Martin-Luther-Universität Halle-Wittenberg 34 (P42), Halle: 67-78.
- Wermundsen, T. & Y. Siivonen 2004 Distribution of *Pipistrellus* species in Finland. – *Myotis* 41: 93-98.
- Wesmael, C. 1840 Notice zoologique sur un Hypéroodon. – Mémoires de l'Académie royale de Bruxelles 13: 1-13, pl. 1-11.
- Whitehead, H. 2003 Sperm whales. Social evolution in the ocean. – The University of Chicago Press.
- Wibbelt, G., A. Kurth, D. Hellmann, M. Weishaar, A. Barlow, M. Veith, J. Prüger, T. Görföl, L. Grosche, F. Bontadina, U. Zöphel, H.-P. Seidl, P.M. Cryan, & D.S. Blehert 2010 White-nose syndrome fungus (*Geomyces destructans*) in bats, Europe. – Emerging Infectious Diseases 16: 1237-1243.
- Wickramasinghe, L.P., S. Harris, G. Jones & N. Vaughan 2004 Abundance and species richness of nocturnal insects on organic and conventional farms: effects of agricultural intensification on bat foraging. – Conservation Biology 18: 1283-1292.
- Wieland, A. 2010 Eekhoorn *Sciurus vulgaris*. – In: J.P. Bekker, M. Buisse, L. Calle, S. Dobbelaar, A. Fortuin, A. Hannewijk, C. Jacobusse, K. de Kraker, J. van Vliet, A. Wieland & J. Willemse (red.), Zoogdieren in Zeeland. Zoogdierenfauna van 1989-2008. Fauna Zeelandica 6. Zoogdierenwerkgroep Zeeland & Het Zeeuwse Landschap, Wilhelminadorp: 114-115.
- Wieren, S.E. van 1988 Runderen in het bos: begrazingsproef met Schotse Hooglandrunderen in het natuurgebied de Imbos: eindrapport. – Instituut voor Milieuvraagstukken, Vrije Universiteit Amsterdam, Amsterdam.
- Wieren, S.E. van & G.W.T.A. Groot Bruinderink 2010 Ungulates and their management in The Netherlands. – In: M. Apollonio, R. Andersen & R. Putman (red.), European ungulates and their management in the 21st century. Cambridge University Press, Cambridge: 165-184.
- Wiertz, J. 1992 De Nederlandse dassenpopulatie anno 1990. – *Lutra* 35: 75-88.
- Wiertz J. & J. Vink 1986 The present status of the badger *Meles meles* (L., 1758) in The Netherlands. – *Lutra* 29: 21-53.
- Wigman, A.B. 1942 In het wild levende zoogdieren. – A. Rutgers, Naarden.
- Wijlaars, L.C. & B. Hoeve 1992 Wasbeer *Procyon lotor* (L., 1758). – In: S. Broekhuizen, B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen (red.), Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht: 133-137.
- Wijngaarden, A. van 1954 Biologie en bestrijding van de woelrat, *Arvicola terrestris* (L.) in Nederland. – Verslagen en mededelingen van de Plantenziektkundige Dienst te Wageningen 123: 1-147.
- Wijngaarden, A. van 1957 The rise and disappearance of continental vole plague zones in The Netherlands. – Verslagen van Landbouwkundige Onderzoekingen 63 (15): 1-21.
- Wijngaarden, A. van 1961 Een wasbeer, *Procyon lotor* (L.), in Nederland in het wild gevangen. – Natuurhistorisch Maandblad 50: 54-55.
- Wijngaarden, A. van 1964 The terrestrial mammal-fauna of the Dutch Wadden-Islands. – Zeitschrift für Säugetierkunde 29: 359-368.
- Wijngaarden, A. van 1965 Dwergmuizen op Texel. – De Levende Natuur 68: 239.
- Wijngaarden, A. van 1966 De bever, *Castor fiber* L., in Nederland. – *Lutra* 8: 33-52.
- Wijngaarden, A. van 1967 Ons Krijtland Zuid-Limburg III. De ondergrondse kalksteengroeven in Zuid-Limburg. – Wetenschappelijke Mededelingen 71. KNNV, Hoogwoud.
- Wijngaarden, A. van 1969 De noordse woelmuis, *Microtus oeconomus* Pall., in Nederland. – Rijksinstituut voor Veldbiologisch Onderzoek ten behoeve van het Natuurbehoud, Zeist.
- Wijngaarden, A. van & B.M. Lensink 1956 De ontwikkelingsmogelijkheden van de zoogdierfauna in de toekomstige zuidelijke IJsselmeerpolders. – Verslagen en Mededelingen van de Plantenziektkundige Dienst 130: 186-211.
- Wijngaarden, A. van & M.F. Mörzer Bruijns 1961 De hermelijn, *Mustela erminea* L., van Terschelling. – *Lutra* 3: 35-42.
- Wijngaarden, A. van & J. van de Peppel 1964 The badger, *Meles meles* (L.), in the Netherlands. – *Lutra* 6: 1-60.
- Wijngaarden, A. van & J. van de Peppel 1970 De otter, *Lutra lutra* (L.), in Nederland. – *Lutra* 12: 1-70.
- Wijngaarden, A. van & H.L. Schuilenburg 1958 De resultaten van de rosse vleermuis-enquete 1957. – De Levende Natuur 61: 77-82.
- Wijngaarden, A. van & H. de Vries 1957 Nertsen in Nederland in het wild gevangen. – De Levende Natuur 60: 303-304.
- Wijngaarden, A. van, V. van Laar & M.D.M. Trommel 1971 De verspreiding van de Nederlandse zoogdieren. – *Lutra* 13: 1-41.
- Wijngaarden-Bakker, L.H. van 1991 De Europese moefflon: wild of verwilderd. – *Zoogdier* 2 (2): 3-5.
- Wijngaarden-Bakker, L.H. van, C. Cavallo, Th. van Kolschoten, C.H. Maliepaard & J.F.S. Oversteegen 2001 Zoogdieren, vogels, reptielen. – In: L.P. Louwe Kooijmans (red.), Archeologie in de Betuweroute. Hardinxveld-Giessendam Polderweg. Een mesolithisch jachtkamp in het riviereengebied (5500-5000 v.Chr.). Rapportage Archeologische Monumentenzorg 83. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort: 181-243.
- Wijs, W.J.R. de 1989 De rosse woelmuis *Clethrionomys glareolus* op Terschelling. – *Lutra* 32: 53-60.
- Wijsman, H.J.W., R. Huijssen & G. Visscher 2006 Onderzoek naar de aanwezigheid van boommarters in de Gelderse vallei. Jaarverslag 2005. – Rapport 2006.005. Zoogdiervereniging vzz, Arnhem.
- Williams, C., L. Salter & G. Jones 2011 The winter diet of the lesser horseshoe bat (*Rhinolophus hipposideros*) in Britain and Ireland. – *Hystrix* 22: 159-166.
- Wilson, B. 2008 Bottlenose dolphin *Tursiops truncatus*. – In: S. Harris & D.W. Yalden (eds.), Mammals of the British Isles: handbook, 4th edition. The Mammal Society, Southampton: 709-715.
- Wilson, D.E. & D.M. Reeder (eds.) 2005 Mammal species of the world: a taxonomic and geographic reference. Third edition. – Johns Hopkins University Press, Baltimore. Zie ook: <http://vertebrates.si.edu/msw/mswcfapp/msw/index.cfm>.

- Wiltafsky, H. 1978** *Sciurus vulgaris* Linnaeus, 1758 - Eichhörnchen. – In: J. Niethammer & F. Krapp (Hrsg.), Handbuch der Säugetiere Europas. Band 1, Nagetiere 1/Rodentia 1 (Sciuridae, Castoridae, Gliridae, Muridae). Akademische Verlagsgesellschaft, Wiesbaden: 86-105.
- Winden, A. van 1989** De veldspitsmuis *Crocodyria leucodon* in Overijssel. – *Lutra* 32: 67-70.
- Witkamp, P.H. 1870** Wolven in de Nederlanden. – Jaarboek Natura Artis Magistra: 191-192.
- Witte van den Bosch, R. 2010** Orka in Nederland. Voor het eerst in 47 jaar. – *Zoogdier* 21 (3): 20-21.
- Woldhek, S. 1991** Woord vooraf. – In: A.M. Voûte & C. Smeenk (met bijdragen van K. Broos, P.H.C. Lina en A. Punt), Vleermuizen. Waanders, Zwolle: 5.
- Wolff, W.J. 1981** The status of marine mammals in the Wadden Sea area. – In: P.J.H. Reijnders & W.J. Wolff (red.), Marine mammals of the Wadden Sea. Stichting Veth tot Steun aan het Waddenonderzoek, Leiden: 7-14.
- Wolff, W.J. 1983** De invloed van de Rijn op de levensgemeenschappen van de Nederlandse kustwateren. – In: G.P. Hekstra & W. Joenje (red.), Rijnwater in Nederland. Ecologische consequenties in het benedenroomse gebied van de verontreinigde Rijn. Oecologische Kring, Arnhem: 101-124.
- Wolk, E. 1969** Body weight and daily food intake in captive shrews. – *Acta Theriologica* 14: 35-47.
- Wolsan, M. 1991** *Mustela putorius* Linnaeus 1758 - Waldiltis, Europäischer Iltis, Iltis. – In: J. Niethammer & F. Krapp (Hrsg.), Handbuch der Säugetiere Europas. Band 5/11, Raubsäuger 11/ Carnivora (Fissipedia) 11 (Mustelidae 2, Viverridae, Herpestidae, Felidae). AULA-Verlag, Wiesbaden: 699-769.
- Wolz, I. 1993** Das Beutespektrum der Bechsteinfledermaus *Myotis bechsteini* (Kuhl, 1818) ermittelt aus kotanalysen. – *Myotis* 31: 27-68.
- Worm, B. 2008** Het succes van wilde hoefdieren in Nederland. Zijn er grenzen bereikt? – *Zoogdier* 19 (3): 3-7.
- Worm, B. 2010** Spontane kolonisatie edelherten in Oost-Nederland. – *Zoogdier* 21 (3): 3-7.
- Wray S., P. Reason, D. Wells, W. Cresswell & H. Walker 2006** Design, installation, and monitoring of safe crossing points for bats on a new highway scheme in Wales. – In: C.L. Irwin, P. Garrett & K.P. McDermott (eds.), Proceedings of the 2005 International Conference on Ecology and Transportation. Center for Transportation and the Environment, North Carolina State University, Raleigh, US: 369-379.
- Wttewaal, J. 1859** Over het verleen van premiën voor het dooden van wezels en ander zoogenoemd schadelijk gedierte. – *De Volksvlijt* 6: 317-344.
- Yalden, D.W. 1999** The history of British mammals. – T & A D Poyser, London.
- Zachariassen, P. 1993** Pilot whale catches in the Faroes, 1709-1992. – Report of the International Whaling Commission, Special Issue 14: 69-88.
- Zahn, A., J. Holzhaider, E. Kriner, A. Maier & A. Kayikcioglu 2008** Foraging activity of *Rhinolophus hipposideros* on the Island of Herrenchiemsee, Upper Bavaria. – *Mammalian Biology-Zeitschrift für Säugetierkunde* 73: 222-229.
- Zanderink, F. & N. Osinga 2010** De bruinvis is terug in de Oosterschelde. – *Zoogdier* 21 (3): 12-15.
- Zeiler, J.T. 1991** Them wet bones. Faunal remains from the Late Neolithic well at Kolhorn. – *Palaeohistoria* 31: 173-175.
- Zeiler, J.T. 1998** Kleine knagers in het neolithicum. Resten van woelmuizen als informatiebron bij landschapsreconstructies. – *Paleo-Aktueel* 9: 27-29.
- Zeiler, J.T. 2000** Jagers en boeren op een oeverwal. Archeozoologisch onderzoek van zes vindplaatsen uit het Laat-Neolithicum en de Vroeg- en Midden-Bronstijd te Barendrecht Zuidpolder. – Rapport 19. Archaeobone, Haren.
- Zeiler, J.T. 2001** Archeozoölogie. – In: M.M. Sier & C.W. Koot (red.), Archeologie in de Betuweroute. Kesteren-De Woerd. Bewoningssporen uit de IJzertijd en de Romeinse tijd. – Rapportage Archeologische Monumentenzorg 82. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort: 217-291.
- Zeiler, J.T. 2006a** Mammals – In: L.P. Louwe Kooijmans & P.F.B. Jongste (eds.), Schipluiden. A Neolithic settlement on the Dutch North Sea coast c. 3500 cal. bc. *Analecta Praehistorica Leidensia* 37/38: 375-420.
- Zeiler, J.T. 2006b** Background fauna: small mammals, amphibians and reptiles. – In: L.P. Louwe Kooijmans & P.F.B. Jongste (eds.), Schipluiden. A Neolithic settlement on the Dutch North Sea coast c. 3500 cal. bc. *Analecta Praehistorica Leidensia* 37/38: 443-448.
- Zeiler, J.T. & E.J.O. Kompanje 2010** A killer whale (*Orcinus orca*) in the castle: first find of the species in a Dutch archaeological context. – *Lutra* 53: 101-103.
- Zeiler, J.T. & L.S. de Vries 2008** De raaf in de waterput: archeozoologisch onderzoek van botmateriaal van de Romeinse stad Forum Hadriani (120-270 AD), gem. Leidschendam-Voorburg. – In: Rapport 65. Archaeobone, Haren.
- Zeiler, J.T. & L.S. de Vries 2009** Archeozoölogie. – BAAC Rapport A-05.0125: 351-386.
- Zeiler, J.T., D.C. Brinkhuizen & D.L. Bekker 2007** Niet bij vee alleen. Archeozoologisch onderzoek van de Vroege Bronstijdvindplaats Hoep Noord te Schagen. – Rapport 54. Archaeobone, Haren.
- Zejda, J. 1976** On the interaction between the water vole (*Arvicola terrestris*) and the muskrat (*Ondatra zibethicus*) in habitat selection. – *Zooligické Listy* 25 (3): 229-238.
- Zekhuis, M. & N. de Vries 2012** Fauna van Rottum. Uitgeverij Profiel, Bedum.
- Zielinski, W.J. 2000** Weasels and Martens: Carnivores in Northern Latitudes. – In: S. Halle & N.C. Stenseth (red.), Activity patterns in small mammals. Springer-Verlag, Berlin: 95-118.
- Zima, J. 1999** Muskrat *Ondatra zibethicus* (Linnaeus 1766). – In: A.J. Mitchell-Jones, G. Amori, W. Bogdanowicz, B. Kryštufek, P.J.H. Reijnders, F. Spitzenberger, M. Stubbe, J.B.M. Thissen, V. Vohralík & J. Zima (eds.), The atlas of European mammals. T & A D Poyser, London: 224-225.
- Zingg, P.E. 1990** Akustische Artidentifikation von Fledermäusen (Mammalia: Chiroptera) in der Schweiz. – *Revue Suisse Zoologie* 97: 263-294.
- Zöllick, H., E. Grimmberger & A. Hinkel 1989** Erstnachweis einer Wochenstube der Zweifarbfledermaus, *Vespertilio murinus* Linnaeus, 1758, in der DDR und Betrachtungen zur Fortpflanzungsbiologie. – *Nyctalus (NF)* 2: 485-492.
- Zoogdierverseniging 2013** Hopping detector Gemeente Utrecht. – www.zoogdierverseniging.nl/hoppingdetectors.
- Zoogdierverseniging VZZ 2007** Basisrapport voor de Rode Lijst Zoogdieren volgens Nederlandse en IUCN-criteria. – Rapport 2006.027. Tweede, herziene druk. Zoogdierverseniging vzz, Arnhem.
- Zoogdierverseniging VZZ 2008** Bericht uitgegeven door Zoogdierverseniging vzz op dinsdag 7 oktober 2008.
- Zöphel, U. & A. Hochrein 2009** Rauhautfledermaus *Pipistrellus nathusii* – In: S. Hauer, H. Ansorge & U. Zöphel (Hrsg.), Atlas der Säugetiere Sachsens. Friebe Verlag und Verlag GmbH, Dresden: 151-154.
- Zschille, J. 2006** Bewohner der Wasserläufe, Biologie des Minks. – In: R. Schneider (red.), Neubürger auf dem Vormarsch. Sonderheft von unsere Jagd/Pirsch/Niedersächsischer Jäger. Deutscher Landwirtschaftsverlag, Berlin: 62-69.
- Zukal, J., H. Berková & Z. Řehák 2005** Activity and shelter selection by *Myotis myotis* and *Rhinolophus hipposideros* hibernating in the Kateřinská cave (Czech Republic). – *Mammalian Biology-Zeitschrift für Säugetierkunde* 70: 271-281.
- Zwart, F. & S. Rhodes 2010** De Boschplaat: eeuwig bewegend landschap. – *Isola Arte*, Assen.